

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Silvie Tomanová

**Trestný čin podvodu podle § 209 trestného
zákoníku**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Simona Heranová, Ph. D.

Katedra: Trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 3. 9. 2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 205 148 znaků včetně mezer.

V Praze dne 3. 9. 2023

Silvie Tomanová

Tímto bych nejdříve ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce JUDr. Simoně Heranové, Ph. D., za veškeré její cenné a podnětné rady, odbornou pomoc, vstřícnost a trpělivost při vedení mé diplomové práce.

Ráda bych poděkovala také své rodině a všem přátelům, kteří mě při vytváření této diplomové práce podpořili a bez jejichž pomoci by nebylo možné práci dokončit.

Obsah

Úvod	6
1. Systematické zařazení trestného činu podvodu	9
1.1. Trestné činy proti majetku	9
1.2. Obecně k majetkové kriminalitě	10
2. Současná právní úprava trestného činu podvodu	14
2.1. Struktura trestného činu podvodu	14
2.2. Objekt	15
2.3. Objektivní stránka	17
2.3.1. Jednání	18
2.3.1.1. Omyl	19
a) Uvedení v omyl	21
b) Využití omylu	24
c) Zamlčení podstatných skutečností	25
2.3.2. Následek	27
2.3.2.1. Znak obohacení sebe nebo jiného	27
2.3.2.2. Škoda na cizím majetku	28
a) Kategorie škody	30
b) Stanovení výše škody	32
2.3.3. Kauzální nexus	34
2.4. Subjekt	36
2.5. Subjektivní stránka	38
3. Komparace s některými zvláštními typy podvodů	42
3.1. Komparace s vybranými zvláštními typy podvodů	42
3.1.1. Vztah podvodu (§ 209) a zvláštních typů podvodů (§ 210 až 212)	42
3.1.2. Rozbor základních skutkových podstat zvláštních typů podvodů dle § 210-212	
47	
3.1.2.1. Odst. 1	47
3.1.2.2. Odst. 2	52
3.2. Komparace trestného činu podvodu s vybranými majetkovými trestnými činy	52
3.2.1. Krádež	53
3.2.2. Zpronevěra	55
3.2.3. Zatajení věci	56
4. Podvod z pohledu kriminalistiky	59
4.1. Způsoby páčání	59

4.2.	Osoba pachatele a poškozeného	60
4.3.	Zvláštní znaky vyšetřování trestného činu podvodu	63
5.	Podvod v kybernetickém prostoru	66
5.1.	Spamy	68
5.2.	Phishing	69
5.3.	Vishing.....	71
5.4.	Současná úprava	73
6.	Komparace s anglickou právní úpravou.....	77
6.1.	Podvodné jednání „by false representation“	79
6.2.	Podvodné jednání „by failing to disclose information“	81
6.3.	Podvodné jednání „by abuse of position“	82
6.4.	Závěry komparace	83
	Závěr.....	85
	Seznam zkratk	87
	Seznam použitých zdrojů	88
	Seznam příloh.....	96
	Příloha č. 1 – Komunikace ze dne 18. 11. 2022	97
	Trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku, abstrakt, klíčová slova	99
	Criminal offence of fraud under Section 209 of the Criminal Code, abstract, key words	101

Úvod

Tématem této diplomové práce je trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku, zejména jeho právní úprava, zařazení v rámci systematiky trestního práva, zkoumání jeho odlišností od jiných trestných činů, jeho rozbor v současné judikatuře a v moderní společnosti.

S podvody se lze v současné době setkat na každodenní bázi, zejména, nikoliv však výlučně, v prostředí internetu. Podvodná jednání pachatelů se stále vyvíjí, rychleji reagují na měnící se podmínky, přizpůsobují se možnostem moderní společnosti, kdy při tom využívají jakékoli nepozornosti osob, které se s pachateli střetávají. Podvodná jednání mohou být činěna prostřednictvím hovorů z neznámých telefonních čísel, které slouží k odvyprávění lživých příběhů pachatele ohledně údajného napadení bankovního účtu a následně až k převedení finančních prostředků na jiný bankovní účet. Dále se lze s nimi setkat prostřednictvím zpravodajských článků, které rozebírají nejnovější trend pachatelů v napodobování důvěryhodných webových stránek a vylákávání ať již přímo finančních prostředků či citlivých údajů o platebních kartách. Podvody v kybernetickém prostoru jsou přitom jedny z těch nejdynamičtěji se rozvíjejících, a v tomto ohledu tedy společensky velice nebezpečné. Přímou tématem trestný činů podvodu v kybernetickém prostoru se i z tohoto důvodu zabývám v jedné z kapitol této diplomové práce.

Přestože zvolené téma trestného činu podvodu podle § 209 trestního zákoníku je bohatě zpracované, tématem mnoha publikací a předmětem rozboru neméně soudních rozhodnutí, zvolené téma jsem si vybrala z toho důvodu, neboť považuji za zásadní rozebrat jemné nuance, které je nutné při posuzování jednání pachatele trestného činu podvodu rozlišovat a zohledňovat, a zejména drobnosti, které jej odlišují od jiných trestných činů proti majetku.

Cílem mé diplomové práce je systematicky rozebrat jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu na základě rešerše včetně jejich deskripce a podrobit je analýze pomocí nauky trestního práva, kazuistiky, a zejména pomocí případů rozebraných soudními rozhodnutími, literaturou, dílem též na základě osobní zkušenosti. Cílem této diplomové práce je také poskytnout jednoznačné srovnání a vyvození hranic pro naplnění jednotlivých znaků skutkové podstaty trestného činu podvodu a využití zjištěných a rozebraných skutečností ke komparaci s jinými trestnými činy proti majetku. Cílem diplomové práce je také rozebrat téma trestného činu podvodu z pohledu jiných nauk či specifických prostředí, ve kterém jej lze páchat.

Diplomová práce je členěna do 6 částí, kdy se dále dělí do kapitol, podkapitol a popřípadě i do dalších bodů a podbodů. První část diplomové práce se věnuje zařazení trestného činu podvodu do systematiky zvláštní části trestního zákoníku, a dále do kriminality páchané v České republice, ve které pomocí metody dedukce vyvozuje ze zařazení trestného činu podvodu mezi jinou trestnou činností některé charakteristické znaky trestného činu podvodu.

Ve stěžejní druhé části je rozebrána účinná právní úprava trestného činu podvodu. Kapitoly této části rozebírají jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu, tj. objekt, objektivní stránku, subjekt a subjektivní stránku, a to zpravidla postupně pomocí deskriptivní metody, kdy jsou jednotlivé znaky obecně vymezeny, následně pomocí hlubší analýzy dochází k rozboru jednotlivých znaků skutkové podstaty, a to i na základě analýzy přílehlavých soudních rozhodnutí, a pomocí metody indukce v ní dochází k vyvození dílčích závěrů co do rozsahu dopadů právní úpravy a dotčených oblastí lidské činnosti.

V třetí části své diplomové práce se zaměřuji především na komparaci trestného činu podvodu pomocí již zjištěných, popsanych a zanalyzovaných skutečností z druhé části, s jinými trestnými činy. Nejdříve je skutková podstata trestného činu podvodu srovnána s jinými typy podvodů dle trestního zákoníku, konkrétně trestným činem pojistného podvodu dle § 210 trestního zákoníku, trestným činem úvěrového podvodu dle § 211 trestního zákoníku, a doplňkově dotačního podvodu dle § 212 trestního zákoníku. V druhé polovině třetí části je obdobně srovnána skutková podstata trestného činu podvodu s vybranými majetkovými trestnými činy, konkrétně trestným činem krádeže dle § 205 trestního zákoníku, trestného činu zpronevěry dle § 206 trestního zákoníku, a trestného činu zatajení věci dle § 219 trestního zákoníku. V kapitole je zároveň použita deskriptivní metoda pro popis odchylné úpravy znaků skutkových podstat rozebraných trestných činů od trestného činu podvodu, jakož i jejich analýza, na základě které je pomocí indukční metody vyvozen závěr z dílčích zjištěních a vyvozena obecná rozdílnost trestných činů.

Čtvrtá část diplomové práce nahlíží na trestný čin podvodu z pohledu kriminalistiky. V páté části se samostatně věnuji problematice podvodů v kybernetickém prostoru, jakožto zvláštnímu prostředí, ve kterém lze podvodné jednání páchat. Dále rozebírám jednotlivé typy kybernetických útoků souvisejících s trestným činem podvodu, zejména tzv. phishing, vishing, a spamy.

V poslední kapitole se v neposlední řadě věnuji komparaci trestného činu podvodu, avšak tentokrát ve srovnání se zahraniční právní úpravou, právem Anglie a Walesu. Zároveň v této kapitole obecně popisuji anglickou právní úpravu trestného činu podvodu podle Fraud Act 2006 včetně teoretické analýzy a analýzy související kazuistiky.

Diplomová práce vychází z právního stavu ke dni 3. 9. 2023.

1. Systematické zařazení trestného činu podvodu

V této části diplomové práce se úvodem stručně zabývám systematikou trestního zákoníku a zařazením trestného činu podvodu mezi trestné činy vypočtené v trestním zákoníku. Jednou ze základních funkcí trestního práva je i ochrana společnosti před kriminalitou.¹ Proto se dále v této části zabývám základním třížením kriminality z pohledu kriminologie, zejména ve smyslu vymezení trestného činu podvodu.

1.1. Trestné činy proti majetku

Z hlediska zařazení trestného činu podvodu do systematiky trestního zákoníku je nutné v první řadě stručně rozebrat systematiku části druhé – zvláštní části trestního zákoníku. Zvláštní část trestního zákoníku se člení do 23 hlav, v rámci kterých jsou soustředěny skutkové podstaty poskytující ochranu stejnému nebo velice podobnému objektu trestného činu ve smyslu trestního práva, dále se člení do dílů atd. Trestní zákoník řadí jednotlivé hlavy za sebou v závislosti na současném společensky vnímaném významu chráněných objektů a řadí tak do popředí trestněprávní ochranu člověka, jeho života, zdraví, tělesné integrity, osobní svobody, nedotknutelnosti, důstojnosti, vážnosti, cti, soukromí, obydlí, majetku a dalších jeho zájmů.²

Trestný čin podvodu je zařazen do hlavy V., části druhé trestního zákoníku, v níž jsou soustředěny trestné činy proti majetku podle druhového objektu majetkových zájmů. Hlava V. trestního zákoníku poskytuje trestněprávní ochranu majetku, vlastnickým, užívacím a jiným obdobným právům.

Právo vlastnit majetek na ústavněprávní úrovni vychází z čl. 11 odst. 1 listiny základních práv a svobod, a zaručuje na jedné straně právo vlastnit majetek a na druhé straně jeho ochranu, prostřednictvím které se veřejná moc zavazuje chránit odpovídající subjektivní práva, a to včetně ustanoveními trestního práva, ale i normami mimotrestními. Právo vlastnit majetek náleží dle čl. 11 odst. 1 listiny základních práv a svobod, každému, tedy každé fyzické i právnické osobě.

Vlastnictví, vymezené v § 1011 občanského zákoníku jako vše, co osobě patří, tedy všechny jeho věci hmotné i nehmotné, je zakotveno a zaručeno také na mezinárodní úrovni

¹ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8. s. 604.

² Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

v čl. 1 odst. 2 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech z roku 1966, a čl. 1 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech z roku 1966. Na evropské úrovni pak v čl. 17 odst. 1 Všeobecné deklarace lidských práv z roku 1948, nebo v čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950.

Majetkem, který se v souvislosti s majetkovými trestnými činy používá častěji, se ve srovnání dle § 495 občanského zákoníku rozumí souhrn všeho, co osobě patří. Jedná se tedy o veškeré majetkové hodnoty, které určité osobě náleží.

Hlava V. – trestné činy proti majetku, trestního zákoníku sdružující majetkové trestné činy se dále nedělí na díly jako některé jiné hlavy trestního zákoníku, ale trestně činy v ní obsažené trestněprávní nauka rozčleňuje dle objektivní stránky skutkové podstaty do čtyř skupin trestných činů. Jedná se o obohacovací trestné činy, poškozovací trestné činy, trestné činy na základě furtum usus a trestné činy postihujících legalizaci výnosů z trestné činnosti.^{3,4} Některé jiné odborné nauky, např. kriminologie, rozčleňují trestné činy začleněné do hlavy V. trestního zákoníku dokonce do pěti skupin trestných činů, kdy přidávají skupinu trestných činů proti počítačovým systémům a počítačovým datům.⁵

Pro zařazení trestného činu podvodu je podstatné, že úmyslem pachatele trestného činu podvodu musí být právě zahrnut i následek jeho jednání, tedy způsobení škody na cizím majetku a obohacení sebe nebo jiného. Podvodné jednání tedy směřuje k nabytí neoprávněného prospěchu, obohacení pachatele nebo jiného. Na základě výše popsané klasifikace trestných činů proti majetku zahrnutých do hlavy V. trestního zákoníku, se trestný čin podvodu, jehož charakteristickým znakem je obohacení pachatele nebo jiné osoby na úkor cizího majetku, řadí mezi trestné činy obohacovací, které zpravidla slouží pachateli k získání majetkového prospěchu.

1.2. Obecně k majetkové kriminalitě

³ Mezi obohacovací trestné činy řadíme např. krádež dle § 205, zvláštní případy podvodů dle § 210 - § 212, mezi poškozovací např. poškození cizí věci dle § 228, úpadkové trestné činy dle § 222 - § 227. Furtum usus, tj. krádež užítka, je např. neoprávněné užívání dle § 207, a mezi legalizaci výnosů trestné činy dle § 216 a § 217, mezi trestné činy proti počítačovým systémům a počítačovým datům řadíme např. neoprávněný přístup do počítačového systému podle § 230. (trestního zákoníku).

⁴ KRUPÍČKA, Jiří, Pavel ŠÁMAL. In: ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8. s. 747-748.

⁵ JELÍNEK, Jiří. Kriminologie. Praha: Leges, 2021, 631 s. ISBN 978-807502-449-2. s. 356.

Kriminalita je kriminologický pojem sdružující veškeré skutky na určeném území. Kriminalita se dále dělí na majetkovou kriminalitu, násilnou kriminalitu, mravnostní kriminalitu, hospodářskou kriminalitu a ostatní kriminalitu.⁶ Majetková kriminalita je dlouhodobě nejvíce zastoupenou kriminální oblastí v kriminální statistice České republiky, zejména s ohledem na počet spáchaných skutků.⁷ Kupříkladu v roce 2022 bylo dle zveřejněné zprávy „Vývoj registrované kriminality v roce 2022“, sestavené Policií České republiky, spácháno 100 183 skutků majetkové kriminality, a byl tak zaznamenán nárůst o 22 621 skutků, což představuje celkový meziroční nárůst téměř o 30 %, oproti roku 2021.^{8,9} Vysoký nárůst je ovšem nutné vnímat v souvislosti s obecným poklesem kriminality v roce 2021, a to z důvodu omezení pohybu osob, nebo též v kontextu uzavření obchodů z důvodu vyhlášeného nouzového stavu v souvislosti s pandemií onemocnění covid-19.¹⁰ Majetková trestná činnost navíc činila dle zprávy „Vývoj registrované kriminality v roce 2022“ více než polovinu všech skutků za rok 2022, konkrétně 55 % ze všech spáchaných skutků, a byla jí způsobena škoda ve výši přes 7 miliard Kč, kdy tato škoda činila 37,7 % veškeré škody způsobené trestnou činností za rok 2022.¹¹

Majetková kriminalita zahrnuje veškeré trestné činy směřující proti cizímu vlastnictví, majetkovým či obdobným právům. Dále je potřeba uvést na pravou míru, že majetková kriminalita je z pohledu kriminologie vnímaná odlišně než trestné činy proti majetku, které trestní zákoník řadí do společné hlavy V. na základě společného druhové objektu. Majetková kriminalita sdružuje trestné činy, které se dotýkají majetku, vlastnických a obdobných práv, a to i přes to, že tyto zájmy nejsou primárním nebo jediným objektem konkrétního trestného činu.¹² Do majetkové kriminality tak lze zařadit i trestné činy, které primárně chrání život, zdraví atd., zařazené do jiných hlav trestního zákoníku.

Majetkovým zájmům poskytuje ochranu ve velkém rozsahu kromě hlavy V. také hlava VI. trestního zákoníku, sdružující hospodářské trestné činy. Totéž platí i naopak, kdy jsou

⁶ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8. s. 607.

⁷ JELÍNEK, Jiří. Kriminologie. Praha: Leges, 2021, 631 s. ISBN 978-807502-449-2. s. 353.

⁸ Vývoj registrované kriminality v roce 2022. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.

⁹ Vývoj registrované kriminality v roce 2022. Kriminalita v roce 2022.pptx. s. 13. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/kriminalita-v-roce-2022-pptx.aspx>.

¹⁰ Vývoj registrované kriminality v roce 2022. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.

¹¹ Vývoj registrované kriminality v roce 2022. Kriminalita v roce 2022.pptx. s. 6. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/kriminalita-v-roce-2022-pptx.aspx>.

¹² JELÍNEK, Jiří. Kriminologie. Praha: Leges, 2021, 631 s. ISBN 978-807502-449-2. s. 353.

dílčí hospodářské zájmy chráněny i majetkovými trestnými činy zasazenými do hlavy V. trestního zákoníku. Novotný definuje hospodářskou kriminalitu jako kriminalitu, do které se řadí nejenom trestné činy hospodářské podle hlavy VI., ale i trestné činy proti majetku podle hlavy V. trestního zákoníku, pokud směřují vůči ekonomice a nikoli vůči jednotlivci.¹³ Zařazení trestného činu do hlavy V. – trestných činů proti majetku, tak nemusí chránit pouze majetek jako celek, ale lze jej v jednotlivých případech podřadit i pod trestné činy, jejichž zájmem je ochrana ekonomiky, hospodářského řádu atp. Příkladem lze uvést i trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku, a pak zejména zvláštní typy podvodů podle § 210-212 trestního zákoníku.

Chmelík a Bruna v tomto ohledu uvádí, že je možné hospodářskou kriminalitu rozdělit podle systematiky trestního zákoníku na trestné činy hospodářské uvedené v hlavě VI. trestního zákoníku, a dále některé trestné činy zařazené v hlavě V., trestné činy proti majetku, kde jde především o trestný čin pojistného, úvěrového a dotačního podvodu, trestný čin legalizace výnosu z trestné činnosti, nebo o úpadkové trestné činy.¹⁴ Strémy vedle toho majetkovou a hospodářskou kriminalitu rozlišuje podle toho, kdo je poškozenou osobou, přičemž dochází k závěru, že pokud je poškozenou osobou fyzická osoba, jedná se o majetkovou kriminalitu, a pokud je poškozenou osobou právnická osoba, jedná se o hospodářskou kriminalitu.¹⁵ Obdobnou úvahu pak formuluje Dolenský, který označuje za hospodářskou kriminalitu trestné činy směřující proti majetku podnikatelských subjektů.¹⁶

Rozlišení majetkové a hospodářské kriminality lze tedy dle výše uvedeného shrnout tak, že při individuálním posouzení je nutné zohlednit zejména objekt a chráněné zájmy jednotlivých trestných činů, konkrétní závažnost protiprávního jednání a také výši způsobené škody, včetně adresátů protiprávního jednání.

Nesouhlasím s názorem, že majetkovou a hospodářskou kriminalitu je možné rozlišit podle toho, zda je poškozenou osobou v důsledku protiprávního jednání právnická nebo fyzická osoba, což ani obecně neodpovídá tradičnímu dělení trestných činů dle chráněných zájmů. V prvé řadě takové dělení presumuje, že fyzické osoby mají zájmy majetkové, a právnické osoby mají, resp. jsou nositeli, zájmů hospodářských. Vyloučení v tomto směru jakýchkoli majetkových zájmů právnických osob je přehnané. Dalším argumentem je

¹³ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. Hospodářská a ekonomická trestná činnost. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015, 202 stran ; 26 cm. ISBN 978-80-7408-109-5. s. 9.

¹⁴ Tamtéž. s. 10.

¹⁵ JELÍNEK, Jiří. Kriminologie. Praha: Leges, 2021, 631 s. ISBN 978-807502-449-2. s. 355.

¹⁶ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. Hospodářská a ekonomická trestná činnost. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015, 202 stran ; 26 cm. ISBN 978-80-7408-109-5. s. 9.

bezesporu rovné právo právnických osob vlastnit majetek, které je zakotvené listinou základních práv a svobod. Listina základních práv a svobod v čl. 11 odst. 1 zároveň stanoví, že vlastnictví všech subjektů tohoto práva má stejný zákonný obsah a požívá stejné ochrany.

Vedle toho však lze do jisté míry z pachatelova jednání vyvodit, zdali jeho jednání postihuje spíše majetkové vztahy jednotlivců, nebo hospodářské zájmy. Zároveň je bezpochyby možné, aby konkrétní protiprávní jednání směřovalo proti oběma těmto zájmům.

Majetková práva jsou tedy v různé šíři chráněna i skutkovými podstatami hospodářských trestných činů. Další ochranu ovšem poskytují také trestné činy proti životu a zdraví, vojenské trestné činy, obecně nebezpečné trestné činy a také trestné činy proti svobodě.¹⁷ Primárním objektem těchto trestných činů však zpravidla není ochrana majetku, není však vyloučeno, aby tyto trestné činy poskytovaly ochranu majetkovým vztahům pomocí okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby v kvalifikovaných podstatách trestných činů.¹⁸

Jako příklad trestného činu zařazeného do jiné hlavy trestního zákoníku, jenž poskytuje ochranu majetkovým zájmům, lze uvést trestný čin loupeže podle § 173 odst. 1 trestního zákoníku, který poskytuje ochranu dvěma objektům zároveň, a to osobní svobodě a majetku, kterého se pachatel má úmysl zmocnit. Trestní zákoník však v rámci trestného činu loupeže zdůrazňuje význam objektu osobní svobody jako předně chráněného zájmu, a to již z důvodu jeho systematického zařazení do hlavy II., dílu 1. trestního zákoníku, mezi trestné činy proti svobodě. Dalším příkladem lze uvést trestné činy obecného ohrožení podle § 272 odst. 1, nebo obecného ohrožení z nedbalosti podle § 273 odst. 1 trestního zákoníku, jejichž objekty jsou zájem na ochraně života, zdraví a cizího majetku, a které jsou začleněny do hlavy VII. trestního zákoníku, mezi trestné činy obecně nebezpečné. Trestné činy obecného ohrožení a obecného ohrožení z nedbalosti své objekty navíc výslovně ustanovují v základní skutkové podstatě, a to včetně ochrany cizího majetku. V neposlední řadě lze uvést trestný čin pytláctví podle § 304 odst. 1 trestního zákoníku, z hlavy VIII. – trestné činy proti životnímu prostředí, trestního zákoníku, kde je vedle objektu ochrany přírody poskytována ochrana i majetku, tedy vlastnictví k ulovené zvěři.¹⁹

¹⁷ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 645.

¹⁸ ZOUBKOVÁ, Ivana. In: GRÍVNA, Tomáš, MIROSLAV SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 587 s. ISBN 978-80-7598-554-5. s. 316.

¹⁹ GRÍVNA, Tomáš, HERCZEG, Jiří. § 304 [Pytláctví]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3892.

2. Současná právní úprava trestného činu podvodu

V této části se především věnuji rozboru základní struktury trestného činu podvodu, a to z pohledu jeho skutkových podstat. V dalších kapitolách následuje rozbor jednotlivých znaků skutkové podstaty trestného činu podvodu a jejich analýza, tedy analýza objektu, objektivní stránky, subjektu a subjektivní stránky trestného činu podvodu.

2.1. Struktura trestného činu podvodu

Skutková podstata každého trestného činu se skládá z obligatorních znaků skutkové podstaty a případně též i znaků fakultativních. Obligatorními znaky skutkové podstaty jsou objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Obligatorní znaky skutkové podstaty jsou ve skutkové podstatě vždy zastoupeny. Nejsou-li naplněny jednáním pachatele obligatorní znaky skutkové podstaty, nelze jednání pachatele možné podřadit pod ten který trestný čin. Jako fakultativní znaky skutkové podstaty lze uvést způsob spáchání, místo spáchání, nebo pohnutka. Fakultativní znaky skutkové podstaty nemusí skutková podstata obsahovat, ale pokud je obsahuje, musí být pachatelem vždy tyto fakultativní znaky naplněny.

Trestný čin podvodu se skládá z jedné základní skutkové podstaty a dále z celkem osmi kvalifikovaných skutkových podstat. Podvodné jednání v základní skutkové podstatě obsahuje tři alternativní znaky spočívající v možnosti spáchání trestného činu způsobem uvedení jiného v omyl, využití jeho omylu, nebo zamlčení podstatných skutečností. Každá z osmi kvalifikovaných skutkových podstat obsahuje znaky základní skutkové podstaty a navíc další znak, tj. okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, jež spočívá v tom, že trestný čin byl spáchán pro společnost za vyššího stupně závažnosti či škodlivosti.²⁰

První kvalifikovaná skutková podstata v § 209 odst. 2 trestního zákoníku, je navázána na znak recidivy, se kterým zároveň úprava spojuje přísnější potrestání, a to v rozsahu šesti měsíců až tří let namísto až dvou let, jak uvádí úprava v základní skutkové podstatě. Zákonodárce v případě trestného činu podvodu zvolil opačný přístup než například u trestného činu krádeže, kde pomocí znaku recidivy vytváří v druhém odstavci druhou základní skutkovou podstatu (k tomu více srov. kapitola 3.2.1.). Trestný čin podvodu pomocí slov „*spáchá-li čin uvedený v odstavci 1*“ definuje v první kvalifikované skutkové podstatě v § 209 odst. 2 trestního zákoníku, pouze okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby.

²⁰ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 173.

2.2. Objekt

Objekt je jedním ze čtyř obligatorních znaků skutkové podstaty a nelze jej ze skutkové podstaty vypustit. Objektem trestného činu se dle Kallaba rozumí společenské vztahy, zájmy a hodnoty, souhrnně právní statky, na jejichž ochraně má společnost takový zájem, že pro tyto vytváří trestněprávní prostředky, jimiž poskytuje těmto zájmům ochranu právě prostřednictvím ustanovení trestního práva.²¹ Soudobě řečeno, jednou ze základních funkcí trestního práva je právě ochrana před kriminalitou, a to za podmínky, že k dané ochraně stanovených zájmů nepostačuje využití mírnějších prvních prostředků. Trestní právo se tedy použije jako prostředek *ultima ratio*, a to v souladu se zásadou subsidiarity trestněprávní represe.²²

Teorie trestního práva dále dělí objekt na objekt obecný, objekt druhový neboli skupinový a objekt individuální. Obecným objektem lze rozumět soubor společenských vztahů, zájmů a hodnot, které trestní právo považuje za ty nejdůležitější.²³ Trestní zákoník obecný objekt nedefinuje. V tomto lze spatřovat určitý odklon od dřívějších koncepcí, kdy se naopak trestní zákon č. 140/1961 Sb., touto problematikou výslovně zabýval v § 1, kde ve znění zákona č. 290/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, a označil za obecný objekt trestního práva zájmy společnosti, ústavní zřízení České republiky, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob. Trestní zákon č. 140/1961 S., od 1. 7. 1990 do jeho výše uvedené novely v § 1 uváděl jako obecný objekt téměř totožně ochranu společnosti, ústavního zřízení České a Slovenské Federativní republiky, dále práva a oprávněné zájmy občanů a organizací. Naopak mezi lety 1961-1990 bylo dle § 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb., obecným objektem stanoveno společenské a státního zřízení Československé socialistické republiky, dále sociální vlastnictví a práva a oprávněné zájmy občanů, řádné plnění občanských povinností a zachovávání pravidel socialistického soužití. Na základě porovnání časových verzí právní úpravy obecného objektu je možné shrnout, že trestní právo se vyvíjí spolu se stavem společnosti a může sloužit jako prostředek k vymáhání takových zájmů, které

²¹ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ. In: CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. Trestní právo hmotné: obecná část. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, 311 s. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 76.

²² S touto problematikou souvisí i zásada subsidiarity trestní represe, dle které lze pachatele trestněprávně postihnout pouze za předpokladu, že nepostačí užití mírnějších prostředků, tj. prostředků mimo trestních.

²³ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 178.

společnost, popř. její zástupci, označí za ty nejdůležitější. Může tak sloužit i politickým zájmům, jako právě od roku 1961, kdy trestní zákon sloužil zájmům socialistického státu.

Na základě druhového objektu jsou sdružovány jednotlivé trestné činy do hlav trestního zákoníku, popř. dále i do dílů, a to na základě podobnosti individuálních objektů konkrétních trestných činů.²⁴ Podle druhových objektů jsou zpravidla pojmenovány jednotlivé hlavy či díly trestního zákoníku, např. trestné činy proti majetku, které poskytují ochranu druhovému objektu majetkových práv. Individuální objekt je pak právě obligatorním znakem skutkové podstaty, za jejímž účelem ochrany daná skutková podstata vůbec existuje, a má význam pro docílení správné kvalifikace skutkového děje.²⁵

Trestný čin podvodu, jak je již rozebráno v předchozí části této diplomové práce, poskytuje trestněprávní ochranu majetkovým zájmům. Druhovým objektem je tedy zájem na ochranu majetkových a jiných obdobných zájmů, a to jak absolutních majetkových práv, tak i relativních majetkových práv. Individuálním objektem podvodu pak je konkrétně zájem na ochranu cizího majetku, tedy majetek, jenž není zcela nebo ne zcela výlučně majetkem pachatele.²⁶ Cizím majetkem požívající ochranu této skutkové podstaty mohou být hmotné i nehmotné věci, pohledávky apod.

Trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku ve srovnání se zvláštními trestnými činy podvodu podle § 210 až § 212 trestního zákoníku poskytuje ochranu cizímu majetku v nejširší možné míře. Objektem trestného činu pojistného, úvěrového či dotačního podvodu je také zájem na ochraně cizího majetku, ale v užším rozsahu, kdy je taková ochrana poskytována pouze v souvislosti s konkrétním právním jednáním, tedy pojistnou či úvěrovou smlouvu, případně v souvislosti s dotacemi, subvencemi, návratnou finanční výpomocí nebo příspěvkem. Trestný čin podvodu naopak poskytuje ochranu cizímu majetku, vůči kterému směřuje podvodné jednání pachatele, v jakékoli oblasti, mimo právě tyto oblasti speciální, které jsou v trestním zákoníku upraveny jinými trestnými činy.

Od objektu skutkové podstaty odlišujeme předmět útoku, kterým se rozumí již konkrétní předmět, vůči kterému útok, respektive konkrétní trestný čin směřuje. Předmět útoku je fakultativním znakem skutkové podstaty. V případě trestného činu podvodu je

²⁴ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 178.

²⁵ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ. In: CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. Trestní právo hmotné: obecná část. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, 311 s. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 76.

²⁶ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 662.

předmětem útoku konkrétní hmotná či nehmotná věc, vůči které přímo směřuje, nejčastěji se bude jednat o finanční prostředky.

Jako specifický příklad předmětu útoku trestného činu podvodu lze zmínit případ podvodného jednání spáchaného způsobem neoprávněného telefonování. V takovém případě nelze telefonní hovor považovat za předmět útoku, a to ani ve významu ovladatelné přírodní síly, která je v takovém případě využita ke zprostředkování takového telefonního hovoru, ale je nutné za daný předmět útoku považovat telekomunikační službu poskytovanou za stanovený poplatek.²⁷

2.3. Objektivní stránka

Jak bylo uvedeno výše, objektivní stránka je dalším obligatorním znakem skutkové podstaty. Objektivní stránka trestného činu popisuje vnější podobu trestného činu, prostřednictvím které odlišuje jednotlivé trestné činy, resp. jejich skutkové podstaty, od sebe navzájem.²⁸ Objektivní stránka je určena vždy nejméně základními obligatorními znaky, tedy:

- a) jednáním,
- b) následkem tohoto jednání a
- c) příčinnou souvislostí mezi tímto jednáním a následkem.

Nad rámec obligatorních znaků může být objektivní stránka určena dalšími fakultativními znaky, např. místem spáchání trestného činu, časem spáchání, způsobem spáchání, prostředky k tomu využitými, předmětem útoku či jeho užitkem apod.²⁹ Není-li poté ve vztahu ke konkrétní skutkové podstatě některý z obligatorních znaků objektivní stránky skutkové podstaty v jednání pachatele naplněn, tedy není naplněno jednání, následek, kauzální nexus, nebo některý z fakultativních znaků, je-li určen, není skutková podstata z pohledu objektivní stránky naplněna, a tedy v takovém případě není dána trestní odpovědnost pachatele za takový trestný čin.

Od výše popsané problematiky je třeba odlišit stanovení fakultativních znaků prostřednictvím kvalifikovaných skutkových podstat, pro jejichž spáchání musí být vždy naplněny obligatorní i fakultativní znaky základní skutkové podstaty, ale i veškeré znaky kvalifikované skutkové podstaty. Pokud však není fakultativní znak stanovený kvalifikovanou

²⁷ č. 44/1999 Sb. rozh. tr.

²⁸ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ. In: CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. Trestní právo hmotné: obecná část. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, 311 s. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 81.

²⁹ Tamtéž. s. 81.

skutkovou podstatou naplněn, je zde stále dána trestní odpovědnost alespoň za naplnění základní skutkové podstaty. Není-li například možné prokázat, že se pachatel dopustil trestného činu podvodu jako člen organizované skupiny podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. a) trestního zákoníku, stále je dána jeho trestní odpovědnost za trestný čin v základní skutkové podstatě, tedy za trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku.

2.3.1. Jednání

Jednáním trestní právo rozumí projev vůle pachatele navenek, tj. ve vnějším světě, skládající se ze složek vůle, tedy vnitřní složky ovládající jednání působící navenek, a složky fyzické, tedy složky vnější.³⁰ Obdobně jako se složkami jednání pracuje například i občanské právo, bez složky vůle nebo složky fyzické se nejedná o právně relevantní jednání, v důsledku čehož nevzniká ani právní odpovědnost za takové jednání. Jednáním se zároveň rozumí jak konání, tedy vůlí řízený pohyb, tak i opomenutí, vůlí řízené zdržení se pohybu.³¹

Teorie rozděluje trestné činy, jež lze spáchat pouze konáním (komisivní trestné činy), a pouze opomenutím (omisivní trestné činy), přičemž některé vybrané trestné činy lze spáchat oběma jmenovanými formami. Pouze konáním lze spáchat např. trestný čin znásilnění podle § 185 trestního zákoníku. Omisivní trestné činy se dále dělí na pravé omisivní trestné činy, které lze spáchat pouze opomenutím, a nepravé omisivní trestné činy, které lze spáchat konáním i opomenutím, a označují se jako omisivní pouze za předpokladu, že jsou spáchány právě opomenutím.

Pouze opomenutím, tj. jedná se o pravý omisivní trestný čin, lze spáchat např. trestný čin neposkytnutí pomoci podle § 150 trestního zákoníku, a trestný čin neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku podle § 151 trestního zákoníku. Předpokladem odpovědnosti pachatele za pravý omisivní trestný čin je obecná povinnost pachatele konat, která je formulována konkrétní skutkovou podstatou trestného činu.

Pokud není skutkovou podstatou stanovena forma jednání, tj. omisivní či komisivní jednání pachatele, a upravuje-li skutková podstata trestného činu i účinek, tj. změnu nebo nebezpečí změny na hmotném předmětu útoku, pak teorie u takového trestného činu vyvozuje možnost způsobení účinku konáním i opomenutím, a takový trestný čin řadí mezi nepravé

³⁰ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 186.

³¹ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8. s. 144.

omisivní trestné činy.³² Aby však pachatel odpovídal za nepravě omisivní jednání, musí mít zvláštní povinnost konat, kterou trestní zákoník stanoví v § 112, tedy stanovenou podle jiného právního předpisu, úředním rozhodnutím, smlouvou, v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat, v důsledku předchozího ohrožujícího jednání nebo jiné povinnosti vzhledem k okolnostem či poměrům. V případě porušení zvláštní povinnosti konat pachatel odpovídá za následek svého opomenutí. Jako příklad nepravě omisivního trestného činu lze uvést vraždu dítěte podle § 140 odst. 1, odst. 3 písm. c) trestního zákoníku, kdy rodiče poruší zvláštní povinnost konat, která je jim uložena zákonem, např. povinnost péče o dítě, o jeho zdraví, bezpečí atp., a v úmyslu dítě usmrtit jej nenakrmí nebo mu nepodají potřebné léky, v důsledku čehož dítě zemře.³³

Ustanovení skutkové podstaty trestného činu podvodu nestanoví, jakou z výše uvedených forem jednání má být podvodné jednání spácháno. Zároveň trestný čin podvodu upravuje účinek, tedy obohacení pachatele, nebo jiné osoby na konkrétním cizím majetku. Přestože lze předpokládat, že v případě trestného činu podvodu bude běžnější formou jednání konání, řadíme jej do skupiny trestných činů, které je možné spáchat konáním i opomenutím. V případě jednání ve formě opomenutí se trestný čin podvodu proto řadí mezi tzv. nepravě omisivní delikty. Trestný čin podvodu lze tedy spáchat konáním, např. předkládáním nekrytých šeků,³⁴ konkludentním jednáním, např. konzumací jídel či nápojů s úmyslem za přijaté služby nezaplatit,³⁵ ale i opomenutím. Opomenutím lze i jiného uvést v omyl, zpravidla se však bude jednat o zamlčení podstatných skutečností ve spojení s § 112 trestního zákoníku, např. v případě úmyslného zamlčení povinného poučení podle jiného právní předpisu.³⁶

2.3.1.1. Omyl

Podstatnou charakteristikou trestného činu podvodu je omyl na straně oklamané osoby (dále referováno již pouze jako „poškozená osoba“ či „poškozený/á“), jak již bylo naznačeno výše, který je využit k zajištění neoprávněného prospěchu pachatele nebo jiné osoby na úkor cizího majetku. Pachatel může poškozenou osobu v omyl uvést, případně jejího, již existujícího omylu, využít, popř. jí zmlčet podstatné skutečnosti.

³² JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 184.

³³ srov. č. 74/2013 Sb. rozh.tr.

³⁴ č. 45/1996 Sb. rozh. tr.

³⁵ č. 57/1978 Sb. rozh. tr.

³⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 209 [Podvod]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2646.

Omylem se rozumí rozpor mezi představou a skutečným stavem, a to i za předpokladu, že poškozená osoba nemá o podstatné skutečnosti představu, nebo je její představa pouze částečná či deformovaná, ať už přičiněným pachatele, či nikoliv.³⁷ Omyl se může týkat věcí minulých, současných, ale i budoucích, a to za předpokladu, že si je pachatel omylu na straně poškozené osoby vědom. Pachatel si navíc musí být omylu poškozené osoby vědom v okamžiku, kdy dochází k obohacení jeho či jiné osoby na úkor cizího majetku. Seznámí-li se pachatel s omylem poškozené osoby až dodatečně, tedy až po okamžiku, kdy dojde k jeho obohacení, nelze takové jednání již klasifikovat jako trestný čin podvodu.^{38,39}

Níže se zabývám typickými příklady omylů, které lze spojit právě se spácháním trestného činu podvodu, a které nikoli.

O omyl ve smyslu trestného činu podvodu se jedná, pokud pachatel neoprávněně získá od poškozeného jeho přístupové údaje k elektronickému bankovníctví, např. pomocí phishingu, kdy na základě těchto neoprávněně získaných přístupových údajů dochází k dobrovolnému vydání finančních prostředků ze strany finanční instituce, která jedná v omylu tím způsobem, že skrz veškeré úrovně zabezpečení přístupových údajů poškozeného má za to, že jedná s oprávněnou osobou.⁴⁰

Naopak o trestný čin podvodu se nejedná, pokud pachatel vyvoláním či využitím omylu pouze odstraňuje překážky k získání přístupu k věci, např. vyvolání omylu v poškozené osobě v jehož důsledku dojde k dobrovolnému vpuštění pachatele do bytu, kde se následně věci sám zmocní. Za těchto okolností dané jednání lze klasifikovat jako trestný čin krádeže.⁴¹ Přestože je v osobě poškozené vyvolán omyl, není v jeho důsledku pachateli věc, vůči které podvodné jednání směřuje, dobrovolně vydána, naopak pachatel se musí proti vůli poškozeného zmocnit, ačkoli vyvoláním omylu odstranil překážky bránící mu tak učinit.

V případě neoprávněného odběru elektřiny je pro posouzení, zdali se jedná o trestný čin podvodu, shodně rozhodné, zdali z důvodu pachatelova jednání existuje u poškozené osoby omyl v okamžiku její majetkové dispozice. Dosahuje-li pachatel neoprávněného obohacení prostřednictvím neoprávněného odběru elektřiny na základě manipulace s elektroměrem u již existující a dodavatelem evidované přípojky, pak je dodavatel uváděn

³⁷ BORČEVSKÝ, Pavel. Trestní právo hmotné: zvláštní část. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2023, 902 stran ; 21 cm. ISBN 978-80-7380-909-6. s. 257.

³⁸ Takové jednání lze posoudit jako trestný čin zatajení věci podle § 219 trestního zákoníku.

³⁹ č. 17/1980 Sb. rozh. tr.

⁴⁰ č. 8/2019 Sb. rozh. tr.

⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2008, sp zn. 8 TDO 1388/2008.

v omyl ohledně množství zprostředkované energie, v jehož důsledku pachatelé vyměří nižší poplatek za takto zmanipulovaný nižší objem odebrané energie.⁴² Pokud se však pachatel sám zmocní elektřiny pomocí vlastní přidané přípojky, nelze uvažovat o existenci omylu poškozené osoby, a jedná se o trestný čin krádeže.⁴³

Za omyl lze také uvést, pokud lékař předstírá přerušeni těhotenství těhotné ženy, za které přijme úplatu, ačkoli takový úkon neměl v úmyslu nikdy vykonat a nevykoná jej, a nelze jej tedy posoudit jako trestný čin nedovoleného přerušeni těhotenství, ale jako trestný čin podvodu.⁴⁴

a) Uvedení v omyl

Uvedením v omyl se rozumí takové jednání, kterým pachatel předstírá určité skutečnosti, které jsou v rozporu se skutečným stavem věci, a může mít podobu i lsti, nebo pouhého poskytnutí nepravdivé informace.⁴⁵ Uvedení v omyl se může skládat i z více dílčích úkonů pachatele, nikoli pouze z jednoho celistvého úkonu, pomocí kterých získává důvěru poškozené osoby, zneužívá vytvořených situací a s úmyslem se obohatit usměrňuje poškozenou osobu svým vlivem k majetkové dispozici.^{46,47} Takové zneužití situace má zejména význam, je-li poškozená osoba v slabším postavení, např. z důvodu stáří, ale i mládí a s tím spojené nedostatečné rozumové vyspělosti, případně nedostatečné životní zkušenosti.⁴⁸

Jako příklad ze soudní praxe k vyvolání omylu lstí lze uvést usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 8 Tdo 906/2021. Pachatel v úmyslu získat pro sebe majetkový prospěch uzavřel s poškozenou smlouvu o vytvoření svěrenského fondu, v rámci kterého byl ustanoven jako správce svěrenského fondu. Svěrenský fond měl sloužit k pokrytí potřeb poškozené, a proto do něj převedla přes 17 milionů korun. Trvání svěrenského fondu bylo stanoveno na dobu jejího života, kdy po zániku svěrenského fondu měla být zbývající částka převedena pachateli. Dále poškozená učinila předběžné prohlášení pro případ své budoucí nezpůsobilosti, kterým ustanovila svým budoucím opatrovníkem také pachatele. Pachatel však pro výše uvedené právní jednání poškozené využil její mentální retardaci,

⁴² č. 42/1979 Sb. rozh. tr.

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 8 Tdo 927/2014-36.

⁴⁴ č. 50/1992 Sb. rozh. tr.

⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel, Jiří KRUPÍČKA. In: ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8. s. 766.

⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 8 Tdo 906/2021.

⁴⁷ Uvedení v omyl lstí.

⁴⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 8 Tdo 906/2021.

v důsledku které nebylo v moci poškozené pochopit právní následky takového jejího právního jednání, a pokusil se tak pomocí těchto dílčích úkonů podvodného jednání způsobit poškozené škodu ve výši téměř 25 milionů korun a ty se také obohatit.⁴⁹

Dalším příkladem ze soudní praxe k omylu vyvolaného lstí lze uvést situace, ve kterých se pachatel vydává za podnikatele. Pachatel se dle usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2022, sp. zn. 3 Tdo 294/2022, dopustil trestného činu podvodu, když vyvolal v poškozených omyl, že jim jako advokát s pozastaveným výkonem advokacie poskytnul odbornou pomoc při vymožení finanční částky složené do úschovy advokáta, který jej zastupoval. Pachatel tak učinil, přestože daná finanční částka již byla pachatelem pomocí padělaných listin a jeho pochybení vyplacena jiné obchodní společnosti. Pachatel pod záminkou zálohy na zastupování vylákal z poškozených téměř 300.000 Kč, i když neměl nikdy v úmyslu uvedené úkony odborné právní pomoci poškozeným zprostředkovat a od počátku měl v úmyslu si finanční prostředky ponechat pro vlastní potřebu.⁵⁰

Obdobně je nutné posoudit i jednání tzv. šmejdů, kteří uvádí v omyl poškozené osoby, zpravidla osoby vyššího věku žijící o samotě, tak, že pomocí uměle vytvořených situací vyvolávají u poškozené osoby pocit důvěry, kterého následně zneužívají k majetkové dispozici poškozené osoby a svému obohacení. Takovou situací může být manipulace pachatele s cenou nemovitosti v rezervační smlouvě, kterou pro poškozeného pachatel zajišťuje, s úmyslem vlastního obohacení.⁵¹

Vyvoláním omylu v poškozené osobě také je, když pachatel přetáčí tachometr na motorovém vozidle, a to za účelem umělého navýšení jeho ceny. V takovém případě je právě změna údajů týkajících se vozidla prostředkem, jenž má poškozeného uvést v omyl. Pachatel ve věci, kterou se zabýval Nejvyšší soud ve svém usnesení č. 14/2015 Sb. rozh. tr., uvedl poškozeného v omyl, když mu prodal osobní vozidlo, u kterého tvrdil jiný než skutečný technický stav. Předmětné osobní vozidlo při prodeji vykazovalo stav tachometru 171 000 km, přestože sám pachatel toto vozidlo původně koupil se stavem tachometru 340 000 km. Přetočením tachometru pachatel zvýšil hodnotu osobního vozidla cca o 150 000 Kč, a v úmyslu se obohatit způsobil poškozenému škodu na cizím majetku spočívající v nadhodnocené ceně.⁵²

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 8 Tdo 906/2021.

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2022, sp. zn. 3 Tdo 294/2022.

⁵¹ č. 19/2019 Sb. rozh. tr.

⁵² č. 14/2015 Sb. rozh. tr.

Uvést v omyl je možné i právnickou osobou, respektive osobu, která je oprávněna za ni jednat, či je jí zmocněna či pověřena k určitým úkonům. Uvede-li pachatel v omyl banku, popřípadě konkrétně jejího pracovníka tím, že předloží padělaný formulář k bankovnímu účtu, ke kterému nemá dispoziční oprávnění, s úmyslem obohatit se na úkor cizího majetku, dopustí se trestného činu podvodu. Pachatel tímto způsobem banku uvádí v omyl, že je oprávněn s bankovním účtem disponovat. Pokud by pachatel měl dispoziční oprávnění k bankovnímu účtu, a tedy by nemusel vyvolat u zaměstnance banky omyl, že je oprávněn k dispozici s bankovním účtem, bylo by možné jednání pachatele případně posoudit jako jiný trestný čin.⁵³

Konkrétním příkladem lze uvést případ rozebraný v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1750/2016, dle kterého pachatel předložil stavební spořitelně zfalšované žádosti o ukončení stavebního spoření své manželky a svých dcer, a to bez jejich vědomí. Na základě takto předložených zfalšovaných žádostí došlo k ukončení stavebních spoření, kdy finanční prostředky z těchto účtů nechal pachatel převést na svůj bankovní účet s úmyslem užít je pro vlastní potřebu, čímž naplnil skutkovou podstatu trestného činu podvodu.⁵⁴ V tomto případě je osobou uváděnou v omyl stavební spořitelna, respektive její konkrétní zaměstnanec zpracovávající žádosti o ukončení smluv o stavební spoření, a poškozenou osobou je taktéž stavební spořitelna, vůči které má majitel bankovního účtu na základě smluvního vztahu pohledávku.⁵⁵ Podvodné jednání ovšem vždy nesměřuje primárně vůči bance nebo jiné finanční instituci, ale může směřovat vůči majiteli bankovního účtu, za účelem podvodného získání dispozičního oprávnění k bankovnímu účtu. V takovém případě finanční instituce není uváděna v omyl, neboť zpracovává pokyny vydané oprávněnou osobou. V takovém případě je osobou uváděnou v omyl i poškozenou osobou právě majitel bankovního účtu.⁵⁶

Vzhledem k technologickému pokroku lze na základě § 120 trestního zákoníku uvést v omyl nebo využít omylu jiného i prostřednictvím technického zařízení, a to například provedením zásahu do dat uložených v počítačovém systému nebo na nosiči informací, zásahem do programového nebo technického vybavení počítačového systému, nebo provedením jiné operace v počítačovém systému apod. Uvedené obdobně již upravoval § 89 odst. 18 trestního zákona č. 140/1961 Sb., v reakci na problémy v aplikační praxi v souvislosti

⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 7 Tdo 354/2017.

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1750/2016.

⁵⁵ srov. č. 14/2006 Sb. rozh. tr.

⁵⁶ č. 56/2022 Sb. rozh. tr.

s trestnou činností využívající technická zařízení k oklamání poškozených osob, kdy byla a stále je přijímána teorie, že uvést v omyl, či využít jeho omylu, lze pouze jiného člověka, a nikoli stroj.⁵⁷ I za takovým jednáním stojí, ať už naprogramováním či jiným technickým nastavením, osoba poháněná konkrétními úmysly, a to i přesto, že samotné technické zařízení následně pracuje automaticky bez jejího přičinění. Jako příklad lze uvést stanovisko Nejvyššího soudu ČR č. 16/2002 Sb. rozh. tr., dle kterého „jednání pachatele spočívající v tom, že neoprávněně zasáhne do technického zařízení výherního hracího přístroje náležícího jiné osobě v úmyslu uskutečnit na tomto přístroji hru bez vsazení k tomu potřebné finanční částky, může být posuzováno jako trestný čin podvodu...“⁵⁸. Pokud zásah do technického zařízení nemá zajistit vyvolání omylu poškozeného, tedy např. že technické zařízení funguje správně, ale pouze od dané osoby získat finanční prostředky nebo jinou jeho věc, nejedná se o trestný čin podvodu, ale trestný čin krádeže. Ustanovení § 120 trestního zákoníku je tak významným výkladovým ustanovením, a to nejenom pro trestný čin podvodu.

b) Využití omylu

V případě využití omylu pachatel nepřispívá k vyvolání omylu u poškozené osoby, ale pouze po zjištění existence daného omylu jej využívá s úmyslem obohatit sebe nebo jiného ke škodě cizího majetku. Není zde vyžadováno aktivní jednání pachatele, postačí, pokud se poškozená osoba mýlí v rozhodných skutečnostech. Pachatel přitom nemusí nikterak poškozeného v omylu ani utvrzovat či znesnadňovat odhalení omylu.⁵⁹

Příkladem lze uvést, pokud pachatel nabízí ke koupi mince v sekci Starožitnictví – numismatika za kupní cenu v řádech tisíců korun, přičemž nabízí k prodeji pouze falzifikáty starožitných mincí. Je zřejmé, že poškozené osoby nemají zájem o koupi falza mince, kdy aniž by se pachatel aktivně přičinil o vyvolání jejich omylu, takového omylu využil za účelem svého obohacení ke škodě poškozených osob.⁶⁰

Trestný čin podvodu lze spáchat také využitím omylu osoby vkládající údaje do technického zařízení, které provádí automatizované majetkové operace, tedy obdobně jako v případě uvedení v omyl. Uvedené vychází z toho, že pokud by tato osoba o svém omylu

⁵⁷ FRYŠTÁK, Marek. § 120 [Uvedení někoho v omyl a využití něčího omylu prostřednictvím technického zařízení]. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: www.beck.cz.

⁵⁸ č. 16/2002 Sb. rozh. tr.

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 663.

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2013, sp. zn. 3 Tdo 89/2013.

věděla, zasáhla by do programového vybavení technického zařízení tak, aby technické zařízení učinilo jinou operaci, nebo ji neprovedlo vůbec.⁶¹

c) **Zamlčení podstatných skutečností**

Trestný čin podvodu je nad rámec vyvolání omylu, nebo jeho využití možno spáchat taktéž zamlčením podstatných skutečností. Podstatnými skutečnostmi se rozumí skutečnosti, které jsou zásadní pro rozhodnutí poškozené osoby, a zejména skutečnosti, které pokud by byly poškozené osobě známy, vedly by k přehodnocení, změně či nevoli k činěnému jednání. Jedná se tedy o skutečnosti, na základě kterých by poškozený neučinil majetkovou dispozici ve prospěch pachatele, anebo by takovou majetkovou dispozici učinil pro pachatele trestného činu podvodu za méně výhodných podmínek, pokud by mu byly známy.⁶²

Znak zamlčení podstatných skutečností byl do skutkové podstaty trestného činu podvodu začleněn zákonem č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Dle důvodové zprávy zákonodárce přistoupil k doplnění z toho důvodu, že i v případě zamlčení podstatných skutečností pachatel uvádí poškozeného v omyl s úmyslem obohatit sebe nebo jiného na úkor cizího majetku.⁶³

Uvádí-li pachatel jiného v omyl i pomocí zamlčení podstatných skutečností, je třeba tento znak skutkové podstaty odlišit od znaku uvedení v omyl. Uvádí-li pachatel jiného omyl, vytváří či předstírá jiné skutečnosti, které nejsou v souladu se skutečným stavem. Naopak v případě zamlčení podstatných skutečností pachatel žádné nepravdivé skutečnosti nevytváří a jeho jednání spočívá v neuvedení či zatajení podstatných skutečností.⁶⁴ Zamlčením podstatných skutečností lze zároveň rozumět i situaci, kdy pachatel umožní poškozenému prohlídku bytu, při které není možné objektivně zjistit skutečný stav bytu, na základě kterého by ke koupi bytu z jeho strany nedošlo, nebo došlo za jiných podmínek.⁶⁵

Znak uvedení jiného v omyl tak lze dle mého názoru spatřovat spíše v aktivním konání pachatele mající podobu např. lživého sdělení, předložení a podobné činnosti pachatele, která je způsobila v poškozené osobě vyvolat omyl, přesto nelze vyloučit ani omisivní jednání pachatele. Zamlčením podstatných skutečností, kterým pachatel v poškozeném vyvolává omyl, je možné spatřovat v nekonání pachatele, tedy v úmyslném nesdělení podstatných

⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1382/2003.

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 6 Tdo 715/2020.

⁶³ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴ Srov. č. 36/2006 Sb. rozh. tr.

⁶⁵ Tamtéž.

skutečností, nebo sdělení jen těch, které jsou pro pachatele výhodné. Tím se oba alternativní znaky skutkové podstaty odlišují od znaku využití omylu jiného, kde pachatel v poškozeném daný omyl nevyvolává, tj. neuvádí jej v omyl, ani mu nezamlčuje podstatné skutečnosti. Pro správné posouzení podvodného jednání pachatele ve smyslu naplnění rozebíraných alternativních znaků skutkové podstaty je tak nutné zejména podrobně zkoumat subjektivní stránku pachatele, zejména tedy k jakému znaku se zavinění pachatele vztahuje.

Příkladem zamlčení podstatných skutečností lze uvést jednání pachatele spočívající v uzavření leasingové smlouvy, kdy pachatel v době uzavření zamlčí, že jeho příjem z důvodu srážek z exekuce již neumožňuje dostát uzavíranému závazku z leasingové smlouvy.⁶⁶ Obdobným modem operandi je zahrnut i z praxe obecnější způsob, kdy pachatel v úmyslu získat pro sebe finanční prostředky ve formě půjčky věřiteli zatají svou finanční situaci, se kterou je neslučitelné daný závazek řádně splácet.⁶⁷

V jiném případě se Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 6 Tdo 715/2020, zabýval tím, jestli je k naplnění znaku zamlčení podstatných skutečností nutné, aby jiný právní předpis ukládal pachateli povinnost sdělit poškozenému podstatné skutečnosti. Pachatel v tomto případě vylákal od směnečného ručitele úhradu směnečného dluhu s vědomím, že již není vlastníkem směnkou zajištěné pohledávky, neboť ji za úplatu převedl na jinou osobu. Pachatel tak poškozenému, směnečnému ručiteli, vědomě zatajil podstatné skutečnosti, když mu nesdělil, že převedl pohledávku na jinou osobu. Pro naplnění znaku zamlčení podstatné skutečnosti přitom Nejvyšší soud dovodil, že není podstatné, zdali je pachateli ukládána povinnost jiným právním předpisem ke sdělení podstatných informací poškozenému. Přesto pokud pachatel poškozenému zamlčel podstatné skutečnosti, které měly významný dopad na jednání poškozeného a jeho majetkovou dispozici, kdy v omylu, že plní pohledávku oprávněnému věřiteli, provedl majetkovou dispozici, dopustil se takový pachatel trestného činu podvodu, a to způsobem zamlčení podstatných skutečností.⁶⁸

Tento způsob páchaní podvodu se ve velké míře projevuje u zvláštních typů podvodů podle § 210 až 212 trestního zákoníku, tedy např. pojistného podvodu, kdy ze strany pachatele může dojít k zamlčení zdravotního stavu, nebo u úvěrového podvodu, kdy zase ze strany pachatele může dojít k zamlčení jiných závazků pachatele, které mají dopad na parametry sjednávané úvěrové smlouvy.

⁶⁶ č. 47/2002 Sb. rozh. tr.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1338/2018.

⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 6 Tdo 715/2020.

2.3.2. Následek

Následkem, jakožto dalším obligatorním znakem objektivní stránky, se rozumí porušení nebo ohrožení objektu chráněného trestním právem.⁶⁹ Nedojde-li k naplnění tohoto obligatorního znaku skutkové podstaty, tedy k porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, nevzniká trestní odpovědnost pachatele. V souvislosti s rozlišením porušení či ohrožení objektu trestného činu se trestné činy dále dělí na trestné činy poruchové a na trestné činy ohrožovací. Zatímco poruchové trestné činy jsou dokonané až v okamžiku porušení objektu, u ohrožovacích trestných činů dochází k dokonání již v okamžiku pouhého ohrožení objektu chráněného danou skutkovou podstatou.⁷⁰

V případě trestného činu podvodu spočívá následek ve spáchání škody na cizím majetku, a to nejméně škody nikoli nepatrné dle § 138 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku, a řadí se tak mezi trestné činy poruchové. Následkem trestného činu podvodu je zároveň i obohacení pachatele nebo jiné osoby.⁷¹ Ve srovnání trestného činu podvodu podle § 209 trestního zákoníku s prvními základními skutkovými podstatami trestných činů pojistného, úvěrového a dotačního podvodu podle § 210-212 trestního zákoníku, u zvláštních typů podvodů absentuje poruchový následek v podobě škody na cizím majetku a jedná se tak o trestné činy ohrožovací, které postihují jednání pachatele, u kterého hrozí vznik takové poruchy.⁷²

Zatímco výsledkem ohrožení či porušením objektu je následek, výsledkem porušení či ohrožení předmětu útoku je účinek, tj. změna či možnost změny na předmětu útoku.⁷³ Následek s účinkem však v případě majetkových trestných činů do značné míry splývá.

2.3.2.1. Znak obohacení sebe nebo jiného

Jedním ze znaků skutkové podstaty trestného činu podvodu je i obohacení pachatele nebo jiného, čímž se rozumí trvalé, časově neomezené neoprávněné rozmnožení majetku

⁶⁹ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ. In: CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. Trestní právo hmotné: obecná část. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, 311 s. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 85.

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 194-195.

⁷¹ ŠÁMAL, Pavel. § 209 [Podvod]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2657.

⁷² Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 5/2000.

⁷³ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 195.

osoby pachatele, popřípadě jiného, tedy osoby odlišné od pachatele.⁷⁴ Rozmnožením lze chápat i potenciální nezmenšení majetku pachatele či této jiné osoby. Obohacení pachatele může mít také podobu neoprávněného nabytí majetku, který pachatel použije jako náhradu schodku, např. manka v prodejně, za který odpovídá a k jehož náhradě by byl jinak povinný.⁷⁵ Pachatel se v takovém případě obohatí o ty finanční prostředky, které nemusel vynaložit na vyrovnání daného schodku.

Jelikož je obohacení vedle způsobení škody na cizím majetku následkem jednání pachatele, je nutné, aby mezi jednáním pachatele a obohacením pachatele nebo jiného byla dána příčinná souvislost, zároveň však také musí být znak obohacení pachatele či jiné osoby zahrnut v zavinění pachatele.

Pachatel nebo jiná osoba se musí obohatit neoprávněně, není tedy podvodem, pokud osoba vyláká od jiného majetkové plnění, na které má právní nárok. Vyláká-li věřitel svou splatnou pohledávku z dlužníka vyhýbajícího se jejímu splnění, nelze takové jednání kvalifikovat jako trestný čin podvodu.⁷⁶

Ze znaku obohacení jiného nevyplývá, že by se úmysl pachatele musel vztahovat pouze ke konkrétní osobě. Nejvyšší soud ČSFR v rozsudku publikovaném pod č. 18/1991 Sb. rozh. tr., vymezil, že znak obohacení jiné osoby je naplněn, i pokud jsou obohacenými osobami blíže nespecifikovaní zákazníci, kteří si v oděvním obchodě v akci zakoupili pachatelem neoprávněně zlevněné zboží. Znak obohacení jiného je tak naplněn i v případě, že dojde k obohacení blíže neurčité osoby, anebo skupiny osob.⁷⁷

2.3.2.2. Škoda na cizím majetku

Dalším znakem skutkové podstaty trestného činu podvodu je způsobení škody na cizím majetku, jakožto následek podvodného jednání pachatele. Výše způsobené škody má značný význam pro posouzení společenské škodlivosti majetkových trestných činů. Jelikož trestní právo škodu nikterak speciálně neupravuje ani nedefinuje pojem „škody“ pro trestní odpovědnost, použije se obdobně právní úprava jiných odvětví právního řádu, zejména právní

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel, Jiří KRUPÍČKA. In: ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8. s. 770.

⁷⁵ č. 73/2011 Sb. rozh. tr.

⁷⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 209 [Podvod]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2716.

⁷⁷ č. 18/1991 Sb. rozh. tr.

úprava občanského práva, a to včetně právní úpravy odpovědnosti za škodu.⁷⁸ Škodou se tak ve smyslu občanského zákoníku rozumí újma na jmění, a v případě trestného činu podvodu újma na cizím jmění.

Škoda na cizím majetku může mít podobu *damnum emergens*, nebo *lucrum cessans*.⁷⁹ Skutečná škoda je škoda penězi vyjádřená, která spočívá ve zmenšení majetku ve srovnání s poškození předcházejícím stavem, a zpravidla reprezentuje hodnotu, kterou bylo potřeba vynaložit k uvedení do předchozího stavu. Skutečnou škodou nemusí být pouze zmenšení faktického majetku, ale i rozmnožení dluhů poškozeného.⁸⁰ Ušlým ziskem se vedle toho rozumí penězi vyjádřitelná hodnota, o kterou se poškozený v důsledku poškození neobohatí, respektive o kterou nerozmnoží svůj majetek, ačkoli takové zvýšení majetku bylo možné na základě běžného chodu věcí očekávat.

Škoda na cizím majetku v případě trestného činu podvodu musí dosahovat nejméně škody nikoli nepatrné, tj. hodnoty 10 000 Kč. Nedosáhne-li škoda této hodnoty, nelze jednání pachatele klasifikovat jako trestný čin podvodu, ale zpravidla bude takové jednání posouzeno jako přestupek proti majetku podle § 8 odst. 1 písm. a) bod 3, popř. § 8 odst. 2 písm. a) bod 3 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, spočívající v úmyslném způsobení škody na cizím majetku podvodem. Trestný čin podvodu spojuje znak následku v podobě škody v pátém odstavci, tj. škodu velkého rozsahu (10 000 000 Kč), se zvlášť závažným zločinem⁸¹, který postihuje trestem odnětí svobody v rozsahu 5 až 10 let. Příprava dle § 20 odst. 1 trestního zákoníku je k takovému podvodnému jednání v souladu s § 209 odst. 6 trestního zákoníku trestná.

Jak je výše uvedeno, k naplnění následku objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu podvodu musí podvodným jednáním vzniknout škoda na cizím majetku. Znak škody na cizím majetku nenaplní jeden z manželů, který podvodným jednáním způsobí škodu na společném jmění manželů, a to z toho důvodu, že cizím majetkem je nutné rozumět majetek, který nenáleží pachateli nebo mu nenáleží výlučně.⁸² V případě společného jmění manželů jsou však oba manželé úplnými vlastníky celého majetku v rámci společného jmění vlastníků. Podvodné jednání však může mít v případě společného jmění manželů podobu zamlčení podstatných skutečností v případě vytvoření fiktivního závazku jednoho z manželů

⁷⁸ č. 34/2010 Sb. rozh. tr.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. 3. 1927, sp. zn. Rv I 1084/26.

⁸¹ Zvlášť závažný zločin je dle trestního zákoníku úmyslný trestný čin, za který lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

⁸² č. 19/2016 Sb. rozh. tr.

s jinou osobou s úmyslem snížení hodnoty majetku ve společném jmění manželů, např. souvislosti s nadcházejícím rozvodovým řízením.⁸³ Takovým jednáním může některý z manželů poškodit druhého manžela v případě vypořádání majetku ze společného jmění manželů ve smyslu snížení jeho vypořádacího podílu a získáním vyššího podílu, na které by první manžel neměl bez takového jednání nárok.⁸⁴ Jednání manžela by tak mohlo být klasifikováno v momentě uzavření fiktivního závazku jako pokus trestného činu podvodu.

a) Kategorie škody

Trestní zákoník stanovuje zvláštní úpravu následku pro majetkové trestné činy tím, že ve výkladových ustanoveních obecné části stanovuje hranice peněžitých částek pro výši škody, prospěchu, nákladů k odstranění poškození životního prostředí a hodnoty věci. S jednotlivými rozsahy škody následně trestní zákoník pracuje v jednotlivých skutkových podstatách zvláštní části jako s fakultativními znaky skutkové podstaty. Hranice peněžitých částek byly zákonem č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, k 1. říjnu 2020 poprvé v rámci trestního zákoníku zvýšeny, a to na dvojnásobek jejich původní výše. Trestní zákoník v § 138 celkem pět kategorií škod:

- a) *škoda nikoli nepatrná škoda dosahující částky nejméně 10 000 Kč,*
- b) *škoda nikoli malá škoda dosahující částky nejméně 50 000 Kč,*
- c) *větší škoda škoda dosahující částky nejméně 100 000 Kč,*
- d) *značná škoda škoda dosahující částky nejméně 1 000 000 Kč a*
- e) *škoda velkého rozsahu škoda dosahující částky nejméně 10 000 000 Kč.*

Obdobně nastavené výše škody však byly nastaveny již trestním zákonem č. 140/1960 Sb., od roku 2002, kdy nahradily způsob výpočtu škody v souvislosti s nejnižší měsíční mzdou stanovenou nařízením vlády, respektive jejími násobky. Škoda nikoli nepatrná byla právě do od roku 1990 stanovena jednonásobkem, škoda nikoli malá šestinásobkem, větší škoda dvacetinásobkem, značná škoda stonásobkem a škoda velkého rozsahu pětisetnásobkem nejnižší měsíční mzdy. Pro představu výše škody nikoli nepatrné činila 200 Kč do 1. 7. 1990, 800 Kč do 31. 12. 1990, 1000 Kč do roku 31. 12. 1993, 2000 Kč do 31. 12.

⁸³ č. 19/2016 Sb. rozh. tr.

⁸⁴ Tamtéž.

2001.⁸⁵ Původně však trestní zákon č. 140/1961 Sb., hranice škody nikterak nevymezoval a jednotlivé kategorie škody vymezovala judikatura.

Dle Ščerby zákonodárce konečně novelou dotýkající se minimálních hranic škod přistoupil k revizi trestního zákoníku, po které již dlouhodobě volala odborná veřejnost, a tím také k rozsáhlé dekriminalizaci.⁸⁶ Na problematiku zamrznutí hranic škod v průběhu téměř dvaceti let upozorňoval ve sém nálezu, ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18, i Ústavní soud. Ústavní soud se vyjádřil, že mu nepřísluší suplovat postavení zákonodárce a posuzovat míru kriminalizace, kterou způsobují právě dlouhodobě nezměněné minimální hranice škod, a to přestože na základě nečinnosti zákonodárce míra závažnosti obdobného jednání souvisejícího se škodou fakticky v průběhu let vzrostla.⁸⁷

Nastavení hranic výše škody se tedy do novelizace trestního zákoníku zákonem č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, nezměnilo v průběhu téměř 18 let. Proto považuji za adekvátní, ač opožděné, že zákonodárce přistoupil k přezkoumání stavu společnosti v souvislosti se stanovenými hranicemi škody, zejména s přihlédnutím k tomu, zda se vnímání hodnoty finančních prostředků ve společnosti neposunulo, a tedy zda by z toho důvodu nebylo vhodné danou hranici i ve znění trestního zákoníku upravit v souladu se současným postojem ve společnosti a ekonomickým stavem.

Faktorem, který vypovídá o posunu společnosti ve vnímání hodnoty finančních prostředků, je například výše průměrné hrubé měsíční mzdy. Tu zaznamenává Český statistický úřad, dle kterého se od roku 2000 do roku 2022 výše průměrné hrubé měsíční mzdy přibližně ztrojnásobila. Zatímco v roce 2000 činila průměrná hrubá měsíční mzda 13 219 Kč, v roce 2022 činila 40 353 Kč.⁸⁸ Přitom je zřejmé, že v závislosti na přirozeném růstu mezd během dvaceti let klesla škodlivost protiprávního jednání ohraničeného konkrétní výší škody. V roce 2002, kdy byla hranice výše škod poprvé výslovně číselně stanovena zákonem, znamenala škoda nikoli nepatrná asi třetinu průměrné mzdy. V dnešní době by tak

⁸⁵ ZOUBKOVÁ, Ivana. In: GŘIVNA, Tomáš, Kateřina KUDRLOVÁ, In: GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 587 s. ISBN 978-80-7598-554-5. s. 316.

⁸⁶ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. Trestněprávní review. Praha. 4/2020. s. 191-192.

⁸⁷ Nálezu Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18.

⁸⁸ Průměrná hrubá měsíční mzda ČSÚ 2000-2022. In czso.cz [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prumerna-hruba-mesicni-mzda-graf>.

činila jednu osminu z průměrné měsíční mzdy. Škoda nikoli nepatrná vymezena novou hranicí 10 000 Kč naopak posouvá případnou škodu na čtvrtinu průměrné měsíční mzdy a posouvá škodlivost uvedeného jednání blíže k tomu, jak společnost nyní vnímá hodnotu peněz.

Posun hranic způsobené škody ve smyslu trestního práva považují za pozitivní posun, který samozřejmě jako veškeré změny bude mít i své negativní následky. Příkladem lze uvést podvodné jednání pachatele, které již nedosáhne nikoli nepatrné škody na cizím majetku. Podvodné jednání, jehož škoda na cizím majetku dosahovala 9 000 Kč, by mohlo být před novelou posouzeno jako trestný čin podvodu, neboť znak skutkové podstaty, tj. škoda nikoli nepatrná ve výši 5 000 Kč, byl naplněn. Dle současné úpravy by však nedosáhl škody nikoli nepatrné ve výši 10 000 Kč a bylo by jej nutné postihnout mimo trestními instituty, zejména v řízení o přestupku.

Konkrétní kategorie škody jsou zákonodárcem jakožto následek užívány v základních skutkových podstatách, ale velice často se s nimi setkáváme zejména v kvalifikovaných skutkových podstatách jako s okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby. Tímto způsobem s kategoriemi škody pracuje i trestný čin podvodu, jenž v základní skutkové podstatě stanoví znak následku spočívající ve škodě nikoli nepatrné, a dále v § 209 odst. 3, odst. 4 písm. d) a odst. 5 písm. a) trestního zákoníku s hranicemi škody pracuje jako s okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby.

b) Stanovení výše škody

Škoda způsobená na cizím majetku nemusí zcela odpovídat hodnotě obohacení pachatele nebo jiné osoby, a tato hodnota tak může být vyšší či nižší.⁸⁹ Při stanovení výše škody je nutné primárně vycházet z ceny předmětu útoku, za kterou se daný předmět, v tomto případě věc, obvykle v daném čase a na daném místě prodává. Není-li možné výši škody takto stanovit, je možné hodnotu předmětu útoku stanovit za pomoci jiného výpočtu, a to pomocí určení účelně vynaložených nákladů na obstarání stejné nebo obdobné věci. Není-li možné ani takto stanovit výši škody, stanoví se výše škody pomocí určení nákladů na uvedení věci v předešlý stav. Tyto způsoby určení výše škody přímo hierarchicky stanovuje trestní zákoník v § 137. Tyto způsoby přitom dle § 137 trestního zákoníku nelze vnímat jako alternativy, které je možné svévolně zaměňovat, ale skutečně jako jednotlivá pravidla pro určení výše škody na základě uplatnění obecnějšího pravidla.

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1370/2006.

Pokud je trestný čin podvodu spáchán podobou vylákání věci podvodným slibem uhrazení předem dohodnuté finanční částky, vychází se při stanovení výše škody ze skutečné hodnoty vylákané věci, a nikoli z výše předem dohodnuté částky.⁹⁰ Na tomto příkladu lze pozorovat, že i pokud je hodnota věci stanovena smluvně, při hodnocení výše škody pro účely trestního řízení, a zejména trestí odpovědnosti pachatele, je postupováno v souladu s § 137 trestního zákoníku, a to pomocí určení obvyklé ceny v daném čase a na daném místě. To samozřejmě neznamená, že se uvedený výpočet musí aplikovat i pro stanovení náhrady škody v občanském řízení, kde může být přiznána náhrada odlišná. Jinými slovy lze uzavřít, že východiska § 137 trestního zákoníku mají zásadní vliv zejména na určení společenské škodlivosti trestného činu, a tedy též na jeho kvalifikaci v rámci jednotlivých základních a kvalifikovaných podstatách, kde je škoda rozhodujícím kritériem.

Škodou je pak například podvodné zkrácení ceny jízdného v případě neuhrazení jízdného za využití služby dopravního prostředku.⁹¹ Je však zřejmé, že škodou ve výši běžného jízdného pachatel typicky nenaplní znak škody nikoli nepatrné. Za trestný čin podvodu je však nutné považovat každý dílčí podvodný útok pachatele, kterým způsobí škodu nižší než nikoli nepatrnou, avšak v součtu všech takových dílčích jednání se pachatelem způsobená škoda rovná alespoň škodě nikoli nepatrné.⁹² Jsou-li tedy útoky pachatele spáchány ve formě pokračování, postačí, pokud je škody nikoli nepatrné dosaženo součtem škod jednotlivých útoků

Pokud se pachatel dopouští trestného činu podvodu neoprávněným telefonováním, postupuje se při stanovení výše způsobené škody z ceny, za kterou se daná služba v době a na místě činu poskytuje, tedy v souladu s telefonním sazebníkem.⁹³ Při stanovení výše škody se tedy postupuje analogicky k § 137 trestního zákoníku.

Specifickým případem stanovení výše škody lze uvést stanovení výše škody způsobené uzavřením leasingové smlouvy, kdy pachatel v okamžiku jejího uzavření neměl vůbec v úmyslu plnit podmínky z uzavírané leasingové smlouvy. Pak se škoda určí jako peněžní hodnota, za kterou se věc, která je předmětem leasingové smlouvy, obvykle prodává, a nikoli hodnota jednotlivých splátek, které by pachatel býval musel hradit.⁹⁴ Je-li před převzetím předmětu leasingové smlouvy pachatel povinen uhradit určitou částku a tuto také

⁹⁰ Srov. č. 42/1990 Sb. rozh. tr.

⁹¹ Srov. č. 46/1981 Sb. rozh. tr.,

⁹² č. 22/1991 Sb. rozh. tr.

⁹³ č. 44/1999 Sb. rozh. tr.

⁹⁴ č. 27/1996 Sb. rozh. tr.

uhradí, stanoví se škoda ve smyslu trestní odpovědnosti pachatele o tuto částku nižší.⁹⁵ Naopak pokud pachatel následně po převzetí předmětu leasingové smlouvy uhradí některé ze splátek, nesnižuje se celková škoda ve smyslu trestní odpovědnosti o uhrazené splátky, ale je nutné, je následně zohlednit při stanovení případné náhrady škody.⁹⁶

2.3.3. Kauzální nexus

Kauzální nexus, nebo též příčinná souvislost, spojuje jednání pachatele s následkem. Jednání musí být příčinou následku, přičemž není-li pachatelovo jednání příčinou následku, nelze mu tento následek klást k tíži, a nelze také vyvodit jeho trestní odpovědnost za takové jednání.⁹⁷ Kauzální nexus mezi jednáním a následkem je obligatorním znakem každé objektivní stránky skutkové podstaty a jako takový musí být vždy zastoupen. Příčinná souvislost musí být zároveň také dána mezi jednáním a takovým následkem, který je vymezen okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby, přitěžující okolností, či škodlivým následkem. Důležité je upřesnit, že pouhá příčinná souvislost mezi jednáním a následkem sama o sobě nepostačuje a musí k nim vždy přistoupit zavinění.⁹⁸ V případě nedbalostního jednání pachatele, které lze ve vztahu k trestnému činu podvodu uvažovat pouze v případě kvalifikovaných skutkových podstat, je potřeba, aby si pachatel měl a mohl alespoň představit, že se příčinný vztah mezi jeho jednáním a určeným následkem může takto rozvinout.⁹⁹

Skutková podstata trestného činu podvodu ke svému naplnění vyžaduje existenci příčinné souvislosti mezi omylem poškozené osoby, ať už v podobě vyvolaného nebo využitého omylu, či její neznalosti podstatných skutečností, a jí učiněnou majetkovou dispozicí, a to zároveň s požadavkem příčinné souvislosti mezi touto majetkovou dispozicí a poté škodou na cizím majetku nebo obohacením pachatele nebo jiné osoby.¹⁰⁰ Postačí, pokud je omyl či neznalost podstatných skutečností alespoň jednou z příčin jinak dobrovolné majetkové dispozice poškozené osoby. Ve smyslu příčinné souvislosti mezi podvodným jednáním pachatele a škodou na cizím majetku, je pachateli přičitatelné pouze jednání, které

⁹⁵ č. 27/1996 Sb. rozh. tr.

⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 4 Tdo 1598/2017.

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel. In: ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8. s. 154.

⁹⁸ č. 20/1981 Sb. rozh. tr.

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ č. 5/2002 Sb. rozh. tr.

předcházelo majetkové dispozici.¹⁰¹ Z toho vyplývá, že poškozenou osobu nelze uvést v omyl až po její majetkové dispozici.

Na základě výše uvedeného je nutné zdůraznit, že poškozený věc pachateli dobrovolně vydává, a to na základě svého omylu. Pachatelovo jednání, tj. uvedení poškozené osoby v omyl, využití jejího omylu, či zamčení jí podstatných skutečností, je hlavní příčinnou majetkové dispozice poškozeného, přičemž je dána i příčinná souvislost mezi majetkovou dispozicí poškozené osoby a způsobenou škodou na cizím majetku včetně obohacení pachatele či jiné osoby.

Oproti tomu, pokud pachatel vyvolá v poškozeném omyl, ale následně se cizí věci zmocní sám proti vůli poškozeného, není dána příčinná souvislost mezi omylem poškozené osoby a způsobeným následkem. Takové jednání by se pak posoudilo jako trestný čin krádeže podle § 205 trestního zákoníku.

Obdobně lze posoudit situaci, kdy dobrovolná majetková dispozice poškozeného nebyla způsobena vyvolaným či využitím omylem či zamlčením podstatné skutečnosti, a takovou věc si pachatel přisvojil. V takovém případě není příčinou majetkové dispozice omyl poškozené osoby. Pachatel nemusí v poškozeném vyvolat omyl za tím účelem, aby mu byla věc dobrovolně vydána, ale je mu svěřována po právu. Takové jednání by bylo taktéž nutné posoudit podle jiného trestného činu, jako trestný čin zpronevěry podle § 206 trestního zákoníku.

A v neposlední řadě, nebyl-li si pachatel omylu poškozeného, který je důvodem jeho majetkové dispozice, vědom, pak není dána příčinná souvislost mezi podvodným jednáním pachatele a majetkovou dispozicí. Pokud poškozený vydá věc pachateli na základě svého omylu dobrovolně, avšak nikoli v příčinné souvislosti s pachatelovým jednáním a pachatel si takovou věc si následně neoprávněně přisvojí, je nutné jednání pachatele posoudit jako jiný trestný čin, jako trestný čin zatajení věci podle § 219 trestního zákoníku.

Bližší srovnání trestného činu podvodu a trestných činů krádeže, zpronevěry a zatajení věci rozebírám v kapitole 3.2.

Podvodné jednání pachatele může směřovat zároveň vůči více osobám, přitom není nezbytné, aby pachatel s každou z těchto osob osobně jednal a uváděl je v omyl, či zamlčoval vůči nim podstatné skutečnosti, a přesto dané osoby mohou v příčinné souvislosti

¹⁰¹ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 7 Tdo 486/2010.

s podvodným jednáním jednat v omylu či na základě zamlčených podstatných skutečností.¹⁰² K tomu je možné uvést stanovisko Nejvyššího soudu publikované pod č. 51/2011 Sb. rozh. tr., ve kterém Nejvyšší soud judikoval, že pachatel, který v rámci dědického řízení, nepravdivě tvrdí, že je dědicem, nebo tvrdí vyšší dědický nárok v úmyslu se obohatit na úkor cizího majetku, uvádí svým tvrzením v omyl skutečného dědice k jeho škodě, a neuvádí tak v omyl soud či soudního komisaře, který dědické řízení vede.¹⁰³ Omyl je tak u skutečného dědice vyvolán i přes skutečnost, že podvodné jednání de facto směřuje přímo vůči soudu.

2.4. Subjekt

Pachatelem trestného činu je dle § 22 odst. 1 trestního zákoníku, ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu, či přípravy, je-li trestná. Dle této definice je tedy pachatelem pouze osoba, jež naplní obligatorní znaky skutkové podstaty, a také veškeré znaky fakultativní stanovené konkrétní skutkovou podstatou. Ke znakům skutkové podstaty však přistupují i obecné znaky trestného činu, jež podmiňují vznik a trvání trestní odpovědnosti pachatele, jimiž je minimální věk pachatele, jeho přičetnost, v případě mladistvých navíc rozumová a mravní vyspělost, také označovaná jako relativní přičetnost.¹⁰⁴ Na rozdíl od přičetnosti, respektive nepřičetnosti, podle trestního zákoníku se relativní přičetnost neváže na duševní poruchu pachatele, ale na intelektuální a mravní vyspělost mladistvého pachatele.¹⁰⁵ Mladistvý pachatel musí vedle minimálního věku a přičetnosti být i způsobilý rozpoznat své protiprávní jednání, popř. jej ovládnout, a to s ohledem na jeho vývoj a stupeň dospívání. Souhrnně řečeno pachatelem trestného činu je tedy osoba naplňující požadavky obecných znaků trestného činu a znaků skutkové podstaty, a pouze taková osoba může být za své protiprávní jednání trestně odpovědná.

Vedle tohoto je pachatel zvláště definován v zákoně č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, jenž v § 9 definuje pachatele trestného činu jako právnickou osobu, které lze přičítat porušení nebo ohrožení zájmů chráněného trestním zákonem v souladu s § 8 téhož zákona. Důvod pro zvláštní definici pojmu pachatel se skrývá zejména v problematice vývoje odpovědnosti právnických osob, kdy pojem pachatel podle trestního zákoníku svou povahou dopadá na

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2004, sp. zn. 11 Tdo 902/2003.

¹⁰³ č. 51/2011 Sb. rozh. tr.

¹⁰⁴ § 5 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů.

¹⁰⁵ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 225.

fyzické osoby, tedy osoby, u kterých je možné zkoumat věk či přičetnost, a to na rozdíl od tzv. přičitatelné trestní odpovědnosti pachatele, právnické osoby.

Teorie v rámci subjektu jako znaku skutkové podstaty dále rozlišuje subjekt obecný, konkrétní a speciální, a to v závislosti na tom, zda konkrétní skutková podstata po subjektu požaduje zvláštní vlastnost, způsobilost či postavení. V případě trestní odpovědnosti právnických osob postačí, je-li taková zvláštní vlastnost, způsobilost či pozice, resp. postavení, dána u této právnické osoby, jejímž jménem fyzická osoba jedná. V případě, že skutková podstata subjekt více nevymezuje, jedná se o teorii označovaný obecný subjekt, a pachatelem takového trestného činu může být kdokoliv. V případě, že skutková podstata požaduje po pachateli zvláštní vlastnost, jedná se o subjekt konkrétní a takový čin může spáchat pouze osoba disponující takovou vlastností.¹⁰⁶ Příkladem budiž matka dítěte v případě vraždy novorozence matkou dle § 142 trestního zákoníku, kde může být pachatelem pouze matka tohoto dítěte. Je-li skutkovou podstatou u pachatele vyžadována zvláštní způsobilost nebo postavení, jedná se o subjekt speciální, kde typickými příklady jsou trestné činy v hlavě XII trestního zákoníku, které stanoví speciální subjekt, osobu, jenž má postavení vojáka.¹⁰⁷

Pachatelem trestného činu podvodu může být kdokoliv, a tedy jakákoli fyzická i právnická osoba. Pachatelem je osoba, která vyvolala nebo využila omylu jiného, nebo jiné osobě zamlčela podstatné skutečnosti, a v důsledku takového jednání obohatila sebe nebo jinou osobu na úkor majetku poškozené osoby, čímž této osobě způsobila škodu.

Na trestném činu podvodu nemusí být účasten pouze pachatel a poškozená osoba, ale teoreticky a čtyři základní osoby, tedy pachatel, obohacená osoba, poškozená osoba a osoba jednající v omylu, přičemž všechny tyto osoby mohou být fyzickými i právnickými osobami.¹⁰⁸ V praxi samozřejmě není vyloučeno, aby jednotliví účastníci (jako např. pachatel a obohacená osoba, nebo osoba jednající v omylu a poškozená osoba) splývaly v jedné osobě. Je tedy možné, aby se na trestném činu podvodu účastnilo i více osob, za předpokladu, že je zachována příčinná souvislost mezi omylem osoby a jí učiněnou majetkovou dispozicí a mezi majetkovou dispozicí a následkem podvodného jednání, tedy vznikem škody na cizím majetku a obohacení pachatele nebo jiné osoby. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 6 Tdo 559/2007, identifikoval až 5 osob, kde právě osobu jednající v omylu dále

¹⁰⁶ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 227.

¹⁰⁷ Tamtéž. s. 227.

¹⁰⁸ č. 5/2002 Sb. rozh. tr.

rozdělil na osobu uváděnou pachatelem v omyl a jednající v omylu, a dále na osobu, který činí v omylu majetkovou dispozici.¹⁰⁹

Pokud je poškozenou osobou právnická osoba, musí jednat v omylu fyzická osoba, která je oprávněna učinit danou majetkovou dispozici jménem právnické osoby či v jejím zastoupení.¹¹⁰ Právnická osoba totiž neformuluje vlastní vůli, nemá představu o skutečnostech a nemůže mít tedy ani mylnou představu o takových skutečnostech, a tedy jednat v omylu. Naopak v omylu musí jednat osoby, které vytvářejí vůli za právnickou osobu. Zpravidla se bude jednat o statutární orgán právnické osoby či jiný kolektivní orgán a její členy, či zaměstnance právnické osoby pověřené právnickou osobou.

2.5. Subjektivní stránka

Posledním obligatorním znakem skutkové podstaty je subjektivní stránka trestného činu. Znaky subjektivní stránky lze dělit na obligatorní, kterým je zavinění, a fakultativní znaky, jimiž jsou zejména pohnutka, cíl či účel trestného činu. Se zaviněním pachatele souvisí jedna ze základních zásad trestního práva, a to zásada *nullum crimen sine culpa*, není trestného činu bez zavinění, či jinak zásada odpovědnosti za zavinění.

Zaviněním je míněn vnitřní vztah pachatele ke všem skutečnostem zakládající trestný čin, tedy k porušení či ohrožení objektu chráněného trestním právem, následku, popř. předmětu útoku a jeho účinku, a k jednání popsánému ve skutkové podstatě trestného činu.¹¹¹ Zavinění musí být založeno ke všem znakům skutkové podstaty definující trestný čin.

Vzhledem k trestnému činu podvodu je tato skutečnost významná zejména proto, že zavinění pachatele trestného činu podvodu se musí vztahovat ke všem znakům skutkové podstaty, tedy k uvedení jiného v omyl, využití omylu jiného nebo zamlčení podstatných skutečností, k obohacení pachatele nebo jiné osoby, způsobení škody na cizím majetku a k příčinnému vztahu mezi těmito znaky.¹¹²

Vedle toho úmysl pachatele obohatit sebe nebo jiného vyžaduje zároveň jeho úmyslu k trvalému, časově neomezenému neoprávněnému rozmnožení majetku na úkor majetku

¹⁰⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 6 Tdo 559/2007.

¹¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2020, sp. zn. 7 Tdo 859/2020.

¹¹¹ BOHUSLAV, Lukáš. In: ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8. s. 204.

¹¹² srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2006, 8 Tdo 1370/2006.

poškozeného.¹¹³ Účast pachatele na objektivně nekalých transakcích, které nesměřují k jeho trvalému obohacení, nelze posoudit jako trestný čin podvodu.¹¹⁴

Skutková podstata konkrétního trestného činu může výslovně stanovit požadovanou formu zavinění, tj. ve formě úmyslné či nedbalostní. Pokud však skutková podstata výslovně nestanoví formu zavinění, užije se § 13 odst. 2 trestního zákoníku, který stanoví, že k naplnění skutkové podstaty konkrétního trestného činu je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně jinak. Opačně je však nahlíženo na kvalifikované skutkové podstaty trestných činů, kdy ve vztahu k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby postačí zavinění pachatele ve formě nedbalostní, nestanoví-li trestní zákoník pro konkrétní trestný čin jinak.

K okolnostem přitěžujícím, nejsou-li obsaženy přímo ve skutkové podstatě a netvoří tedy její znak, zásadně postačuje nedbalostní zavinění.^{115,116} Tuto skutečnost vyjadřuje trestní zákoník v § 39 odst. 6, jenž stanoví, že v případě těžšího následku se k němu přihlédne i za předpokladu, že jej pachatel zavinil nedbalostně, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje zavinění úmyslné, a jde-li o jinou skutečnost i tehdy, jestliže o ní pachatel nevěděl, ač o ní vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl.

Trestný čin podvodu požaduje k jeho spáchání úmyslné zavinění, přitom postačí alespoň úmysl nepřímý. Trestný čin podvodu neobsahuje výslovnou úpravu požadavku na formu zavinění pachatele, proto se při stanovení formy zavinění postupuje dle § 13 odst. 2 trestního zákoníku. Vzhledem k povaze trestného činu podvodu nelze ani uvažovat o možnosti nedbalostního zavinění.

Úmysl pachatele trestného činu podvodu musí být dán již v době jednání pachatele, tedy v okamžiku, kdy pachatel uvádí jinou osobu do omylu, využívá jejího omylu, nebo ji zamlčuje podstatné skutečnosti. V opačném případě je jednání pachatele nutné posoudit podle jiného trestného činu (např. zatažení věci, krádež apod. – k tomu srov. kapitola č. 3.2.).

¹¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1370/2006.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Přitěžující okolnosti jsou demonstrativně upraveny v § 42 trestního zákoníku, a rozumí se jimi např. spáchání s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, ze ziskuchtivosti, pomsty, využívaje něčí nouze apod.

¹¹⁶ CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ. In: CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. Trestní právo hmotné: obecná část. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, 311 s. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 126.

Právě subjektivní stránku pachatele při trestném činu podvodu lze označit za znak, jehož prokázání je stěžejní, přitom ale v praxi velice složitě prokazatelný.¹¹⁷ Jemné nuance v zavinění pachatele mohou jeho jednání přesunout k zcela odlišnému trestnému činu proti majetku, ale i jeho trestní odpovědnost zcela vyloučit. Z hlediska subjektivní stránky je nutné jednoznačně prokázat existenci úmyslu pachatele obohatit sebe nebo jiného na základě svého podvodného jednání, a to nejpozději v okamžiku majetkové dispozice poškozené osoby.

Problematické dokazování úmyslu pachatele trestného činu podvodu může nastat například v případě uzavíraných závazků, k této problematice níže uvádím několik příkladů ze soudní praxe.

Nemá-li dlužník v okamžiku uzavření daného závazku úmysl svému závazku nedostát, nebo nevěděl-li o rozhodujících skutečnostech, které by porušení jeho závazku mohly způsobit, není v okamžiku jednání dlužníka dán podvodný úmysl a úmysl se na úkor jiné osoby obohatit. Z tohoto důvodu proto nepostačuje pro posouzení jednání jako trestného činu podvodu, pokud dlužník svůj závazek nesplní, nebo jej nesplní včas.¹¹⁸ Neschopnost dostát svému závazku dle čl. 9 dost. 2 listiny základních práv a svobod, nikdy nesmí být důvodem pro zbavení osobní svobody. Příkladem lze uvést situaci, kdy dlužník odůvodněně očekává, že mu v určitém období vzroste počet zakázek, na základě kterých bude moci svému uzavíranému závazku dostát, ale nestane se tomu tak.

Vzniknou-li překážky bránící splnění závazku dlužníka až po uzavření smlouvy, které dlužník při jejím uzavírání ani nemohl předpokládat, nepředpokládal, nebo takové splnění odkládal, či pojal úmysl svému závazku nedostát až dodatečně, nelze takové jednání klasifikovat jako trestný čin podvodu.¹¹⁹ K naplnění subjektivní stránky musí být vždy prokázáno, že měl pachatel již v době daného jednání (uzavření smlouvy) úmysl neplnit závazek ze smlouvy vůbec, neplnit ve smluvené lhůtě, nebo alespoň zda věděl, že zpravidla druhově určenou věc nebude ve smluvené lhůtě plnit, a že tím uvedl svého věřitele v omyl a ke škodě na jeho majetku tak sebe nebo jiného obohatil.

Naopak sjedná-li pachatel takový závazek v okamžiku, kdy nepobírá mzdu či nemá jiné obdobné příjmy, zároveň nedisponuje žádnými jinými finančními prostředky, nebo dokonce pobírá dávky sociálního zabezpečení, či je vystaven exekuci, a nemůže tedy rozumně

¹¹⁷ KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. In: KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 194.

¹¹⁸ č. 54/1967 Sb. rozh. tr.

¹¹⁹ č. 56/1994 Sb. rozh. tr.

očekávat, že by svému závazku dostál, lze prokázat, že takový pachatel trestného činu podvodu jednal alespoň v nepřímém úmyslu.¹²⁰

K naplnění subjektivní stránky trestného činu podvodu zároveň nepostačí, pokud pachatel při uzavírání smlouvy uvede nepravdivé údaje, např. o svých příjmech, ale zejména musí již v tomto okamžiku vědět, že nebude moci dostát svým závazkům, zejména ani základním podmínkám vyplývajících z daného závazku, a zároveň musí být srozuměn s tím, že uzavření dané smlouvy bylo využito jako prostředek pro vylákání předmětu této smlouvy.¹²¹

¹²⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 7 Tdo 475/2016.

¹²¹ č. 47/2002 Sb. rozh. tr.

3. Komparace s některými zvláštními typy podvodů

V této části diplomové práce je komparován trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku nejdříve s trestnými činy pojistného, úvěrového a dotačního podvodu podle § 210 až 212 trestního zákoníku, a následně s trestnými činy krádeže podle § 205 trestního zákoníku, zpronevěry podle § 206 trestního zákoníku a zatajení věci podle § 219 trestního zákoníku.

3.1. Komparace s vybranými zvláštními typy podvodů

Vedle trestného činu podvodu trestní zákoník samostatně sankcionuje rozšířené formy podvodného jednání, které lze obecně označit společně jako zvláštní typy podvodů. Jedná se o trestné činy pojistného, úvěrového a dotačního podvodu, jenž byly začleněny již do trestního zákona č. 140/1961 Sb., a to zákonem č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, do ustanovení § 250a (pojistný podvod) a § 250b (úvěrový podvod). Trestný čin dotačního podvodu byl v původním znění součástí trestného činu úvěrového podvodu v § 250b odst. 2 trestního zákona č. 140/1961 Sb. Samostatnou skutkovou podstatu dotačního podvodu zákonodárce ustanovil až v trestním zákoníku. Nyní se tyto zvláštní typy podvodů nachází za trestným činem podvodu v § 210 až § 212 trestního zákoníku.

Důvodem rozšíření trestných činů o pojistný a úvěrový podvod dle důvodové zprávy k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, bylo právě rozšíření trestného postihu podvodných jednání, která i když byla trestná, nebylo je v souladu se zněním trestného činu podvodu v častých případech možné pachateli dokázat, resp. za ně pachatele odsoudit.¹²² Jednou z hlavních překážek při dokazování trestného činu podvodu je právě dokazování podvodného úmyslu pachatele, který musí být dát již v okamžiku uvedení poškozené osoby v omyl, využití jejího omylu, nebo zamlčení jí podstatné skutečnosti. Trestný čin podvodu navíc postihuje pouze podvodná jednání, kde již došlo k újmě na cizím majetku, tedy následku. V případě, že takové újmě nedojde, je nutné si postačit s postihem dle vývojových stádií trestného činu podvodu. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, však nelze veškerá podvodná jednání postihovat v souladu s vývojovými stádii pouze podle § 209 trestního zákoníku.¹²³

3.1.1. Vztah podvodu (§ 209) a zvláštních typů podvodů (§ 210 až 212)

¹²² Důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

¹²³ Tamtéž.

Zvláštní typy podvodu jsou obvykle zjednodušeně označovány jako speciální trestné činy ve vztahu k trestnému činu podvodu. Poměr mezi zvláštními typy podvodů a obecným trestným činem podvodu je však složitější.

Dle důvodové zprávy k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, bylo původním záměrem zákonodárce taktéž, aby zvláštní trestné činy, tj. trestný čin pojistného podvodu a úvěrového podvodu, byly v poměru speciality k obecnému trestnému činu podvodu.^{124,125} Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, ale i nižších soudů, však nebyla sjednocená a posuzovala vztah mezi trestným činem podvodu a trestnými činy pojistného či úvěrového podvodu buď ve vztahu speciality, nebo ve vztahu subsidiarity. Nevyšší soud dospěl například v usnesení ze dne 12. 9. 2002, sp. zn. 5 Tdo 614/2002, k názoru, že trestný čin úvěrového podvodu je speciálním ustanovením proti obecnému trestnému činu podvodu.¹²⁶ K opačnému názoru, tedy, že zvláštní trestné činy podvodu mají být posuzovány ve vztahu subsidiarity k trestnému činu podvodu, došel například Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. 8 Tz 297/2000, ve kterém judikoval, že pokud skutková podstata trestného činu podvodu obsahuje znak způsobení škody na cizím majetku, a vedle toho trestný čin úvěrového podvodu neobsahuje požadavek na způsobení škody na cizím majetku, musí být podvodné jednání souvislosti s úvěrovou smlouvou, které z hlediska subjektivní stránky naplňuje úmysl pachatele způsobit škodu na cizím majetku, posouzeno jako trestný čin podvodu.¹²⁷

V závislosti na zjištěných rozporech v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu podalo v roce 2001 Nejvyšší státní zastupitelství k Nejvyššímu soudu podnět k vytvoření sjednocujícího stanoviska k posouzení vztahu trestného činu podvodu a zvláštních trestných činů podvodu, a to včetně návrhu, aby zvláštní trestné činy podvodu byly posuzovány ve vztahu subsidiarity k obecnému trestnému činu podvodu, o čemž Nejvyšší státní zastupitelství informovalo ve svém stanovisku č. 15/2003.¹²⁸ Nejvyšší státní zastupitelství ve svém podnětu Nejvyššímu soudu označilo za primární trestný čin obecný trestný čin podvodu a za subsidiární trestné zvláštní typy podvodů, a to z důvodu, že základní skutková podstata

¹²⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

¹²⁵ Trestný čin podvodu podle § 250, pojistného podvodu podle § 250a a úvěrového podvodu podle § 250b trestního zákona č. 140/1961 Sb.

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2002, sp. zn. 5 Tdo 614/2002.

¹²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. 8 Tz 297/2000.

¹²⁸ Nejvyšší státní zastupitelství. Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů ve vztahu ustanovení § 250 odst. 1 a § 250a odst. 1 a § 250b odst. 1 trestního zákona. Sbíрка výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství. Poř. č. 15/2003. 2003 In: verejnazaloba.cz [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/stanovisko-15-2003.pdf>.

trestného činu podvodu, na rozdíl od základních skutkových podstat úvěrového a pojistného podvodu, požadovala naplnění úmyslu pachatele způsobit podvodným jednáním škodu na cizím majetku. Dále Nejvyšší státní zastupitelství zastalo názor, že zákonem č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, byly nové trestné činy zvláštních typů podvodu do trestního zákona č. 140/1961 Sb., přidány nikoli proto, aby zvlášť postihovaly určitou oblast podvodných jednání, ale aby doplnily úpravu trestného činu podvodu a postihovaly tak jednání, které pod něj nebylo možné subsumovat, a to právě díky absenci znaku způsobení škody na cizím majetku. Nejvyšší státní zastupitelství zároveň ve svém stanovisku podotklo, že přestože trestný čin pojistného a úvěrového podvodu rozšiřuje trestní represi podvodných jednání nenaplňující znak způsobení škody na cizím majetku, zužují tyto skutkové podstaty své uplatnění pouze v oblastech souvisejících s pojistnou či úvěrovou smlouvou.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu projednalo návrh Nejvyššího státního zastupitelství dne 25. 9. 2003, pod sp. zn. Tpjn 307/2001, avšak nepřijalo vydání sjednocujícího stanoviska, a to i přesto, že převážil opačný názor, než které zastalo Nejvyšší státní zastupitelství. Na základě této skutečnosti Nejvyšší státní zastupitelství vydalo stanovisko ke sjednocení výkladu, dle kterého jsou trestné činy pojistného a úvěrového podvodu ve vztahu speciality k obecnému trestnému činu podvodu. Za hlavní důvod příklonění se k tomuto vztahu označilo Nejvyšší státní zastupitelství právě absenci znaku způsobení škody na cizím majetku u trestného činu pojistného a úvěrového podvodu, kde je způsobení škody na cizím majetku pojato jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby. Je-li tedy prokázán úmysl pachatele způsobit škodu na cizím majetku v souvislosti s pojistnou či úvěrovou smlouvou, užije se stále ustanovení trestného činu pojistného či úvěrového podvodu, a nikoli obecného trestného činu podvodu, jak původně navrhovalo Nejvyšší státní zastupitelství.¹²⁹

Znaky trestného činu podvodu jsou (ovšem mimo požadavku na způsobení škody a obohacení pachatele či jiné osoby) obsaženy v první základní skutkové podstatě pojistného podvodu podle § 210 odst. 1 trestního zákoníku, ve které jsou rozšířeny o další znaky vázající podvodné jednání k jednáním spojených s pojistnou smlouvou. Tím skutková podstata trestného činu pojistného podvodu vymezuje úzkou oblast, ve které se pachatel podvodného

¹²⁹ Nejvyšší státní zastupitelství. Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů ve vztahu ustanovení § 250 odst. 1 a § 250a odst. 1 a § 250b odst. 1 trestního zákona. Sbírká výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství. Poř. č. 15/2003. 2003 In: verejnazaloba.cz [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/stanovisko-15-2003.pdf>.

jednání může dopustit, na rozdíl od trestného činu podvodu, kterého se může pachatel dopustit v jakékoli oblasti svého jednání. Obdobně tomu je i v případě trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. 1 trestního zákoníku a dotačního podvodu podle § 212 odst. 1 trestního zákoníku.¹³⁰

Problematika, která, i dle mého názoru, činí vztah mezi trestným činem podvodu a zvláštními podvody nejednoznačným, je právě absence znaku způsobení škody na cizím majetku a znak neoprávněného obohacení pachatele nebo jiné osoby v prvních základních skutkových podstatách zvláštních typů podvodu. Vzhledem k absenci těchto znaků je i přes zúženou oblast působnosti zvláštních trestných činů (tj. zejména na sjednávání úvěrových a pojistných smluv, dotace apod.) celkový dopad rozsáhlejší než v případě obecného trestného činu podvodu. Pod skutkové podstaty zvláštních podvodů je možné podřadit i jednání, která by nebyla možná subsumovat pod trestný čin podvodu, zejména z důvodu absence znaku způsobení škody nikoli nepatrné, nebo absence neoprávněného obohacení, popřípadě z důvodu nemožnosti prokázání těchto znaků. Zvláštní typy podvodů postihují i předčasně dokonané podvodné jednání, a tak způsobení škody či obohacení pachatele či jiné osoby nevyžadují.

Obecně lze mezi obecným a zvláštními trestnými činy podvodu uvažovat vztah speciální (tj. zvláštní typy podvodů jsou speciální vůči obecnému podvodu) anebo subsidiární (zvláštní typy podvodů jsou subsidiární vůči obecnému podvodu jakožto primárnímu ustanovení).

V případě subsidiarity jsou jednotlivé skutkové podstaty určeny k ochraně týchž zájmů, kdy podpůrné ustanovení slouží k zachycení jednání, které není možné postihnout podle ustanovení primárního. Podpůrné ustanovení zpravidla slouží k postihnutí méně závažných protiprávních jednání, a naopak primární ustanovení zpravidla postihuje jednání vnímaná společensky jako více závažná. Podpůrné ustanovení zpravidla obsahuje i další znaky, které primární ustanovení neobsahuje.¹³¹

Ve vztahu speciality jsou jednotlivé skutkové podstaty určeny taktéž k ochraně týchž zájmů, kdy speciální ustanovení zvlášť postihuje určitý druh útoků proti totožnému

¹³⁰ Srov. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 7 To 411/2001.

¹³¹ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 355.

individuálnímu objektu, a to zejména z důvodu jeho zvláštní povahy a škodlivosti.¹³² Speciální ustanovení obsahuje, upřesňuje a konkretizuje znaky obecného ustanovení a tím tak zužuje oblast, pro kterou se speciální ustanovení uplatní.

Z uvedeného je zřejmé, že posouzení vztahu mezi zvláštními podvody a obecným podvodem není jednoznačné. Z formálního hlediska by bylo posouzení bližší vztahu subsidiarity, kdy podpůrné ustanovení (zvláštní typy podvodů podle §210-212 trestního zákoníku)) obsahuje i jiné znaky skutkové podstaty než ustanovení primární, tedy požadavek na způsobení škody na cizím majetku či neoprávněné obohacení pachatele. Z hlediska významu však nelze zvláštní typy podvodů vymezit ve smyslu vztahu subsidiarity pouze jako podpůrná ustanovení, která slouží pouze k zachycení jednání nemožných klasifikovat jako primární ustanovení (trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku). Naopak význam pojistného, úvěrového a dotačního podvodu spočívá v potrestání veškerého podvodného jednání v těchto specifických oblastech a jejich význam není pouze doplňkový. Právě důležitým argumentem je, že speciální ustanovení (zvláštní trestné činy podvodu) ve vztahu speciality upřesňují a konkretizují znaky obecného ustanovení, čímž vytváří speciální oblast, pro kterou se uplatní, tedy pro oblasti podvodného jednání v souvislosti s pojistnými a úvěrovými smlouvami, dotacemi apod. Speciální ustanovení však neobsahují veškeré znaky jako obecné ustanovení, a tak nesetrvávají pouze u konkretizace oblastí podvodného jednání.

Ustanovení trestného činu podvodu stojí tedy jako obecné pravidlo a vedle toho jsou vymezeny zvláštní oblasti, které byly společensky shledány významnými, potenciálně škodlivějšími, a proto byly úžeji vymezeny a postihují podvodná jednání pouze v těchto vymezených oblastech. Zvláštní trestné činy podvodu navíc neodlišují podvodná jednání od obecného trestného činu podvodu pouhým přidáváním nebo odebráním znaků skutkové podstaty k vymezení závažnosti a odlišení konkrétního jednání jako v případě vztahu subsidiarity, ale vytváří a specifikují oblasti citlivé na specifické podvodné jednání pomocí komplexnějších technik.

Přestože vymezení vztahu mezi zvláštními podvody a obecným podvodem není jednoznačné, souhlasím na základě výše uvedené úvahy se současnou judikaturou Nejvyššího soudu a stanoviskem Nejvyššího státního zastupitelství, které vztah trestných činů podvodu a zvláštních podvodů zařazuje pod vztah speciality a nikoli subsidiarity.

¹³² HERCZEG, Jiří, Jaromír HOŘÁK. In: ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8. s. 313.

Trestný čin podvodu tak postihuje podvodné jednání jakéhokoli typu, pokud při něm došlo ke způsobení škody na cizím majetku (respektive odpovídajícímu vývojovému stádiu) a zároveň k neoprávněnému obohacení pachatele, zatímco speciální ustanovení zvláštních podvodů postihují podvodné jednání pouze ve vymezených oblastech, a to nezávisle na vzniku škody na cizím majetku nebo obohacení pachatele.¹³³ Není-li možné podvodné jednání posoudit podle speciálních ustanovení, lze jej za splnění veškerých předpokladů posoudit jak obecný čin podvodu.¹³⁴

3.1.2. Rozbor základních skutkových podstat zvláštních typů podvodů dle § 210-212

Individuálním objektem zvláštních typů podvodů je zájem na ochraně cizího majetku, a to konkrétně z pojistných smluv a plnění z nich, úvěrových smluv a účelovému určení úvěrů, a dále zájem na ochraně cizího majetku v oblasti dotací, subvencí, návratné finanční výpomoci a příspěvků.¹³⁵

Subjektem zvláštních typů podvodů může být kterýkoli účastník smluvního vztahu a po subjektivní stránce je vyžadováno úmyslné zavinění. Zatímco trestným činem podvodu může být předmětem útoku jakákoli věc, v případě pojistného podvodu, úvěrového podvodu a dotačního podvodu jsou předmětem prakticky, nikoli však výlučně, pouze peníze.¹³⁶

Skutkové podstaty uvedených zvláštních typů podvodu se skládají vždy ze dvou základních skutkových podstat a následně sedmi skutkových podstat kvalifikovaných. Příprava je ve všech případech za splnění zákonných podmínek trestná. Trestní odpovědnost za zvláštní typy podvodů není na rozdíl od trestného činu podvodu podmíněná uvedením jiné osoby omyl či využitím jejího omylu.¹³⁷

3.1.2.1. Odst. 1

Konstrukce první základní skutkové podstaty zvláštních typů podvodů je označována za předčasně dokonaný trestný čin, a tedy vyjmenované alternativy možného spáchání podvodného jednání jsou obecně pouze přípravou nebo pokusem. Není jimi tedy vyžadován

¹³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2006, sp. zn. 7 Tdo 918/2006.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ STOČESOVÁ, Simona. In: CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. Trestní právo hmotné: obecná část. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, 311 s. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 131.

¹³⁶ FRYŠTÁK, Marek. In: FRYŠTÁK, Marek a kol. Trestní právo hmotné: zvláštní část. 3. aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, 170 s. ISBN 978-80-7418-159-7. s. 49.

¹³⁷ ŠÁMAL, Pavel, Jiří KRUPÍČKA. In: ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GRIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8. str. 773.

poruchový následek určený některou hranicí způsobených škod, způsobením škody na cizím majetku, nebo obohacením pachatele či jiné osoby. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, byla konstrukce takto zvolena právě proto, že dle obecného trestného činu podvodu nebylo nemožné postihovat podvodné jednání ve formě přípravy, pokud současně nebyla způsobena škoda velkého rozsahu.¹³⁸ Ochrana majetku před jeho úmyslným poškozením byla dle důvodové zprávy k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, v určitých oblastech nedostatečná, a byl zde dán důvodný zájem na tom, aby byl jako dokonáný trestný čin trestán samotný úmysl pachatele daný následek v těchto oblastech způsobit.¹³⁹

Zákonodárce tak uvedeným způsobem kriminalizoval nikoli vyvolání majetkových poruch, ale i pouhé jejich ohrožení. Z toho důvodu mají uvedené trestné činy charakter trestných činů předčasně dokonáných, neboť trestají jednání, které by v opačném případě mělo pouze ráz přípravy nebo pokusu.¹⁴⁰ K dokonání trestných činů zvláštních typů podvodu tak dojde již například při uvedení nepravdivých údajů při sjednávání pojistné smlouvy.

Ústavní soud k výše uvedenému ve svém nálezu ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 5/2000, dále judikoval, že ohrožení majetku či jeho porucha způsobená v případě trestného činu pojistného podvodu dle § 210 trestního zákoníku je typicky závažnější než porucha vyvolaná podvodem dle § 209 trestního zákoníku.¹⁴¹ Dle nálezu ústavního soudu je tak trestně politicky žádoucí, aby nerovnost v dopadech trestného činu podvodu a trestného činu pojistného podvodu dle § 210 trestního zákoníku byla vyrovnána trestněprávní úpravou, která kriminalizuje i pouhé ohrožení majetku prostřednictvím majetkové škody. Ústavní soud považoval takovou nerovnost v úpravě nezbytnou k tomu, aby se úprava rozdílných typů podvodů stala vyrovnanou.¹⁴² Obdobná úvaha platí i pro trestné činy úvěrového či dotačního podvodu.

Návrh trestního zákoníku, který vláda předložila poslanecké sněmovně dne 21. 7. 2004, a který nakonec neprošel Senátem ČR, přitom původně navrhoval začlenit do základních skutkových podstat trestného činu pojistného a úvěrového podvodu požadavek na

¹³⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1748/2008.

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 5/2000.

¹⁴² Tamtéž.

způsobení škody na cizím majetku.¹⁴³ Tehdejší vláda k tomuto návrhu přistoupila z důvodu naplnění koncepce formálního pojetí trestného činu, naopak u trestného činu dotačního podvodu takový požadavek nedovodila.¹⁴⁴ Zákodárce však při dalším návrhu trestního zákoníku zvolil opačný přístup a poruchový následek ve skutkových podstatách zvláštních typů podvodů nestanovil.

V současnosti zvolená právní úprava zcela nekoresponduje se zásadou subsidiarity trestněprávní represe, na které je trestní zákoník postaven. Přestože dané jednání nenaplní požadovaný stupeň škodlivosti, bude alespoň prvotně posuzováno podle uvedených předčasně dokonaných skutkových podstat. Dle Jelínka je právě absence požadavku na způsobení škody, nebo alespoň na úmysl takovou škodu způsobit, vnímána jako nedostatek právní úpravy, a to i s ohledem na zvolenou koncepci trestního zákoníku pomocí formálního pojetí trestného činu.^{145,146} Dle Jelínka dále také stanovená právní úprava není v souladu se zásadou právní jistoty a dané skutkové podstaty by bylo vhodné *de lege ferenda* doplnit o znak skutkové podstaty požadující způsobení škody či obohacení pachatele nebo jiného, jako je užíváno např. na Slovensku.¹⁴⁷ Slovenský trestný zákon č. 300/2005 Z. z., např. v § 223 odst. 1 stanoví, že trestného činu pojistného podvodu se dopustí ten, kdo vyláká od jiného pojistné plnění tím, že jej uvede v omyl v otázce splnění podmínek na jeho poskytnutí, a tak mu způsobí malou škodu.¹⁴⁸

S uvedeným se v podstatě ztotožňuji, přesto však podotýkám, že v případě začlenění znaku způsobení škody v určitém rozsahu do skutkové podstaty zvláštních typů podvodů by se právní úprava dostala do podobného stádia jako před začleněním zvláštních typů trestných činů zákonem č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a nebylo by tedy možné postihovat podvodná jednání v přípravném stádiu. Toto je problematické zejména v těchto závažnějších oblastech souvisejících s pojistnými či úvěrovými smlouvami a dotacemi. V případě začlenění znaku způsobení škody v konkrétním rozsahu by byly zachovány stejné problémy dokazování

¹⁴³ Vládní návrh trestního zákona. Sněmovní tisk 744/0. 2004. In: psp.cz [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=0>.

¹⁴⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu trestního zákona. Sněmovní tisk 744/0. 2004. In: psp.cz [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=0>.

¹⁴⁵ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 666.

¹⁴⁶ Dle § 13 odst. 1 trestního zákoníku je trestným činem protiprávní čin, který trestní zákon označí za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.

¹⁴⁷ JELÍNEK, Jiří. In: JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 666-667.

¹⁴⁸ Slovenský trestný zákon č. 300/2005 Z. z.

subjektivní stránky pachatele jako v případě trestného činu podvodu. V takovém případě by byla úprava zvláštních trestných činů podvodů spíše nadbytečná a postačovala by úprava podle obecného trestného činu podvodu.

Návrhem *de lege ferenda* lze uvést začlenění dalšího znaku skutkové podstaty, a to úmyslu pachatele obohatit sebe nebo jiného na úkor cizího majetku, která by zajistila postižení jednání, v rámci kterých nedošlo k poruchovému následku a setrvávají ve stádiu přípravy (např. uvedení nepravdivých údajů do pojistné smlouvy s úmyslem umožnit splnění podmínek a tedy s úmyslem se neoprávněně obohatit). Taková úprava by zajistila ve světle zásady subsidiarity trestní represe postih pouze trestně závažných a dostatečně závažných jednání pachatele. S touto úpravou by se však také pojily problémy s dokazováním úmyslu pachatele se obohatit.

Dalším návrhem *de lege ferenda* způsobilým vyrovnat nedostatky současné právní úpravy by bylo jasné vymezení ostatních znaků skutkové podstaty, zejména pak odstranění nejistoty a rozlišení toho, jaké smlouvy a jiná jednání, např. přípravná jednání, lze zařadit pod znaky pojistné a úvěrové smlouvy. Například v případě úvěrového podvodu se úvěrovou smlouvou rozumí smlouva o úvěru dle § 2395 občanského zákoníku a násl., a rozumí se jí nejen bankovní úvěry včetně spotřebitelských úvěrů, ale také úvěry poskytované nebankovními právníckými a fyzickými osobami.¹⁴⁹

Právě zařazení spotřebitelských úvěrů do znaku úvěrových smluv bylo rozebíráno Nejvyšším soudem ve stanovisku č. 6/2004 Sb. rozh. tr., ve kterém byly spotřebitelské úvěry postaveny na roveň jiných úvěrových smluv. Naopak Nejvyšší soud z okruhu vztahů, na které ustanovení úvěrového podvodu dopadá, vyloučil ty typy smluv, kterými nejsou poskytovány finanční prostředky, ale zboží a služby v podobě odložených plateb, např. leasingové smlouvy.¹⁵⁰

Podvodné jednání zejména u spotřebitelských úvěrů však bude mít typicky méně škodlivé následky než v případě podnikatelských nebo nezajištěných bankovních úvěrů. Na potřebu distinkce mezi spotřebitelskými a podnikatelskými úvěry upozorňuje i Ústavní soud v nálezu ze dne 17. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1748/2008, dle kterého nelze stejnou závažnost přisuzovat podvodným jednáním v případě podnikatelských úvěrů a drobných spotřebitelských úvěrů. Zároveň zdůrazňuje povinnost orgánů činných v trestním řízení na

¹⁴⁹ ŠÁMAL, Pavel. § 211 [Úvěrový podvod]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 2716.

¹⁵⁰ č. 6/2004 Sb. rozh. tr.

posouzení všech okolností, za kterých k uzavírání smluv dochází, jako i k posouzení případného nátlaku ze strany subjektů zprostředkujících úvěry.¹⁵¹ Například úprava Spolkové Republiky Německo v ustanovení o trestném činu podvodu zužuje aplikaci na podvody spáchané pouze úvěrovými smlouvami, které souvisí se závodem nebo podnikem.¹⁵² Z aplikace jsou tedy přímo vyloučeny například spotřebitelské úvěry.

Navíc by bylo také vhodné, aby zákonodárce posoudil, v případě jakých specifických smluv může být protiprávní jednání tak závažné, aby bylo postihováno jako předčasně dokonáný trestný čin, a kdy postačí postih mimotrestními prostředky. I v případě přestupku podle § 8 odst. 1 písm. a) bod 3 zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, je vyžadován úmysl pachatele způsobit škodu na cizím majetku, naproti tomu závažnější postih podle ustanovení zvláštních typů podvodů dle trestního zákoníku je tento požadavek zcela vypuštěn.

Ke znakům první základní skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 odst. trestního zákoníku se v nedávné době věnoval Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 22. 4. 2020, sp. zn. 4 Tdo 118/2020, kde se zabýval znakem uvedení nepravdivých nebo hrubě zkreslených údajů, popř. zamlčení podstatných údajů. V daném případě obžalovaný při uzavírání úvěrové smlouvy s finanční institucí k účelově vázanému úvěru měl uvést nepravdivé či hrubě zkreslené údaje, nebo podstatné údaje zamlčet, když měl v úmyslu finanční prostředky z úvěrové smlouvy využít k jinému než sjednanému účelu. V úvěrové smlouvě však byla pro případ nemožnosti doložení účelu využití finančních prostředků z úvěrové smlouvy sjednána sankce spočívající ve zvýšení úrokové sazby na úroveň obvyklé úrokové sazby spotřebitelského úvěru. Nejvyšší soud však svém usnesení judikoval, že pokud finanční instituce měla v úvěrové smlouvě pro případ, že její klienti využijí finanční prostředky z úvěrové smlouvy k jinému účelu, nebo se jim nepodaří prokázat, k jakému čelu byly využity, stanovenou sankci spočívající ve zvýšení úrokové sazby, nelze dovodit, že by obžalovaný uvedl nepravdivé nebo hrubě zkreslené údaje, nebo podstatné údaje zamlčel, když pouze využil své možnosti vyplývající mu ze smlouvy k využití finančních prostředků z úvěrové smlouvy i k jinému účelu, a to za příslušnou sankci.¹⁵³ K posouzení naplnění tohoto znaku trestného činu úvěrového podvodu tak bude vždy nutné důkladně zkoumat i soukromoprávní podklad posuzovaného jednání, a v případě, že bude konkrétní úvěrová

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1748/2008.

¹⁵² § 265b odst. 1 trestního zákoníku Spolkové Republiky Německo.

¹⁵³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2020, sp. zn. 4 Tdo 118/2020.

smlouva upravovat obdobné sankce, nebude možné daná jednání posoudit jako trestný čin úvěrového podvodu ve smyslu § 211 odst. 1 trestního zákoníku.

3.1.2.2. Odst. 2

Druhou základní skutkovou podstatou je v případě pojistného podvodu vyžadováno způsobení škody v nikoli nepatrném rozsahu. Na rozdíl od první skutkové podstaty druhá základní skutková podstata pojistného podvodu nepostihuje předčasně dokonané protiprávní jednání a postihuje tedy poruchový následek jednání pachatele jako dokonaný trestný čin.¹⁵⁴

V případě úvěrového a dotačního podvodu je v druhé základní skutkové podstatě vyžadováno užití prostředků získaných v souvislosti s úvěrovou smlouvou nebo dotací k jinému než určenému účelu v nikoli malém rozsahu. Poruchovým následkem je tak spotřeba poskytnutých prostředků k jinému účelu, tedy jakýsi zásah do cizích či veřejných finančních prostředků. Následek je způsoben i přesto, že není způsobena škoda na cizím majetku, tedy i pokud jsou poskytnuté prostředky například v případě úvěrového podvodu řádně spláceny.¹⁵⁵ I zde je v druhé skutkové podstatě naplněn poruchový následek a postihuje tedy dokonaný trestný čin.

Na stádium, ve kterém druhé základní skutkové podstaty trestných činů úvěrového a dotačního podvodu jednání pachatele postihují, však není jednoznačný názor. Podle Šámala se i v tomto případě jedná o skutkové podstaty povahy předčasně dokonaných trestných činů, a to z důvodu absence znaku způsobení škody na cizím majetku či získání prospěchu pachatele.¹⁵⁶

3.2. Komparace trestného činu podvodu s vybranými majetkovými trestnými činy

Trestný čin podvodu se svými znaky skutkové podstaty podobá jiným obohacovacím trestným činům nacházejícím se taktéž v hlavě V. trestního zákoníku. Právě s ohledem na podobnost znaků skutkových podstat mezi srovnávanými majetkovými trestnými činy, je nutné jasně vymezit, jak konkrétní protiprávní jednání pachatele kvalifikovat, a jak od sebe konkrétní podobné majetkové trestné činy odlišit. Přestože takový úkol nemá na první pohled zřejmé řešení, existuje k této problematice bohatá judikatura, která přináší vodítka, díky kterým je možné protiprávní jednání odlišit.

¹⁵⁴ KANDOVÁ, Katarína, David ČEP. § 211. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [online]. [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: www.beck.cz.

¹⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 7 Tdo 854/2017.

¹⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 211 [Úvěrový podvod]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, str. 2714.

V této kapitole docházím k závěru, že na základě některých společných znaků majetkových trestných činů může docházet k záměně trestného činu podvodu a trestného činu zpronevěry, zatajení věci, či krádeže, jak bude rozebráno níže, ale i dalších trestných činů.

3.2.1. Krádež

Trestný čin krádeže lze označit za hlavního zástupce obohacovacích majetkových trestných činů, a to zejména díky četnosti jeho páchání.^{157, 158} Skutková podstata trestného činu krádeže de facto nevyžaduje, aby došlo k obohacení pachatele nebo jiné osoby na úkor cizího majetku, a to i přestože jej řadíme mezi obohacovací majetkové trestné činy.

Objektivní stránka trestného činu krádeže spočívá v tom, že si pachatel přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, tedy ji odejme z dispozice jiného, a sobě umožní s věcí nakládat.¹⁵⁹ Přisvojením pachatel nabývá možnosti trvalé a neomezené dispozice s věcí. Zmocněním se rozumí zjednání možnosti s věcí nakládat za současného vyloučení osoby, která ji do této doby měla v moci.¹⁶⁰

První zásadní rozdíl mezi podvodným jednáním a krádeží je možné vysledovat ve způsobu, jakým se věc dostává do dispozice pachatele trestného činu. Při podvodném jednání, na rozdíl od trestného činu krádeže, nedochází k nedobrovolnému odnětí věci poškozenému, neboť poškozený věc pachateli vydává dobrovolně. Poškozený na základě svého omylu ze své vůle věc vydává pachateli, zatímco při trestném činu krádeže je věc odjímana proti jeho vůli. Uvede-li kupříkladu pachatel zaměstnance banky v omyl na základě např. neplatného dispozičního oprávnění k účtu, na jehož základě mu zaměstnanec banky dobrovolně vydá finanční prostředky z tohoto bankovního účtu, posoudí se takové jednání jako trestný čin podvodu.¹⁶¹ Pachatel takovým jednáním uvádí banku v omyl, že jedná s oprávněnou osobou. Naopak, pokud pachatel vybíral finanční prostředky z účtu, ke kterému měl dispoziční oprávnění, ale vybral finanční prostředky jiné osoby z tohoto bankovního účtu, jednání pachatele by bylo možné posoudit jako trestný čin krádeže.¹⁶² Obdobně, tedy jako na trestný čin podvodu, je na jednání pachatele nahlíženo i v případě neoprávněného získání

¹⁵⁷ V roce 2022 bylo v České republice za trestný čin krádeže odsouzeno 8541 osob, za trestný čin podvodu 2977 osob, za trestný čin zpronevěry 447 osob, za trestný čin pojistného podvodu 91 osob, za trestný čin úvěrového podvodu 689 osob, za trestný čin dotačního podvodu 23 osob a za trestný čin zatajení věci 84 osob.

¹⁵⁸ Aplikace JakTrestame.cz. In jaktrestame.cz [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here.

¹⁵⁹ č. 21/1972 Sb. rozh .tr.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 7 Tdo 354/2017.

¹⁶² Tamtéž.

přístupových údajů k elektronickému bankovníctví, na základě kterých bankovní instituce dobrovolně vydává pachateli finanční prostředky z tohoto účtu.¹⁶³

I v případě trestného činu krádeže se může vyskytnout omyl poškozené osoby (jiné osoby). Na rozdíl od podvodného jednání pachatel v případě trestného činu krádeže na základě omylu pouze získává či si usnadňuje přístup k věci, které se následně sám zmocní. Pachatel může předstírat, že je např. policistou, a využitím omylu poškozeného (nebo jiné osoby) o jeho totožnosti, získá pachatel přístup do bytu, kde se sám zmocní cizí věci.¹⁶⁴ Jednání, kdy pachatel uvede jinou osobu v omyl, využije jejího omylu, nebo jí zamlčí podstatné skutečnosti, aby se věci sám zmocnil, je pak nutné kvalifikovat jako trestný čin krádeže.¹⁶⁵

Nad rámec výše uvedeného dodávám, že trestní zákoník pro trestný čin krádeže rozeznává také druhou základní skutkovou podstatu spočívající v recidivě pachatele. Nejedná se o typicky sestavenou základní skutkovou podstatu, a to z toho důvodu, že obsahuje zvláštní znak oproti první základní skutkové podstatě ve spojení s vyšší trestní sazbou. Šámal ji definuje jako „*zvláštní skutkovou podstatu vyjadřující kvalifikační znak zpětnosti, u níž nelze zcela striktně trvat na výkladu obvyklém u trestných činů, u nichž se fakticky ve smyslu jejich znaků jedná o základní samostatné a na sobě nezávislé skutkové podstaty*“¹⁶⁶. Druhá základní skutková podstata trestného činu krádeže je tak de facto, na první základní skutkové podstatě závislá v tom smyslu, že pokud jsou naplněny obě základní skutkové podstaty, je nutné jednání pachatele posoudit jako jeden trestný čin, tedy podle § 205 odst. 1 písm. a) – e), odst. 2 trestního zákoníku.¹⁶⁷

Druhá základní skutková podstata trestného činu krádeže však není na první základní skutkové podstatě dle § 205 odst. 1 trestního zákoníku závislá absolutně a pachatel se může dopustit trestného činu krádeže pouze za splnění znaků druhé základní skutkové podstaty, tj. podle § 205 odst. 2 trestního zákoníku. Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu krádeže odkazují na obě základní skutkové podstaty a v závislosti na okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby zpřísňují hranice trestu odnětí svobody.

¹⁶³ č. 8/2019 Sb. rozh. tr.

¹⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2008, sp. zn. 8 TDO 1388/2008.

¹⁶⁵ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1326/2015-39.

¹⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel. § 205 [Krádež]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2558.

¹⁶⁷ č. 33/2012 Sb. rozh. tr.

Trestný čin podvodu naopak obsahuje pouze jednu základní skutkovou podstatu a v první kvalifikované skutkové podstatě uvádí jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby recidivu pachatele, tj. zda byl pachatel odsouzen nebo potrestán za takový trestný čin v posledních třech letech. Recidiva pachatele je však relevantní ve smyslu trestného činu podvodu pouze za podmínky naplnění základní skutkové podstaty dle § 209 odst. 1 trestního zákoníku.

3.2.2. Zpronevěra

Stejně jako v případě výše uvedeného srovnání trestného činu podvodu a trestného činu krádeže, je v případě srovnání trestného činu zpronevěry s trestným činem podvodu významným rozdílem právě způsob, jakým se věc, kterou si má pachatel přisvojit, dostává do dispozice pachatele. Cizí věc si v případě trestného činu zpronevěry přisvojí pachatel, který nakládá se svěřenou věcí v rozporu s účelem, za kterým mu daná věc byla svěřena.¹⁶⁸ Pachatelem trestného činu může být vždy jen osoba, které byla daná věc svěřena.

Zatímco v případě trestného činu podvodu se pachateli dostane do moci daná věc na základě vyvolání omylu, využití omylu, či zamlčení podstatné skutečnosti, v případě trestného činu zpronevěry se dostane pachateli věc do moci zcela po právu, zpravidla svěřením ze strany poškozeného. Až po okamžiku svěření věci si pachatel tuto věc neoprávněně přisvojí. Podobnost mezi oběma trestnými činy je možné spatřovat v jakési formě dobrovolnosti předání dané věci do moci pachatele, ať již v případě zcela legálního předání u trestného činu zpronevěry, či předání z důvodu omylu poškozené osoby v případě trestného činu podvodu. Za svěření věci do moci jiné osoby však nelze pokládat, pokud je taková věc svěřena do moci právě na základě podvodného jednání pachatele – v takovém případě je trestněprávní kvalifikace takového jednání jako trestného činu zpronevěry vyloučena.

Přestože trestný čin zpronevěry řadíme také mezi obohacovací trestné činy, obohacení pachatele nebo jiné osoby není zákonným znakem skutkové podstaty, a pro spáchání trestného činu se tedy nevyžaduje. Podstatou přisvojení si věci není nabytí vlastnictví k věci, ale její vyloučení z dispozice oprávněné osoby, a to nezávisle na tom, zdali pachatel následně nakládá s věcí tak, aby se obohatil, či nikoliv.¹⁶⁹

Na rozdíl od trestného činu podvodu, kde musí být dán úmysl obohatit sebe nebo jinou osobu již v okamžiku uvedení poškozené osoby v omyl, využití jejího omylu, či zamlčení jí

¹⁶⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 8 Tdo 381/2015-31.

¹⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1153/2014-20.

podstatné skutečnosti, vzniká při trestném činu zpronevěry úmysl neoprávněně si věc přisvojit až po okamžiku jejího svěřeni, a zpravidla vzniká až značně později.¹⁷⁰ Pokud by pachatel pojal úmysl si věc přisvojit již před okamžikem svěřeni, bylo by možné jednání posoudit jak o trestný čin podvodu, a to za předpokladu, že by byly naplněny i další znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu.

Porovnat trestný čin podvodu a trestný čin zpronevěry lze na relativně typickém příkladu z praxe – leasingových smlouvách. Na základě leasingové smlouvy je osobě svěřena cizí věc do její moci za podmínek stanovených konkrétní leasingovou smlouvou, která typicky stanoví také podmínky nakládání se svěřenou cizí věcí. Na základě typu leasingové smlouvy pak uvedená osoba vlastnictví ke svěřené cizí věci buď nikdy nenabude, nebo nabyde za smlouvou určenou dobu (typicky např. po splacení smlouvou stanovené a sjednané jistiny). Nakládá-li pachatel s cizí věcí, která je mu pouze svěřena do moci, neoprávněně či v rozporu s leasingovou smlouvou, např. svěřenou věc neoprávněně převede, je nutné takové jednání posoudit právě jako neoprávněné přisvojení si svěřené cizí věci, a tedy dané jednání posoudit jako trestný čin zpronevěry. Je nicméně zřejmé, že klíčovým vodítkem pro posouzení případné trestněprávní roviny takového jednání bude taktéž kritérium subsidiarity trestněprávní represe. Judikatura Nejvyššího soudu v tomto ohledu zdůrazňuje, že k dokonání trestného činu zpronevěry dochází v okamžiku neoprávněného převodu, nikoli v okamžiku, kdy pachatel přestane splácet sjednané splátky, a to zjevně též s ohledem na čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.¹⁷¹

3.2.3. Zatajení věci

Trestný čin zatajení věci lze chápat jako trestný čin doplňující ochranu majetkových práv, které jsou primárně chráněné odlišnými trestnými činy.¹⁷² Objektivní stránkou trestného činu zatajení věci je jednání pachatele, kterým si pachatel přisvojí cizí věc, která se dostala do jeho moci nálezem, omylem nebo jinak bez přivolení osoby oprávněné. Neoprávněným přisvojením je pak jednání pachatele, kterým vyloučí z dispozice s věcí oprávněnou osobu.

Právě znakem přisvojení se trestný čin zatajení věci odlišuje od trestných činů podvodu, krádeže i zpronevěry. Pachateli se nedostává cizí věc do moci tím, že by se jí zmocnil jako v případě trestného činu krádeže, cizí věc mu není ani legitimně svěřena jako v případě trestného činu zpronevěry, a pachatel nevytláká cizí věc vyvoláním omylu,

¹⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1501/2016.

¹⁷¹ č. 22/2007 Sb. rozh. tr.

¹⁷² Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. 7 Tdo 153/2006.

využitím omylu, nebo zatajením podstatné skutečnosti jako v případě trestného činu podvodu. Konkrétní jednání také může být kvalifikováno jako zatajení věci jenom v případě, že se neprokáže, že byla pachateli věc svěřena, že se cizí věci zmocnil, nebo že ji pachatel vylákal podvodným jednáním, nebo s tím související úmysl pachatele. Trestný čin zatajení věci je ve vztahu subsidiarity vůči trestným činům krádeže, zpronevěry a podvodu, pro případy, že dané jednání pachatele nebude možné podřadit pod některé z jejich skutkových podstat. Z tohoto důvodu je také vyloučen jednočinný souběh trestného činu zatajení věci a těchto trestných činů.¹⁷³

Společným znakem trestného činu podvodu a zatajení věci je, že se cizí věc dostane do dispozice pachatele na základě omylu poškozené osoby. Samozřejmě v případě trestného činu zpronevěry omyl není jediným způsobem, ale může se jednat i o ztrátu apod. V případě trestného činu zatajení věci se ovšem nemůže věc dostat do dispozice pachatele tím, že by u poškozené osoby sám omyl vyvolal, či jejího omylu využil, popřípadě ji zatajil podstatnou skutečnost, naopak si pachatel omyl poškozené osoby musí uvědomit až poté, co získal cizí věc do své dispozice.^{174,175}

K okamžiku, kdy si pachatel uvědomí omyl poškozené osoby lze uvést následující příklady. Pokud si je pachatel vědom při přebírání zásilky toto, že tato zásilka mu nepatří, a přesto ji převezme a ponechá si ji s úmyslem nakládat s ní jako s vlastní, je takové jednání nutné posoudit jako trestný čin podvodu. Naopak, přebírá-li pachatel zásilku a teprve dodatečně si uvědomí, že mu zásilka nenáleží, a přesto si ji ponechá, je nutné posoudit takové jednání jako trestný čin zatajení věci.¹⁷⁶

Dalším příkladem je situace, kdy poškozená osoba zadá v elektronickém bankovníctví chybné číslo účtu, přičemž osoba, která tyto finanční prostředky omylem obdrží, si tyto prostředky přisvojí, přestože si je vědoma, že ji nenáleží. Rozhodujícím kritériem pro trestněprávní kvalifikaci pak je určení časového okamžiku, ve kterém si pachatel uvědomí omyl poškozené osoby. Věděl-li pachatel o omylu jiné osoby v době připsání finančních prostředků na jeho bankovní účet, např. z výpisu nebo upozornění v aplikaci elektronického bankovníctví, jedná se o trestný čin podvodu.¹⁷⁷ Pokud se však o omylu připsání finančních

¹⁷³ č. 22/2008 Sb. rozh. tr

¹⁷⁴ Tamtéž.

¹⁷⁵ srov. č. 17/1980 Sb. rozh. tr.

¹⁷⁶ Tamtéž.

¹⁷⁷ č. 22/2008 Sb. rozh. tr.

prostředků pachatel dozvěděl až poté, co se finanční prostředky dostaly do jeho moci na bankovní účet, pak se jedná o trestný čin zatajení věci.¹⁷⁸

Naopak pro rozlišení trestného činu krádeže a trestného činu zatajení věci je rozhodující, zda pachatel v okamžiku nálezů věci ví, že tato věc patří jiné osobě, která má věc ještě v dosahu své moci a může se jí ještě ujmout, a přesto se jí pachatel sám zmocní a odjímá ji z dispozice této osoby.¹⁷⁹

¹⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2015, zp. Zn. 4 Tdo 1492/2014-23, nebo Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2020, sp. zn. 4 Tdo 23/2020.

¹⁷⁹ č. 19/2009 Sb. rozh. tr.

4. Podvod z pohledu kriminalistiky

4.1. Způsoby páchaní

Trestný čin podvodu je i z pohledu kriminalistiky považován za velice závažný trestný čin spadající do kategorie majetkové kriminality, který však svou povahou může zasahovat i do hospodářské kriminality.¹⁸⁰ Do obecné majetkové kriminality je zpravidla řazen podvod podle § 209 trestního zákoníku a do hospodářské kriminality jsou řazeny trestné činy pojistného, úvěrového a dotačního podvodu.¹⁸¹ Trestný čin podvodu je typický tím, že jej lze spáchat nepřeberně mnoho způsoby, mimo jiné též distančně, a tak se častěji setkáváme s podvodnými jednáními i v kybernetickém prostoru.

Základní distinkci trestných činů podvodu dle způsobu spáchání lze učinit podle toho, jaké skutečnosti se týká vyvolaný či využitý omyl. Obvyklou skutečností, které se omyl dotýká, je omyl v osobě pachatele, kdy pachatel pomocí omylu dokládá svou totožnost případně své povolání, či postavení. Takto se například útočníci v případě kybernetických podvodných útoků vydávají za zaměstnance České národní banky.¹⁸² Pachatelé využívají omyl k navedení poškozené osoby k majetkové dispozici s konkrétní věcí. Omyl také může spočívat v představě poškozeného o činnosti pachatele nebo události, ve vztahu k níž omyl existuje, kdy pachatel předstírá určitou činnost, např. podnikání konkrétního charakteru, nebo vznik či existenci konkrétní události, na základě kterých může uplatňovat určitá zvýhodnění, nároky atp.

Dalším způsobem jsou také tzv. trikové podvody, kdy pachatel k protiprávnímu jednání využívá nedokonalosti ve smyslech či pozornosti poškozených osob. Příkladem trikových podvodů jsou např. tzv. skořápky, které by se však podle trestního práva posoudily jako trestný čin provozování nepoctivých her a sázek podle § 213 odst. 1 trestního zákoníku.¹⁸³ Právě i tato hra se stala nástrojem pachatelů k vylákání finančních prostředků a spočívá v míchání schovaného předmětu, např. kuličky, pod třemi kelímky.¹⁸⁴ Pokud hráč na konci míchání uhodne, pod kterým kelímkem se kulička schovává, vyhrává sázku na svou

¹⁸⁰ Viz kapitola č. 1.

¹⁸¹ KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. In: KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 188.

¹⁸² Autentická nahrávka. Pozor, takto se podvodníci vydávají za zaměstnance. In Cnb.cz [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/aktuality/Autenticka-nahravka.-Pozor-takto-se-podvodnici-vydavaji-za-zamestnance-CNB/>.

¹⁸³ č. 39/2010 Sb. rozh. tr.

¹⁸⁴ PORADA, Viktor, Peter POLÁK, Jaroslav IVOR. In: PORADA, Viktor a Peter POLÁK. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 510 s. ISBN 978-80-7380-558-6. s. 355.

výhru. Skořápky se zejména kvůli potřebě nalákání jiných osob provozují zpravidla na veřejných prostranstvích, či dostupných veřejných místech. Na hře se mohou podílet i další osoby, např. tzv. volavka. Volavka má za úkol nalákat kolemjdoucí na snadnou výhru tím, že hlasitě deklaruje svou výhru, a láka jiné osoby na první pohled zajímavou možností výhry. Pachatel pak po nalákání osob k místu využívá různých triků, aby poškozená osoba nemohla vyhrát, schovává kuličky do dlaní, nebo je přesouvá pod jiné kelímky. Se skořápkami je možné se v současnosti setkat na turistických místech, kde zejména cílí na turisty a cizince.

Jak je uvedeno výše, o trestný čin podvodu se v takovém případě zpravidla nejedná, protože hráči bývají plnohodnotně obeznámeni o pravidlech hry, pouze si nejsou vědomi, že na základě stanovených pravidel nemají šanci na výhru.¹⁸⁵ Pachatel tak hráče neuvádí v omyl, nevyužívá jejich omyl, či jim nezamlčuje podstatné skutečnosti. Opačné posouzení by přicházelo v úvahu v případě, kdy by pachatel v průběhu hry uváděl hráče v omyl, využíval jejich omylu, či jim zamlčoval podstatné skutečnosti, zejména ohledně pravidel samotné hry. Teprve takové jednání by se pak posuzovalo jako trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku.¹⁸⁶

4.2. Osoba pachatele a poškozeného

Pro trestný čin podvodu, ale i pojistného podvodu, úvěrového či dotačního podvodu, je z pohledu jejich pachatelů typická potřeba rychlé reakce na společenský, politický nebo technologický vývoj. Proto se můžeme s trestným činem podvodu setkat v nesčetně mnoho formách, a to v závislosti na kreativitě samotných pachatelů. Mimo jiné i tímto znakem lze charakterizovat typického pachatele trestného činu podvodu, který zpravidla využívá svých znalostí, zkušeností či společenských kontaktů. Jelikož jsou podvody páčány i za pomoci sociálního inženýrství (např. phishing), lze od pachatelů očekávat také manipulační schopnosti a schopnosti odhadnout svůj protějšek.

Charakteristika pachatelů majetkové kriminality se dlouhodobě vyvíjí a je předmětem zkoumání, přičemž ji nelze rozhodně podřadit pod jednu konkrétně vymezenou skupinu osob. Na majetkové trestné činnosti se podílí zpravidla osoby s různým majetkovým zázemím od hranice chudoby po velmi movité pachatele, v takovém případě se může lišit způsob a rozsah této majetkové trestné činnosti. Obdobně je tomu u dosaženého vzdělání pachatelů. V roce 2022 bylo za trestný čin podvodu odsouzeno celkem 1586 pachatelů, z toho 68 % mužů,

¹⁸⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 3 Tdo 1588/2011.

¹⁸⁶ Tamtéž.

průměrný věk pachatele činil 36 let.¹⁸⁷ Například u kybernetické kriminality se věkové rozmezí pachatelů dle dlouhodobější statistiky pohybovalo od 17-58 let a s průměrným věkem 34 let.¹⁸⁸

Typickou poškozenou osobu trestného činu podvodu je pak obdobně obecně těžké charakterizovat, neboť podvodné jednání může zasáhnout rozmanitou skupinu osob. Znaky, kterými lze obecně oběti trestných činů podvodu charakterizovat je důvěřivost či lehkomyšlnost, nedostatečná zkušenost v obchodních transakcích, nebo zájem na jednoduchém dosažení neoprávněných výhod.¹⁸⁹

Důvěřivost poškozených osob je jedním z nevýznamnějších faktorů a souvisí zejména s nízkou zkušeností v oboru, do kterého vstupují, a nízkým povědomím veřejnosti o způsobech páchaní trestných činů podvodů. Aby pachatelé dosáhli stavu důvěry mezi pachatelem a obětí, vyvolávají u obětí psychologický nátlak pomocí sociálního inženýrství.¹⁹⁰ Specifikace skupiny obětí trestného činu podvodu tímto způsobem je velice široká a v mnoha ohledech definuje poškozenou osobu jako nedostatečně ostražitou osobu. Nemyslím si nicméně, že je možné oběti označit za obecně důvěřivé, neboť míru důvěřivosti je třeba posuzovat v závislosti na konkrétních pachatelem vyvolaných situacích, které se právě pomocí onoho psychologického zaměření obětí osobně dotýkají, vyvolávají v nich strach, obavy, a tím způsobují jednání obětí, které lze označit za bezmyšlenkovité.

Osoby by měly být při svém soukromoprávním jednání obezřetné, a to alespoň v základním rozsahu odpovídajícímu povaze konkrétního jednání. Důraz by měl být kladen na jednoduše dohledatelné údaje o druhé straně, zejména prostřednictvím kontroly recenzí dostupných na internetových portálech, registrací a oprávnění, či zápisu v obchodním rejstříku. Předloží-li však pachatel oběti dostatečně podloženou lež, kterou ji uvede v omyl, nelze zpravidla po oběti požadovat takovou prozíravost, aby podvod odhalila, a to i přestože by byla jinak ušetřena škodlivého následku. Takový přístup uplatňuje i Nejvyšší soud vůči poškozeným osobám i v případech, že si mohou lež či jiné zavádějící tvrzení pachatele, kterým naplňuje skutkovou podstatu trestného činu podvodu, ověřit. Trestného činu podvodu se tak

¹⁸⁷ Aplikace JakTrestame.cz. In jaktrestame.cz [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here.

¹⁸⁸ VLACH, Jiří, Kateřina KUDRLOVÁ a Viktorie PALOUŠOVÁ. Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-189-9. s. 54.

¹⁸⁹ PORADA, Viktor, Peter POLÁK, Jaroslav IVOR. In: PORADA, Viktor a Peter POLÁK. Kriminalistika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 510 s. ISBN 978-80-7380-558-6. s. 356.

¹⁹⁰ Ovládnání či manipulace obětí pomocí sociálních poznatků za účelem dosažení svého záměru.

pachatel dopustí, i pokud uvede v omyl, využije omylu či zamlčí podstatné skutečnosti poškozené osobě ohledně věci, kterou si poškozená osoba může ověřit a seznámit se se skutečným stavem věci, a to z toho důvodu, že je ovlivněna jednáním pachatele, a proto takové ověření skutečného stavu nevykoná, či jej nevykoná včas.¹⁹¹ Příkladem lze uvést podvodného jednání, jehož předmětem podvodné dispozice je nemovitost zapsaná v katastru nemovitostí, kdy přestože je rozhodné skutečnosti o skutečném stavu možné zjistit či ověřit z veřejného seznamu, může být jednání poškozené osoby právě ovlivněno jednáním pachatele.¹⁹²

Opačný závěr vyvozuje Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 7 Tdo 486/2010, dle kterého pokud jde mezi účastníky o soukromoprávní vztah, je nutné, aby tito účastníci jednali s elementární obezřetností, zejména, je-li možné jednoduše zjistit skutečný stav věci například z katastru nemovitostí, a v takovém případě nelze nedostatečnou míru opatrnosti jednoho účastníka přesouvat na účastníka druhého.¹⁹³ V konkrétním případě obžalovaný převzal od poškozených částku 1 milion korun, a to jako zálohu na koupi nemovitosti, kdy obžalovaný poškozeným nesdělil, že na nemovitosti váznou zástavní práva, a následně ve smlouvě o budoucí koupi dané nemovitosti tyto zástavní práva váznoucí na nemovitosti také neuvedl. Dle Nejvyššího soudu se poškození dostatečně nezajímali o stav nemovitosti, kdy si tyto informace před zasláním zálohy či následně před podpisem smlouvy o budoucí koupi od obžalovaného nevyžádali, popřípadě si je neopatřili z katastru nemovitostí, kde jsou tyto informace veřejně dostupné. Dále dle Nejvyššího soudu poškození postupovali velice riskantně, když před tím, než znali faktický či právní stav nemovitosti a před uzavřením samotné smlouvy, poskytli obžalovanému zálohu na koupi předmětné nemovitosti, a nelze obžalovanému přičítat k tíži, že ze své iniciativy poškozené o tomto stavu neinformoval. Přestože dle Nejvyššího soudu není přístup obžalovaného korektní, nelze k jeho jednání použít trestněprávní postih, a poškození by se na základě své neopatrnosti měli s jednáním obžalovaného vypořádat pomocí jiných, zejména soukromoprávních institutů. Nejvyšší soud se daným usnesením dotkl zásady subsidiarity trestní represe, kdy vymezil další okruh vztahů, soukromoprávních vztahů, pro které je nutné přednostně využít jiných, nikoliv trestních, prostředků práva ke své ochraně ve snaze nekriminalizovat soukromoprávní vztahy. Pro tento případ je dále specifická situace, že jednání obžalovaného nepředcházelo majetkové dispozici poškozených, kdy Nejvyšší soud judikoval, že jednání pachatele, jehož

¹⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1256/2003.

¹⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1641/2014-62.

¹⁹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 7 Tdo 486/2010.

příčinnou souvislostí je následek, tj. vznik škody na cizím majetku nebo obohacení pachatele, musí předcházet této majetkové dispozici. V uvedeném případě však došlo k majetkové dispozici před jednáním obžalovaného.¹⁹⁴

4.3. Zvláštní znaky vyšetřování trestného činu podvodu

Zatímco pro vyšetřování trestného činu podvodu zpravidla nebude tak podstatné místo jeho spáchání, je pro jeho správné zjištění kladen důraz na náležitý výslech poškozené osoby trestného činu a pak zejména na získání veškerých listinných či jiných věcných důkazů, které se s trestným činem podvodu obvykle pojí. Výslech oběti je pro vyšetřování významný, neboť právě ona bývá v osobním kontaktu s pachatelem, ať již se s ním osobně setkala, nebo s ním komunikovala prostřednictvím telefonního či jiného obdobného zařízení. Policejní orgán by měl být schopen při výpovědi poškozené osoby získat zejména informace identifikující pachatele, dále informace o tom, jak se poškozená osoba s pachatelem seznámila, jak se pachatel oběti představil, informace o jejich setkáních či komunikacích, informace o samotném jednání, na základě kterého došlo k podvodnému jednání, také zda byly do jednání zasvěceny další osoby, jaké věci pachateli poškozená osoba odevzdala, jaká ji vznikla škoda atd.¹⁹⁵

Dalšími neméně důležitými podklady jsou listinné či věcné důkazy, mezi které se řadí různé doklady prokazující podvodné jednání, např. padělané či pozměněné doklady, dopisy, evidence nebo účetnictví, dále prostředky použité k podvodnému jednání, vylákané věci nebo finanční prostředky.¹⁹⁶ Dalšími důkazy pak může být elektronická či jiná písemná komunikace s pachatelem.

Významnými jsou v současné době tzv. digitální stopy, které vznikají v momentě, kdy technologické zařízení zpracovává údaje o vlastní činnosti.¹⁹⁷ Digitální stopy přitom zpravidla neobsahují pouze informace o trestné činnosti probíhající v kybernetickém prostoru, ale jakékoli související informace s trestnou činností páchanou také mimo kybernetický prostor. Digitální stopy jsou soudu předkládány jako duplikáty konkrétní stopy, duplikáty však nemusí

¹⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 7 Tdo 486/2010.

¹⁹⁵ PORADA, Viktor, Peter POLÁK, Jaroslav IVOR. In: PORADA, Viktor a Peter POLÁK. Kriminalistika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 510 s. ISBN 978-80-7380-558-6. s. 357-358.

¹⁹⁶ KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. In: KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 200.

¹⁹⁷ SMEJKAL, Vladimír. Kybernetická kriminalita. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022, 1166 s. ISBN 978-80-7380-849-5. s. 825.

nést veškeré informace, které mohou zůstat skryté, a je tak kladen vysoký důraz na samotnou předložitelnost digitálních stop soudů.¹⁹⁸

Zajištění digitálních stop zabezpečuje i § 7b trestního řádu, který byl implementován zákonem č. 287/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, provádějící čl. 16 a čl. 29 Úmluvy o počítačové kriminalitě z roku 2001, a který upravuje nakládání s digitálními stopami uloženými v technickém zařízení, a umožňuje orgánům činným v trestním řízení mimo jiné nařídit konkrétním osobám uchování těchto již existujících potenciálních digitálních stop v nezměněné podobě po určitou dobu. Novela rozšířila § 8 trestního řádu, upravující dožádání a ochranu utajovaných skutečností, respektive součinnost, mezi orgány činnými v trestním řízení a libovolným subjektem.

§ 7b trestního řádu lze vztáhnout k jakémukoli subjektu, který již určitá digitální data uchovává, přičemž zpravidla se bude jednat o poskytovatele elektronických služeb, kterým stanoví povinnost uchovávání dat § 97 odst. 3 zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, dle kterého jsou poskytovatelé elektronických služeb povinni ukládat data vznikající při provozu elektronických komunikací po dobu 6 měsíců.

Zákonodárcem zvolený způsob implementace Úmluvy o počítačové kriminalitě do § 7b trestního řádu je vnímán problematicky, neboť zavádí nové povinnosti, které spočívají v aktivní činnosti držitelů těchto digitálních dat (povinným subjektům), např. aby zabránili ztrátě, zničení, pozměnění těchto dat bez vědomí uživatelů, nebo aby znemožnili přístup k těmto datům, či zajistili jejich uchování, a tedy aby tyto soukromoprávní subjekty de facto nahrazovaly činnost orgánů činných v trestním řízení a zasahovaly při tom do práv jednotlivců.¹⁹⁹

V případě trestných činů podvodu je typickým problémem vyšetřování a dokazování subjektivní stránky skutkové podstaty, tedy úmyslu pachatele, neboť pachatelé v rámci své obhajoby pravidelně uvádějí, že nechtěli vyvolat omyl u poškozené osoby, nebyli si vědomi

¹⁹⁸ SMEJKAL, Vladimír. *Kybernetická kriminalita*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022, 1166 s. ISBN 978-80-7380-849-5. s. 825.

¹⁹⁹ TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana, Ingrid GALOVCOVÁ. Uchovávání dat uložených v počítačovém systému – poskytování součinnosti, nebo nahrazování činnosti orgánů činných v trestním řízení?. *Bulletin advokacie*, 2019, č. 11, s. 36-39. [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>.

jejího omylu, nebo že této osobě nechtěli zamlčet podstatné skutečnosti.²⁰⁰ V obdobných případech je dle teorie nutné zaměřit se na sběr důkazů prokazující úmysl pachatele sebe nebo jiného obohatit na úkor poškozené osoby, a zároveň je nutné vycházet z důkazů o dosavadním způsobu života pachatele a jeho zdroji příjmů, dále z důkazů o prvním kontaktu mezi obětí a pachatelem, okolnostech přípravného jednání nebo způsobu podvodného jednání.²⁰¹ Vedle toho největšími problémy pro vyšetřování podvodu páchaného v kybernetickém prostoru je geografická vzdálenost pachatele, rychlost kybernetického prostoru, latentnost a anonymita pachatele.²⁰²

²⁰⁰ KONRÁD, Zdeněk, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. In: KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 194.

²⁰¹ PORADA, Viktor, Peter POLÁK, Jaroslav IVOR. In: PORADA, Viktor a Peter POLÁK. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 510 s. ISBN 978-80-7380-558-6. s. 357.

²⁰² SMEJKAL, Vladimír. *Kybernetická kriminalita*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022, 1166 s. ISBN 978-80-7380-849-5. s. 844-847.

5. Podvod v kybernetickém prostoru

Obdobně jako společnost postupně s nástupem internetu přesunula své legální činnosti, ať už komunikaci, inzerci či předávání informací, do kybernetického prostoru, dochází současně s tím i k přesunu kriminality. Výjimkou není ani trestný čin podvodu, kterému kybernetický prostor odstraňuje značné množství překážek a umožňuje pachateli dokonat podvod s nízkými náklady a rozsáhlým dosahem.

Narůstající trend kybernetické kriminality potvrzuje meziroční nárůst v letech 2021 a 2022, kdy došlo k nárůstu skutků téměř o 95 %.²⁰³ V roce 2021 bylo evidováno 9518 skutků v kybernetickém prostoru a v roce 2022 jich již bylo evidováno 18 554.^{204, 205} Kybernetická kriminalita v závislosti na současném vývoji již představuje přes 10 % veškeré kriminality v České republice za rok 2022.

Kybernetickou kriminalitu lze obecně vymezit jako jednání, které směřuje proti počítači, počítačové síti, nebo jako jednání pro které slouží počítač jako nástroj pro spáchání trestné činnosti.²⁰⁶ Zároveň se musí jednat o jednání, které je možné subsumovat pod některou ze skutkových podstat vypočtených ve zvláštní části trestního zákoníku.²⁰⁷ Využití kybernetického prostoru lze tedy pojímat jako specifický způsob páchaní trestné činnosti. Kyberprostor je definován zákonem č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti, a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jako digitální prostředí, které umožňuje vznik, zpracování a výměnu informací, které je tvořené informačními systémy, službami a sítěmi elektronických komunikací.

Je zřejmé, že pod kybernetickou kriminalitu lze podřadit jakékoli jednání zakládající trestní odpovědnost, které je zároveň způsobilé k tomu, aby se odehrálo v kybernetickém prostoru, respektive i mimo něj, pokud souvisí s počítači, nebo obdobnými zařízeními výpočetní techniky. Přesun kriminality do kybernetického prostoru se v posledních letech odehrál a odehrává zejména z důvodu rychlého celosvětového vývoje internetu, který umožňuje mimo jiné přesun i společenské interakce od uzavírání smluv, šíření informací, komunikace, bankovníctví, až po de facto veškeré činnosti, které jsou i mimo kyberprostor

²⁰³ Vývoj registrované kriminality v roce 2022. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.

²⁰⁴ Vývoj registrované kriminality v roce 2021. Kybernetická kriminalita.m4a. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/policie-cr-prilohy-kyberneticka-kriminalita-m4a.aspx>.

²⁰⁵ Vývoj registrované kriminality v roce 2022. Kriminalita v roce 2022.pptx. s. 15. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/kriminalita-v-roce-2022-pptx.aspx>.

²⁰⁶ KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o, 2016, 522 s. ISBN 978-80-88168-15-7. s. 34.

²⁰⁷ Tamtéž. s. 35.

vystavovány vlivu kriminality. Stejně výhody, které kybernetický prostor poskytuje každodenním činnostem, zprostředkovává i kybernetické kriminalitě. Výhody, které kybernetický prostor poskytuje pachatelům trestných činů, jsou zejména celosvětový přístup neomezeného počtu osob z neohraničitelného prostoru, dále také nízké náklady, rychlost reakce nebo pozvolna postupující edukace společnosti ohledně kybernetické kriminality.

Podvodná jednání, kterým se tato diplomová práce věnuje především, se v kybernetickém prostoru běžně vyskytují a mají různorodou podobu. Pro pachatele je v mnoha ohledech jednodušší trestný čin podvodu páchat právě tímto způsobem, kdy se nemusí dostat do osobního styku s poškozenou osobou, a nehrozí tedy, že by poškozená osoba mohla pachatele jednoznačně identifikovat. Na rozdíl od toho má pachatel v reálném světě šanci zanechat větší množství stop, a to i s ohledem na skutečnost, že pachatelé často spoléhají na anonymitu, resp. alespoň pseudonymitu, kterou jim kyberprostor nabízí.

Tím, že se pachatel nedostane do samotného styku s poškozenou osobou, se zároveň vyhýbá spojení svého subjektivního pocitu viny s konkrétní poškozenou osobou, když pro pachatele je pak poškozená osoba pouhým depersonifikovaným uživatelem. Takové jednání prostřednictvím kybernetického prostoru je zároveň pro pachatele rychlé, účinné, zpravidla jednoduché, a to v závislosti na komplikovanosti samotného jednání. Pachatele zvýhodňuje i to, že poškozené osoby mají tendenci věřit informacím obsaženým v kyberprostoru.

Považuji za důležité zdůraznit, že v případě podvodného jednání není v omyl uváděno samo elektronické zařízení nebo jiné obdobné zařízení, které není nadáno rozumovou schopností, ale osoby, které za ním stojí, např. zaměstnanci banky.²⁰⁸ Opačný přístup je možné sledovat v případě níže rozebrané úpravy v anglickém právu, kde je možné uvést v omyl i automatizované zařízení. V důsledku rozvoje umělé inteligence v posledních letech však není možné do budoucna vyloučit ani posun ve vnímání elektronického zařízení v tomto směru i v právním řádu.

Také v případě trestných činů podvodů v kybernetickém prostoru dochází k vysoké latenci, čemuž napomáhá i masa transakcí, která se do kybernetického prostoru přesunula, a pro tak uživatele není jednoduché identifikovat nahodilé útoky mezi množstvím aktivit, které

²⁰⁸ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1382/2003, nebo Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1661/2016.

se do něj včlenily.²⁰⁹ Níže jsou i z tohoto důvodu rozebrány základní projevy podvodného jednání v kybernetickém prostoru.

5.1. Spamy

Spamy se rozumí veškeré nevyžádané zprávy v kybernetickém prostoru, které mají zpravidla, ale ne výlučně, podobu reklamního sdělení, řetězových dopisů, nabídek úvěrů apod.²¹⁰ Samotné spamy lze dělit na více podkategorií, kdy se níže zabývám spamy relevantními zejména pro trestný čin podvodu v kybernetickém prostoru.

První skupinou je tzv. „scam 419“, který je také znám jako „nigerijské dopisy“, a kterým se pachatelé snaží pomoci v dopise uvedených příběhů z poškozených osob vylákat peněží prostředky.²¹¹ Zpravidla se jedná o různé řetězové zprávy vzbuzující soucit poškozené osoby, které obsahují lživý příběh využívající např. politických situací států, za pomoci kterých pachatelé požadují od poškozených osob finanční pomoc s příslibem několikanásobného návratu.²¹²

Nigerijské dopisy mohou mít jakoukoli podobu, avšak jedním z absurdních je právě příběh Nigerijského astronauta zapomenutého ve vesmíru. Nigerijský astronaut je dle dopisu ve vesmíru přibližně od roku 1990 a potřebuje získat finanční prostředky pro uvolnění peněz na svém bankovním účtu, pomocí kterých zaplatí zpáteční svůj let, a poškozené osobě nabízí podíl na těchto finančních prostředcích.²¹³

Více moderním způsobem nigerijských dopisů se zabývala v tomto roce i Policie České republiky. Uživatelka byla pachatelem kontaktována na internetové seznamce, kdy pachatel požadoval po uživatelce pomoc s úhradou cla přepravovaných kufrů s příslibem společné budoucnosti.²¹⁴

Pachatel uvedeným jednáním buď již přímo vylákává finanční prostředky poškozené osoby, popřípadě jeho přihlašovací údaje k různým účtům včetně internetového bankovníctví, tedy pomocí podvodného jednání, které lze již klasifikovat jako phishing. Nigerijské dopisy

²⁰⁹ SMEJKAL, Vladimír. *Kybernetická kriminalita*. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022, 1166 s. ISBN 978-80-7380-849-5. str. 222.

²¹⁰ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o, 2016, 522 s. ISBN 978-80-88168-15-7. s. 231-232.

²¹¹ GRIVNA, Tomáš, Kateřina KUDRLOVÁ, In: GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 587 s. ISBN 978-80-7598-554-5. s. 401-402.

²¹² Pozor na „Nigerijské dopisy“. In [policie.cz](https://www.policie.cz) [online]. [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pozor-na-nigerijske-dopisy.aspx>.

²¹³ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o, 2016, 522 s. ISBN 978-80-88168-15-7. s. 239.

²¹⁴ Pozor na „Nigerijské dopisy“. In [policie.cz](https://www.policie.cz) [online]. [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pozor-na-nigerijske-dopisy.aspx>.

byly původně víceméně malou hrozbou, neboť byly doručovány jako jednotlivé fyzické dopisy, s možnostmi internetu, však jejich nebezpečnost značně vzrostla.²¹⁵

Dalším typem spamu jsou podvodné nabídky, které mohou být cílené, hromadné, a také řetězené, mohou mít formu e-mailu, ale jakékoli jiné zprávy, vyskakovacího okna, reklamy, aukčního portálu, dokonce je možné pod podvodné nabídky zařadit také podvody typu letadlo či pyramida apod.²¹⁶ S takovými podvodnými nabídkami je možné se každodenně setkat na on-line bazarech a obdobných platformách, kde pachatelé nabízejí k prodeji zboží, které nevlastní, popř. je to zboží jiné kvality, než v jaké je nabízeno, nebo za nabízené zboží požadují zálohu nebo platbu předem, kdy zboží není v konečném důsledku poškozené osobě předáno. Příkladem podvodné nabídky lze uvést případ pachatele, který na internetovém portálu www.aukro.cz nabízel k prodeji, resp. k aukci, mobilní telefony, přestože věděl, že kupujícím dané telefonní mobily nezašle a finanční prostředky si ponechá pro svou potřebu, čímž uvedl kupující v omyl, že jim telefonní mobily po obdržení kupní ceny zašle, a tím se dopustil trestného činu podvodu.²¹⁷

5.2. Phishing

Phishingem se rozumí podvodné jednání, jehož cílem je získat údaje či informace o poškozené osobě, zejména pak její přihlašovací údaje do internetových uživatelských účtů, jako je internetové bankovníctví, nebo účty sociálních sítí, údaje o platebních kartách apod.²¹⁸ Typický phishing probíhá způsobem, kdy je uživateli zaslána zpráva s odkazem na webovou stránku, na které uživatel vyplní některé své údaje (např. přihlašovací údaje do bankovníctví, číslo platební karty včetně platnosti platební karty a tzv. CVV kódu) a tyto se pro pachatele uloží k dalšímu použití. V tomto smyslu phishingu v mnoha případech dochází k úpravě dané webové stránky tak, aby připomínala webovou stránku internetového bankovníctví, sociálních sítí, či webové platební brány, a oklamala tak uživatele a vzbudila v něm víru, že své údaje zadává do pravdivé skutečné bezpečné webové stránky.²¹⁹ Místo toho, aby se však přihlásil do svého internetového bankovníctví, poskytne pachateli své přihlašovací údaje. Účty sociálních

²¹⁵ KRUPÍČKA, Jiří. Phishing a problémy s jeho trestněprávní kvalifikací v teorii a praxi. *Iuridica*, 2012, č. 4, s. 57-73. [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/663/Iuridica_4_2012_04_Krupicka.pdf.

²¹⁶ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o, 2016, 522 s. ISBN 978-80-88168-15-7. s. 240.

²¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 8 Tdo 342/2016-24.

²¹⁸ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o, 2016, 522 s. ISBN 978-80-88168-15-7. s. 246.

²¹⁹ Policie ČR s ČSOB varují před zvýšenou aktivitou kybernetických zločinců. In *policie.cz* [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/policie-cr-s-csob-varuji-pred-zvysenou-aktivitou-kybernetickych-zlocincu.aspx>.

sítí jsou zase pachatelem sbírány z důvodu následného využití k další komunikaci se spojeními či přáteli uživatele a k vylákání dalších finančních prostředků.

Konkrétním příkladem phishingových útoků v České republice lze uvést zasílání webových stránek vzhledově připomínající stránky zásilkových služeb, kdy jako konkrétní příklad uvádím zásilkovou službu DPD (<https://www.dpd.com/cz/cs/>). Typické jednání pachatele v tomto případě lze popsat tak, že pachatel si na bazarových či obdobných webových stránkách vybere předmět k zakoupení a prodávajícímu tohoto předmětu nabídne, že si od něj předmět koupí a vyzvedne pomocí kurýra zásilkové služby DPD. Pro vyzvednutí pachatel nejdříve požaduje zaslání číslo bankovního účtu, e-mail a adresu k vyzvednutí prodávajícího. Následně prodávajícímu do e-mailové adresy odešle e-mail s odkazem pod tlačítkem „Potvrdit“, které prodávajícího přesměruje na zadání údajů platební karty (tedy jméno držitele, číslo platební karty, datum její platnosti a bezpečnostní kód). Údaje vložené do zaslání formuláře se pachateli uloží a pachatel s nimi může následně nakládat při internetových platbách. Tento druh podvodu je založen na předpokladu, že nepozornému prodávajícímu v rámci transakce nepřijde podezřelé, že má zadávat své údaje platební karty, a to přesto, že má být příjemcem finančních prostředků a nemá tedy důvod komukoliv poskytovat své platební údaje (resp. údaje platební karty). Sám portál zásilkové služby DPD dále na svých webových stránkách upozorňuje na podobná podvodná jednání.²²⁰ Výše uvedené uvádím z vlastní zkušenosti při prodeji předmětů na internetových stránkách <https://www.sbazar.cz/> a související komunikaci z roku 2022 příkládám v Příloze č. 1 této diplomové práce.²²¹

Uvedená podoba phishingu je jednou z nejčastějších forem, kdy pachatelovo jednání směřuje k vylákání údajů k platební kartě nebo údajů a hesla k internetovému bankovníctví, pomocí kterých může pachatel odčerpat finanční prostředky z bankovního účtu uživatele.²²² Odčerpání finančních prostředků je přitom vrcholem několika fází phishingového útoku. Phishing jako takový se skládá z přípravné fáze, ve které pachatel získává velké množství např. e-mailových adres potenciálních poškozených osob. Součástí přípravné fáze může být i vytvoření napodobujících webových stránek sloužících k různým přihlašovacím údajům či údajům k platebním kartám. Jádro phishingu tvoří jeho samotný phishingový útok spočívající

²²⁰ Druhy podvodné komunikace. In <https://www.dpd.com/cz/cs/> [online]. [cit. 2023-07-05]. Dostupné z: https://www.dpd.com/cz/cs/bezpecnostni-informace/#podvodne_zasilky.

²²¹ Příloha č. 1.

²²² KRUPÍČKA, Jiří. Phishing a problémy s jeho trestněprávní kvalifikací v teorii a praxi. *Iuridica*, 2012, č. 4, s. 57-73. [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/663/Iuridica_4_2012_04_Krupicka.pdf.

v rozeslání podvodných e-mailových zpráv na již připravené e-mailové adresy, zpravidla společně s odkazem např. právě na vytvořené webové stránky. V případě, že se podaří získat prostřednictvím e-mailové zprávy citlivé údaje poškozené osoby, nastává poslední fáze, a tou jest samotné odčerpání finančních prostředků z bankovního účtu či platební karty poškozené osoby.²²³

Uvedené napodobeniny webových stránek je možné typicky identifikovat již podle zaznamenané webové adresy, resp. domény. Zpravidla je jejich název, doména či adresa podobný stránkám, jež se snaží napodobit, ale obsahuje určité zdvojení, chybu, překlep atp. Navíc je nutné racionálně uvažovat, z jakých důvodů protistrana požaduje údaje, které k zaslání finančních prostředků ani nemůže využít. Nejenom z tohoto důvodů prevenční opatření upozorňují na kontrolu webového umístění u podezřelých odkazů.

Phishing v tomto smyslu je možné posoudit podle § 209 trestního zákoníku a § 234 trestního zákoníku, tedy jako trestný čin podvodu a dále jako trestný čin neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku.²²⁴

V současné době je za phishing v širším smyslu již označováno jakékoli podvodné jednání, které má za cíl oklamat uživatele v kybernetickém prostoru, vzbudit v něm důvěru a přinutit jej příjmu předem připravený scénář pachatele.²²⁵ Takové jednání je pak možné posoudit také jako trestný čin podvodu a dále jako trestný čin neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací podle § 230 trestního zákoníku. Podle § 230 trestního zákoníku však není možné posoudit výše popsané konkrétní případy phishingu v užším smyslu, kdy pachatelé nezískávají přístup do počítačového systému nebo nosiče informací, ani do něj neoprávněně nezasahují ve smyslu tohoto ustanovení, a to přestože neoprávněně užívají údaje uživatelů, avšak sami uživatelé jim je prostřednictvím například podvrhnutých webových stránek poskytují.²²⁶

5.3. Vishing

²²³ KRUPÍČKA, Jiří. Phishing a problémy s jeho trestněprávní kvalifikací v teorii a praxi. *Iuridica*, 2012, č. 4, s. 57-73. [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/663/Iuridica_4_2012_04_Krupicka.pdf

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ KOLOUCH, Jan. *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o, 2016, 522 s. ISBN 978-80-88168-15-7. s. 246.

²²⁶ KRUPÍČKA, Jiří. Phishing a problémy s jeho trestněprávní kvalifikací v teorii a praxi. *Iuridica*, 2012, č. 4, s. 57-73. [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/663/Iuridica_4_2012_04_Krupicka.pdf.

Vishing je telefonická obdoba phishingu, pomocí které se pachatel vydává za osobu oprávněnou probírat konkrétní problematiku s uživatelem, typicky ekonomického charakteru, a kterou se pokouší od uživatele vylákat citlivé informace, jako je číslo jeho bankovního účtu, přihlašovací údaje k uživatelským účtům či údaje k platebním kartám.²²⁷ Typickým příkladem je situace, kdy pachatel předstírá, že je bankéřem banky, jejíž je uživatel klientem, případně policistou nebo příslušníkem jiné věrohodné instituce. Pachatel v uvedeném postavení vystupuje proto, aby vzbudil v uživateli důvěru.

Právě banky pravidelně upozorňují na zneužívání jejich jména za těmito účely. Ve stejném duchu Česká národní banka pravidelně upozorňuje na telefonáty zneužívající jména České národní banky.²²⁸ Pachatel například prostřednictvím telefonátu poškozenému uvede, že je zaměstnancem České národní banky, a vyvolá v něm pocit, že jeho finanční prostředky jsou vystaveny určité formě nebezpečí či určitému riziku, a navádí jej k převodu finančních prostředků za účelem jejich ochrany zpravidla na bankovní účet pachatele. Pachatelé se rychle přizpůsobují informovanosti veřejnosti o těchto podvodných jednáních. Dokonce se představují jako konkrétní reálné osoby zaměstnané v těchto institucích, tedy po běžném obezřetném vyhledání představené osoby uživatelem lze dospět k závěru, že mluví s reálnou oprávněnou osobou.

Pachatelé jsou dokonce tak přizpůsobiví, že poté co uživatele informují o hrozbě, např. na jeho bankovním účtu, přislíbí nahlášení daného problému Policii České republiky, popřípadě se již přímo vydávají za příslušníka Policie České republiky.²²⁹ Předstíraný telefonát od Policie České republiky následně uživatele utvrdí v tom, že řešený problém je závažný a přijme řešení navržené ze strany předstírané finanční instituce či Policie České republiky. Pachatelé jsou zpravidla připraveni na vývoj situace tak, aby prostřednictvím sdělených informací zněli věrohodně alespoň pro uživatele, ve kterém vyvolávají obavy o jeho finanční prostředky.

Pachatelé jsou dokonce schopni napodobit jakékoli telefonní číslo, a to i infolinku, příchozího hovoru. Uživatel tedy v domnění, že přijímá hovor ze známého telefonního čísla,

²²⁷ KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o, 2016, 522 s. ISBN 978-80-88168-15-7. s. 265.

²²⁸ Vishing: Upozornujeme na telefonáty zneužívající jméno ČNB. In [cnb.cz](https://www.cnb.cz) [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/ochrana-spotrebitele/upozorneni/Vishing-Upozornujeme-na-telefonaty-zneuzivajici-jmeno-CNB/>.

²²⁹ Skutečně zachraňujete své peníze?!. In [policie.cz](https://www.policie.cz) [online]. [cit. 2023-07-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/skutecne-zachranujete-sve-penize.aspx>.

přijímá telefonní hovor, za kterým se maskuje pachatel.²³⁰ Uživatel tak ve vyvolané vypjaté situaci přistoupí ke krokům, které by za absence strachu ze ztráty finančních prostředků nezvolil, nebo je podrobil kritickému myšlení. Zvolenými kroky uživatel zpravidla pachateli sdělí údaje ke svému internetovému bankovníctví, platební kartě, nebo přepošle finanční prostředky přímo pachateli v domnění, že postupují v zájmu ochrany svých finančních prostředků.

5.4. Současná úprava

Značné množství majetkové trestné činnosti v kybernetickém prostoru lze stále účinně trestně postihovat skrz stávající ustanovení trestního zákoníku, zejména u trestného činu podvodu a dalších výše komentovaných ustanovení. V dalších případech již nicméně zákonodárce přijal opatření pro zajištění či zpřísnění postihnutelnosti trestné činnosti v kybernetickém prostoru. Příkladem lze uvést trestný čin pomluvy dle § 184 odst. 2 trestního zákoníku, který uvádí jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby právě způsob spáchání prostřednictvím počítačové sítě.

Pro probíranou problematiku trestného činu podvodu je zřejmě stávající úprava dostatečná, přesto vzhledem k možnému očekávanému dalšímu nárůstu kybernetické kriminality by při přihlédnutí k vyšší závažnosti protiprávního jednání bylo vhodné zvážit zařazení obdobné okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby i do ustanovení trestného činu podvodu. Podvodné jednání v kyberprostoru je nutné hodnotit jako závažnější už jen z toho důvodu, že je možné jednou e-mailovou zprávou postihnout relativně neomezené množství uživatelů v neomezených částech světa. Vzhledem k uvedenému nárůstu se tak dle mého názoru bude muset zákonodárce přizpůsobit hlavním vzorcům protiprávním jednání v kybernetickém prostoru, mezi které s narůstající četností nutné zařadit i trestný čin podvodu.

Úmluva o počítačové kriminalitě z roku 2001 ve svém čl. 8 zavádí de facto speciální typ podvodu, kterého se dopustí pachatel jakýmkoli vkládáním, pozměňováním, vymazáním nebo potlačením počítačových dat, nebo jakýmkoli zásahem do fungování počítačového systému, a to s podvodným nebo nečestným úmyslem neoprávněně získat majetkový prospěch pro sebe nebo pro jiného a způsobit škodu na cizím majetku. Dle Koloucha tak lze

²³⁰ Vishing a spoofing. In policie.cz [online]. [cit. 2023-08-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vishing-a-spoofing.aspx>.

pod uvedenou skutkovou podstatu podřadit různé typy internetových podvodů včetně phishingu ale také kombinovaných útoků.²³¹

Právě Úmluva o počítačové kriminalitě v současné době představuje nejvýznamnější dokument zabývající se kybernetickou kriminalitou, kdy jejím úkolem je zejména sjednotit úpravu napříč jednotlivými národními právními řády, a to pomocí návrhu konkrétních nástrojů a stanovení povinnosti jejich implementace v této oblasti.²³² Česká republika přistoupila k Úmluvě o počítačové kriminalitě 1. prosince 2013.

Závažnost podvodného jednání podle čl. 8 Úmluvy o počítačové kriminalitě není v trestním zákoníku reflektována v tom smyslu, že jednání podle této skutkové podstaty zákonodárce subsumuje pod obecný trestný čin podvodu, který navíc vyžaduje splnění znaku škody nikoli nepatrné na cizím majetku. Zároveň postihnutelnost přípravy trestného činu podvodu ve smyslu čl. 8 Úmluvy o počítačové kriminalitě, jako je např. phishing, zůstává shodná s přípravou jakéhokoli jiného podvodného jednání. Právě ve smyslu phishingu může být dovozováno, že pouhé obstarávání informací potřebných pro samotné provedení kybernetického útoku lze postihnout ve stádiu přípravy k trestnému činu podvodu až po odčerpání finančních prostředků podle trestného činu podvodu dle § 209 trestního zákoníku.²³³ Jelikož je příprava trestného činu podvodu dle českého právního řádu trestná pouze v případě spáchání zvlášť závažného zločinu, které naplní pachatel v případě spáchání zvlášť závažného zločinu podvodu dle § 209 odst. 1, odst. 5 trestního zákoníku, nebude možné jednání pachatele směřující k získávání citlivých údajů možné zpravidla trestně postihnout. Obdobně tomu bude v případě posouzení jednání pachatele v rámci skutkových podstat vymezených podle § 230 až § 232 trestního zákoníku.

Vedle Úmluvy o počítačové kriminalitě upravuje vnitrostátní právní úprava zejména kybernetickou bezpečnost, a to prostřednictvím zákona č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o kybernetické bezpečnosti). V současné době dochází ke zpracování návrhu novely zákona o kybernetické bezpečnosti a to v souvislosti s přijetím směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2555 ze dne 14. prosince 2022, o opatřeních k zajištění vysoké společné úrovně kybernetické bezpečnosti v Unii a o změně nařízení (EU) č. 910/2014 a směrnice (EU) 2018/1972 a o zrušení směrnice (EU) 2016/1148 (směrnice NIS 2), a tedy v rámci její řádné

²³¹ KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o, 2016, 522 s. ISBN 978-80-88168-15-7. s. 363.

²³² Tamtéž. s. 332.

²³³ Tamtéž. s. 462.

transpozice do českého právního řádu.²³⁴ Návrh novely zákona o kybernetické bezpečnosti na rozdíl od právně odpovědnostních vztahů upravuje zejména preventivní opatření v podobě registrace povinných osob, stanovení regulovaných služeb, prověřování kybernetické bezpečnosti dodavatelského řetězce, zavádění bezpečnostních opatření, zavedení povinnosti hlášení bezpečnostních incidentů a povinnosti provádění nápravných opatření. Návrh novely zákona o kybernetické bezpečnosti dopadá i do oblasti finančního trhu, například do výkonu činnosti platebních institucí podle § 7 zákona č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů. Záměrem nové úpravy je mimo jiné také zvýšení ochrany jednotlivců v oblasti kybernetické bezpečnosti regulovaných činností.

Lze tedy uzavřít, že trestní zákoník prozatím specificky neřeší možný enormní dosah kybernetické kriminality ve smyslu podvodných jednání, její neomezené územní a časové šíření, její jednoduchý a opakovatelný vývoj za současného vývoje elektronické ochrany pachatelů, ať již pomocí užívání přepínačů IP adres apod. instrumentů, které páchání kybernetické trestné činnosti zjednodušují. Zřejmě se pak v rámci úvah *de lege ferenda* nabízí navrhnout zpřísnění ukládaných trestů v případě páchání podvodného jednání prostřednictvím kybernetického prostoru nebo v závislosti na množství pachatelem oslovených osob, které mají být terčem kybernetického útoku, a to např. pomocí kvalifikovaných skutkových podstat – samozřejmě s přihlédnutím k požadavku na vyrovnanost trestněprávních sankcí napříč trestním právem.

Trestní zákon oproti tomu již nyní postihuje pokračování v trestném činu podvodu. Dílčím útokem v případě trestného činu podvodu je i naplňování následku nebo jiných znaků skutkové podstaty, nejenom samotného jednání pachatele.²³⁵ I tak lze nahlížet na podvodné jednání v kybernetickém prostoru, které má jednu z výše uvedených forem, a které směřuje vůči většímu počtu či neomezenému okruhu uživatelů. Podvodné jednání nemusí být časově ukončeno samotným zveřejněním v kybernetickém prostoru a následek, tj. obohacení pachatele či způsobení škody na cizím majetku, spáchaný tímto útokem, tak vzniká postupně po dobu, kdy se dostává do dispozice uživatelů.²³⁶

Podvodné jednání např. v podobě phishingu, kdy dojde k odčerpání finančních prostředků od více různých osob a z různých bankovních účtů na základě vylákání přístupových údajů do internetového bankovníctví, však lze posoudit jako pokračováním

²³⁴ Návrh zákona o kybernetické bezpečnosti. Národní úřad pro kybernetickou bezpečnost. In odok.cz [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCSSFKU7S/>.

²³⁵ č. 3/2001 Sb. rozh. tr.

²³⁶ srov. č. 3/2001 Sb. rozh. tr.

v trestném činu podvodu, popřípadě i jako jiný trestný čin. Dílčím útokem takového jednání by bylo i jednání, kdy by pachatel zfalšoval fyzické formuláře k platebnímu příkazu k odčerpání finančních prostředků z různých bankovních účtů různých osob a uplatnil je u dané banky, neboť i v takovém případě dochází k podobnému způsobu provedení ve smyslu naplnění požadavků k pokračování v trestném činu.²³⁷

²³⁷ KRUPÍČKA, Jiří. Phishing a problémy s jeho trestněprávní kvalifikací v teorii a praxi. *Iuridica*, 2012, č. 4, s. 57-73. [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/663/Iuridica_4_2012_04_Krupicka.pdf.

6. Komparace s anglickou právní úpravou

V této části se zabývám komparací české právní úpravy trestního práva v diskutované oblasti trestného činu podvodu s právním řádem z tzv. common law systému, konkrétně zvoleným právním řádem Anglie a Walesu.

Na rozdíl od českého právního řádu právní řád Anglie a Walesu, tj. anglické právo, postrádá kodifikované trestní právo. Skutkové podstaty jednotlivých trestných činů nenalezneme v uceleném právním předpise, jako je český trestní zákoník, ale roztržštěné v mnoha zákonech a zejména soudních precedencích, tedy v common law. Tato mnohost je dle dána mimo jiné politickými kroky, na které upozorňují Chalmers a Leverick, dle kterých měla Labouristická strana u moci v letech 1997 – 2006 vytvořit přes tři tisíce nových skutkových podstat trestných činů.²³⁸ Od roku 2010 musí nové skutkové podstaty projít procesem dle tzv. „Criminal Offence Gateway“, který má zajistit omezení nadužívání trestního práva a vytváření nových skutkových podstat trestných činů.²³⁹ Jedním z příkladů nově vzniklých trestných činů je trestný čin „Upskirting“ dle zákona „Voyeurism Act“ z roku 2019. Jedná o trestný čin sexuálního obtěžování, kdy pachatel pomocí mobilního telefonu nebo jiného zařízení pořizuje zpravidla na veřejném místě bez vědomí a souhlasu jiných osob fotografie či videa jejich intimních partií.

Zatímco common law upravuje většinu trestněprávních institutů anglického práva, jako je trestněprávní odpovědnost nebo zavinění (což fakticky odpovídá obecné části českého trestního zákoníku), ale i mnoho skutkových podstat trestných činů, větší množství skutkových podstat (které jsou v českém právním prostředí vyhrazeny pouze zvláštní části trestního zákoníku) je v dnešní době upraveno již dílčími zákony, které se nazývají „Act of Parliament“.²⁴⁰ Návrh zákona, tzv. „bill“, musí být schválen oběma komorami parlamentu a formálně také panovníkem, aby se stál zákonem.

²³⁸ CHALMERS, James, Fiona LEVERICK. Twice as much criminal law as England?. *Edinburgh Law Review*, Scotland, 2013, no. 17 (3), s. 376-381. ISSN 1364-9809. [online]. [cit. 2023-08-03]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/reader/42349720>.

²³⁹ Ministry of Justice, Criminal Offences Gateway Guidance. In: justice.gov.uk [online], [cit. 2023-06-28], Dostupné z: <https://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/criminal-offences-gateway-guidance.pdf>

²⁴⁰ ORMEROD, David Christopher, Karl LAIRD. *Smith and Hogan's criminal law: text, cases, and materials on criminal law*. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, xliv, 939 s. ; 25 cm. ISBN 978-0-19-969488-4. s. 4.

V Anglii i ve Walesu byla vyvinuta značná snaha pro kodifikaci trestního práva a také vytvoření uceleného anglického trestního zákoníku.²⁴¹ Z původního plánu vytvoření přímo jednotného trestního zákoníku bylo pro značné překážky upuštěno a legislativní komise „Law Commission“ se přesunula k vytváření jednotlivých zákonů způsobilých v případě potřeby ke sloučení do větších souhrnných zákonů.²⁴² V současné době bylo i od této snahy upuštěno a je cíleno na vydávání samostatných trestněprávních zákonů, např. Fraud Act 2006 nebo Bribery Act 2010. O těch lze říci, že fakticky nahrazují celistvý trestní zákoník, zejména ve smyslu a srovnání se zvláštní částí českého trestního zákoníku.

Podvod je ve Velké Británii dlouhodobě jedním z nejméně zastoupených trestných činů. Z posledních statistik k září 2022 vyplynulo, že trestný čin podvodu je dokonce nejčastějším trestným činem, a to v počtu 3.708.900 incidentů za 12 měsíců.²⁴³ Ve srovnání vedle toho protiprávních jednání, které je možné podřadit pod trestný čin krádeže podle trestního zákoníku, bylo ve Velké Británii ve stejném časovém období spácháno celkem 2.623.312.²⁴⁴ Takové srovnání je však nutné brát přiměřené, neboť pod celkový počet incidentů trestného činu krádeže nejsou řazeny krádeže vozidel či krádeže vloupáním do obydlí.

Jenom v roce 2022 byla ve finančním sektoru Spojeného království podvodným jednáním způsobena škoda přesahující 1,2 miliardy liber (cca 36 miliard Kč), což pro představu činí okolo 70 000 Kč za každou minutu.²⁴⁵

Podvod v trestněprávní rovině anglického práva je od roku 2006 upraven v zákoně Fraud Act 2006 ze dne 8. listopadu 2006, s účinností od 15. ledna 2007, který poprvé jasně stanovil generální definici podvodu a zejména jeho skutkové podstaty. Dle toho je možné se podvodu dopustit celkem třemi základními způsoby a to „by false representation“, „by failing to disclose information“ a „by abuse of position“.

²⁴¹ The Law Commission. A Criminal Code for England and Wales. Volume 2. Commentary on Draft Criminal Code Bill. 1989, LAW COM No. 177. In: lawcom.gov.uk [online], [cit. 2023-08-03], Dostupné z: https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2015/06/Criminal_Code_177_2.pdf.

²⁴² The Law Commission. Legislating the Criminal Code. Offences against the Person and General Principles. 1993, LAW COM No. 218. In: lawcom.gov.uk [online], [cit. 2023-08-03], Dostupné z: <https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2015/06/lc218.pdf>.

²⁴³ Office for National Statistics. Crime in England and Wales: year ending September 2022. 2023, In: ons.gov.uk [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/bulletins/crimeinenglandandwales/yearendingseptember2022>.

²⁴⁴ Tamtéž.

²⁴⁵ UK Finance. Annual Fraud Report. The definitive overview of payment industry fraud in 2022. 2023. In: ukfinance.org.uk [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.ukfinance.org.uk/policy-and-guidance/reports-and-publications/annual-fraud-report-2023>.

Fraud Act 2006 také dále obsahuje další formy podvodného jednání, jako je například držení předmětů určených k podvodnému jednání, a dále jejich výroba nebo dodávání, nebo nepoctivé získávání služeb – „obtaining services dishonestly“.

Původně byla nepoctivá jednání či dokonce klamavá jednání upravena zejména v zákonech Theft Acts 1968-1996, kdy po vydání Fraud Act 2006 byly z uvedených předpisů odstraněny znaky klamavého jednání a přesunuty do generální skutkové podstaty podvodu v zákoně Fraud Act 2006. Zákony Theft Acts 1968-1996 navíc přistupovaly ke klamavým či nepoctivým jednáním z pohledu oběti, kdy kladly požadavky na jejich jednání či přesvědčení, zkoumalo se tedy například, zdali byla poškozená osoba uvedena v omyl, či jestli působení pachatele na poškozenou osobu vyvolalo z její strany relevantní činnost.²⁴⁶ V praxi tedy byla, ve srovnání s českým právním prostředím relativně netradičně, zkoumána subjektivní stránka na straně poškozené oběti, nikoliv na straně pachatele. Fraud Act 2006 od tohoto přístupu upustil a v rámci znaků skutkové podstaty se již zaměřuje na samotné jednání pachatele a jeho způsobilost založit trestní odpovědnost za trestný čin podvodu.²⁴⁷

Účelem Fraud Act 2006 bylo zejména zajištění toho, aby samotné trestní řízení bylo jednodušší ve smyslu snazší subsumace jednání pod konkrétní skutkovou podstatu, nebo zajištění srozumitelnější úpravy pro porotu, či jiné orgány činné v trestním řízení.²⁴⁸ Dalšími důvody úpravy pomocí zákonné úpravy bylo, aby trestněprávní úprava trestného činu podvodu byla tak určitá, aby zajistila úspěšné trestní řízení ve smyslu odsouzení pachatelů trestního činu podvodu a jejich spravedlivé a odpovídající potrestání, aniž by jim bylo ukládáno nepřijatelné omezení osobní svobody.²⁴⁹

Je zřejmé, že komplexní úprava v určitých směrech nezjednodušuje trestní řízení pouze pro orgány činné v trestním řízení, ale také pro všechny osoby, na které dopadá anglické trestní právo, a které se mohou jednoduše orientovat úpravě trestně relevantního jednání.

6.1. Podvodné jednání „by false representation“

²⁴⁶ ORMEROD, David Christopher, Karl LAIRD. *Smith and Hogan's criminal law: text, cases, and materials on criminal law*. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, xliv, 939 s. ; 25 cm. ISBN 978-0-19-969488-4. s. 823.

²⁴⁷ Tamtéž. s. 823.

²⁴⁸ EISSA, Adrian, Colin WELLS, Nathaniel RUDOLF a Alistair MCCREATH. *Fraud: a practitioner's handbook*. Haywards Heath, Velká Británie: Bloomsbury Professional, 2014, xliv, 444. ISBN 978-1-78043-137-6. s. 1.

²⁴⁹ The Law Commission. *Report on Fraud*. 2002, LAW COM No. 276. In: lawcom.gov.uk [online], [cit. 2023-07-17], Dostupné z: https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2015/03/lc276_Fraud.pdf.

Trestného činu podvodu „by false representation“, neboli nepravdivým prohlášením, se pachatel dopustí, pokud nepoctivě učiní nepravdivé či lživé prohlášení a má v úmyslu tímto prohlášením získat pro sebe nebo jiného prospěch, nebo způsobit jinému škodu nebo jej vystavit riziku vzniku škody (respektive se o způsobení škody pokusit). Z uvedeného vyplývá, že spáchání tohoto typu podvodu není vázáno na dokonané způsobení škody na cizím majetku, či získání prospěchu a postačí pouhý úmysl pachatele k tomuto směřující.²⁵⁰

Za lživá prohlášení Fraud Act 2006 označuje jakákoli prohlášení, která jsou nepravdivá nebo zavádějící za předpokladu, že osoba je činící si je vědoma, že tato prohlášení jsou nebo mohou být nepravdivá či zavádějící.²⁵¹ Pro skutkovou podstatu se relevantním prohlášením rozumí jakékoli skutkové nebo právní prohlášení osoby, která prohlášení činí, ale i jakékoli jiné osoby. Lživé prohlášení lze učinit výslovně, ať už ústně či písemně, nebo konkludentně, omisivním i komisivním jednáním, a může se jej dopustit fyzická i právnická osoba.

V českém právním prostředí s „prohlášením“ pracují spíše zvláštní typy podvodu, jako je pojistný podvod a úvěrový podvod, které předpokládají „uvedení nepravdivých údajů“, což fakticky odpovídá pojmu „false representation“. Základní skutková podstata trestného činu podvodu v § 209 trestního zákoníku „uvedení nepravdivých údajů“ explicitně nepředpokládá, nicméně uvést jinou osobu v omyl lze i pomocí nepravdivého prohlášení.

Trestný čin podvodu „by false representation“ se zaměřuje na jakékoli na lživé prohlášení o majetku, které si pachatel nárokuje, nebo které se snaží pro sebe získat, a je pod něj možné podřadit jak prodej věci, která pachateli nepatří, tak i platba odcizenou platební kartou. Právě použitím odcizené platební karty pachatel nepoctivě a nepravdivě prohlašuje, že je oprávněn ji pro uvedenou transakci použít, a že transakce bude danou platební kartou provedena.²⁵²

V tomto směru lze spatřit významný rozchod vnímání podvodného jednání v anglickém právu a právu českém. V případě českého trestního práva by výše popsané jednání spojené s odcizenou platební kartou bylo posuzováno podle trestného činu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku dle § 234 trestního

²⁵⁰ Fraud Act 2006. Explanatory Notes. 2006. Bod 11. In: legislation.gov.uk [online]. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/35/notes>.

²⁵¹ ORMEROD, David Christopher, Karl LAIRD. Smith and Hogan's criminal law: text, cases, and materials on criminal law. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, xlv, 939 s. ; 25 cm. ISBN 978-0-19-969488-4. s. 826.

²⁵² Tamtéž. s. 831.

zákoníku. Pokud by pachatel použil platební kartu k platbě či výběru hotovosti a způsobil tímto svým jednáním škodu nikoli nepatrnou, bud možné jeho jednání posoudit v jednočinném souběhu s trestným činem krádeže podle § 205 trestního zákoníku, trestným činem podvodu podle § 209 trestního zákoníku, nebo jiného odpovídajícího majetkového trestného činu.²⁵³

Dalším příkladem lze uvést případy, kdy pachatel provádí opravy nebo úpravy majetku oběti a lživě oběti tvrdí, že při daném úkonu bylo nutné provést práce navíc, nebo provádí excesivní nepotřebné úkony, které podsouvá oběti jako nutné a oprávněné, nebo si účtuje náklady, které pachateli nevznikly (Wenman (2013) EWCA Crim 340, nebo Greig (2010) EWCA Crim 1183).²⁵⁴ Obdobně se by se problematika posoudila o podle českého právního řádu.

Podvodné jednání „by false representation“ dopadá i na jednání v podobě phishingu, vydává-li se tedy pachatel například na internetových stránkách za banku či jinou obdobnou instituci za účelem získání přístupových údajů či jiných osobních údajů uživatelů, naplní svým jednáním právě tuto skutkovou podstatu.²⁵⁵

Prohlášení je přitom možné považovat za učiněné, pokud je předloženo v jakékoli formě do jakéhokoli systému nebo zařízení určeného k přijímání, předávání nebo reagování na komunikaci.²⁵⁶ Uvedené má právě postihnout i jednání, kdy je prohlášení učiněno do elektronického zařízení, kdy reakci na toto prohlášení zpracovává toto zařízení bez lidského zásahu, a postihuje tedy i např. zadání PIN platební karty do bankomatu či terminálu.

Právní úprava před Fraud Act 2006 neumožňovala uvést v omyl či jinak oklamat elektronické zařízení, což vedlo k problémům v případě klamání automatizovaných elektronických přístrojů, vůči kterým byla klamavá jednání činěna.²⁵⁷

6.2. Podvodné jednání „by failing to disclose information“

²⁵³ Srov. č. 35/1998 Sb. rozh. tr., nebo č. 27/2014 Sb. rozh. tr.

²⁵⁴ ORMEROD, David Christopher, Karl LAIRD. Smith and Hogan's criminal law: text, cases, and materials on criminal law. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, xliv, 939 s. ; 25 cm. ISBN 978-0-19-969488-4. s. 833.

²⁵⁵ ORMEROD, David Christopher, Karl LAIRD. Smith and Hogan's criminal law: text, cases, and materials on criminal law. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, xliv, 939 s. ; 25 cm. ISBN 978-0-19-969488-4. s. 826.

²⁵⁶ Fraud Act 2006. S 2 (5).

²⁵⁷ ORMEROD, David Christopher, Karl LAIRD. Smith and Hogan's criminal law: text, cases, and materials on criminal law. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, xliv, 939 s. ; 25 cm. ISBN 978-0-19-969488-4. s. 834.

Trestného činu podvodu „by failing to disclose information“, neboli neposkytnutím informací, se pachatel dopustí, pokud z nepoctivých úmyslů nesdělí jiné osobě informace, které je jí povinna sdělit na základě své povinnosti a má v úmyslu tímto jednáním pro sebe nebo jiného získat prospěch, nebo způsobit jinému škodu, nebo se o ni pokusí. Stejně jako v předchozím případě není ke spáchání vyžadováno způsobení škody na cizím majetku či obohacení pachatele.

Taková její právní povinnost může vyplývat ze zákona, ze skutečností, z výslovných nebo implicitních podmínek, ze zvyklostí určitého obchodu nebo trhu, nebo z existence právních předpisů, které se vztahují k určitému obchodu nebo trhu.²⁵⁸

Uvedená skutková podstata postihuje jednání pachatele, který při uzavírání pojistné smlouvy životního pojištění neuvede pravdivě svůj zdravotní stav, ale i například na advokáta, který nesdělí svému klientovi zásadní informace s cílem dopustit se na tomto klientovi trestného činu podvodu.²⁵⁹ Současná trestní řízení pod podvodem „by failing to disclose information“ zahrnují také určité typy úvěrových podvodů.

Je zřejmé, že z pohledu české trestního práva se tomuto trestnému činu přibližuje podvodné jednání spáchané zamlčením podstatných skutečností podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku, a stejně tak podle skutkových podstat zvláštních trestných činů podvodů, kdy může k spáchání dojít pomocí zamlčením podstatných údajů.

6.3. Podvodné jednání „by abuse of position“

Posledním typem je trestný čin podvodu „by abuse of position“, neboli zneužitím postavení, kterého se pachatel dopustí, pokud zneužije svého postavení, od kterého se očekává, že bude chránit finanční, nebo obdobné jiné zájmy jiné osoby, nebo nebude jednat proti nim, a má v úmyslu tímto jednáním pro sebe nebo jiného získat prospěch, nebo způsobit jinému škodu, nebo se o získání prospěchu pokusí.

Postavení podle tohoto ustanovení lze přiblížit jako jakési privilegované postavení ve vzájemném vztahu s jinou osobou. Takové privilegované postavení se pak bude zejména nacházet ve vztazích jako je podnikatel a spotřebitel, zaměstnavatel a zaměstnanec, osoba

²⁵⁸ Fraud Act 2006. Explanatory Notes. 2006. Bod 18. In: legislation.gov.uk [online]. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/35/notes>.

²⁵⁹ Tamtéž. Bod 19.

v řídicím postavení a obchodní korporace, mezi partnery či manželi, ale i v jakýchkoli jiných vztazích, které nabývají srovnatelné podoby.²⁶⁰

Trestného činu podvodu „by abuse of position“ se dopustí například zaměstnanec, který využije svého postavení a z této své pozice úmyslně neučiní významný krok pro svého zaměstnavatele např. spočívající v neuzavření podstatné smlouvy, a to proto, aby tuto smlouvu mohla uzavřít konkurence, případně zaměstnanec, který zneužívá svého postavení pro účely získání prospěchu si opatří kopii vyvinutého softwaru nebo jiného díla, nebo v neposlední řadě také pachatel, který pečuje o dlouhodobě nemocného pacienta, zná jeho bankovní údaje a tyto zneužívá svého postavení zneužívá pro svůj prospěch.²⁶¹

V pojmových znacích podvodu „by abuse of position“ odpovídají některé kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podvodu. Kvalifikovaná skutková podstata dle § 209 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku stanoví jako okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, pro pachatele, který trestný či spáchá jako osoba, která má zvlášť uloženou povinnost hájit zájmy poškozeného. Je tedy zřejmé, že česká právní úprava myslí na situace, kdy zneužití postavení v rámci trestného činu může docházet. Na druhou stranu je nutné upozornit, že pod skutkovou podstatu trestného činu podvodu „by abuse of position“ by bylo vzhledem k absenci požadavku na vyvolání či využití omylu možné podle české právní úpravy podřadit větší množství trestných činů, které pracují právě s možným zneužitím postavení. S takovou úpravou se můžeme setkat mimo jiné u mnoho majetkových trestných činů, kdy lze uvést např. trestný čin neoprávněného užívání cizí věci v § 207 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku, trestný čin zpronevěry v § 206 odst. 4 písm. b) trestního zákoníku, nebo trestný čin porušení povinnosti při správě cizího majetku v § 220 odst. 2 písm. b) trestního zákoníku.

6.4. Závěry komparace

Srovnání trestného činu podvodu podle českého a anglického trestního práva však není jednoduché, neboť v rámci Anglie a Walesu je trestná čin podvodu vnímán v podstatných ohledech odlišně a konstrukcí se více podobá zvláštním podvodům podle trestního zákoníku, kdy spočívá zejména v činění lživých či zavádějících prohlášení, případně v zatajení skutečností. Vnímání české úpravy směřuje spíše k subjektivnímu vnímání poškozené osoby,

²⁶⁰ Fraud Act 2006. Explanatory Notes. 2006. Bod 20. In: legislation.gov.uk [online]. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/35/notes>.

²⁶¹ Tamtéž. Bod 20.

a to ve smyslu toho, co v dané osobě lživá, zavádějící nebo zatajená informace vyvolá či vyvolala – tedy zejména omyl.

Z hlediska jednodušší a méně ohraničené anglické úpravy právě trestný čin podvodu podle Fraud Act 2006 dopadá na větší množství skutků, které by v případě českého trestního práva byly posouzeny podle specializovaných, vymezenějších ustanovení zvláštní části trestního zákoníku, např. neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku podle § 234 trestního zákoníku, ale i pojistný, úvěrový nebo dotační podvod podle § 210 až 212 trestního zákoníku. V tomto ohledu je však nutné připomenout, že legální úprava a definice podvodu v Anglii a Walesu vznikla právě až v roce 2006.

Všechny typy podvodného jednání podle Fraud Act 2006 musí být vždy nepoctivé a musí směřovat k získání prospěchu pachatele nebo jiné osoby, anebo k způsobení škody jiné osoby. Prospěch pachatele nebo škoda cizí osoby však nemusí fakticky nastat, neboť je daná skutková podstata koncipována, řečeno terminologií českého právního řádu, v předčasně dokonané formě.²⁶²

Přestože trestný čin podvodu podle anglického práva nevyžaduje způsobení minimální hranice škody, jako stanoví trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku, je nutné, aby pachatelův úmysl zahrnoval obohacení pachatele anebo způsobení škody na cizím majetku. V nespecifikování způsobení minimální škody se anglický trestný čin podvodu podobá znění prvních skutkových podstat zvláštních trestných činů podvodu, tj. pojistného, úvěrového a dotačního podvodu podle § 210-212 trestního zákoníku. Na rozdíl od nich však předpokládá úmysl pachatele se neoprávněně obohatit, což právě zvláštní typy podvodů dle trestního zákoníku nepředpokládají. Tím anglická úprava dekriminalizuje jednání, která nenaplní závažnost ve smyslu nedostatku úmyslu pachatele se svým jednáním obohatit. Tímto se lze rozhodně od anglické úpravy inspirovat a chápat jako určitý kompromis mezi nestanovení minimální hranice škody vedle dokázání subjektivní stránky pachatele k úmyslu obohatit se, či způsobit škodu na cizím majetku. Naopak vůči trestnému činu podvodu podle § 209 je anglická právní úprava přísnější v tom smyslu, že právě nevyžaduje způsobení specifikované minimální výše škody.

²⁶² ORMEROD, David Christopher, Karl LAIRD. *Smith and Hogan's criminal law: text, cases, and materials on criminal law*. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, xliv, 939 s. ; 25 cm. ISBN 978-0-19-969488-4. s. 825.

Závěr

V této diplomové práci jsem analyzovala trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku, zejména pak jeho relevantní právní úpravu, znaky skutkové podstaty a systematické začlenění do trestního zákoníku, které poslouží hlubšímu porozumění podvodné trestné činnosti a zároveň vymezení složitějších otázek při klasifikaci podvodného jednání pachatele. Cílem mé diplomové práce bylo zejména analyzovat jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu podvodu, ať již na základě teoretické nauky, příkladné judikatury, systematického začlenění trestného činu podvodu do trestního práva či právě srovnání s jinými trestnými činy.

V první části mé diplomové práce bylo rozebráno systematické členění zvláštní části trestního zákoníku, včetně zařazení trestného činu podvodu do konkrétní hlavy zvláštní části trestního zákoníku a mezi další trestné činy. V souvislosti se začleněním trestného činu podvodu bylo dále přistoupeno ke stručnému výkladu kriminality z pohledu kriminologie, včetně jejího členění a rozlišení. Zároveň bylo polemizováno nad zařazení trestného činu podvodu do majetkové či hospodářské kriminality.

Stěžejní druhou část diplomové práce tvoří deskripce a analýza obligatorních znaků skutkové podstaty trestného činu podvodu. Největší pozornosti je věnována objektivní stránce, zejména jednání pachatele, dále vymezení „omylu“ a souvisejících alternativ spáchání trestného činu podvodu, tedy způsoby uvedení v omyl, využití omylu a zamlčení podstatných skutečností, dále příčinné souvislosti a následku trestného činu podvodu, tedy obohacení pachatele a způsobení škody na cizím majetku. Trestný čin podvodu je zároveň vymezen i z hlediska objektu, subjektu a subjektivní stránky. Uvedený rozbor je doplněn kazuistikou a komparací s jinými majetkovými trestnými činy, které souběžně přispívají k vymezení nuancí mezi podobajícími se znaky skutkových podstat jiných trestných činů proti majetku a trestným činem podvodu podle § 209 trestního zákoníku. Neméně podstatnou roli pak v diplomové práci zastává rozbor současné, ale i dřívější použitelné judikatury, a to zejména judikatury Nejvyššího soudu.

Ve třetí části diplomové práce byly analyzovány jiné majetkové trestné činy související s trestným činem podvodu. V první polovině byla rozebrána problematika trestných činů pojistného, úvěrového a dotačního podvodu dle § 210 až 212 trestního zákoníku. Uvedené zvláštní typy podvodů byly systematicky i historicky zařazeny do trestního práva, zároveň byl rozebrán jejich význam a důvody jejich trestněprávní úpravy. Dále byl vymezen vztah mezi

uvedenými zvláštními typy podvodů a trestným činem podvodu. Analýza se také zaměřila na obě základní skutkové podstaty zvláštních typů podvodů a jejich komparaci s trestným činem podvodu. Na základě uvedené komparace byly zároveň formulovány základní návrhy změny skutkových podstat zvláštních trestných činů podvodů *de lege ferenda*. V druhé polovině třetí části byly komparovány trestné činy krádeže podle § 205 trestního zákoníku, zpronevěry podle § 206 trestního zákoníku a zatajení věci podle § 219 trestního zákoníku s trestným činem podvodu podle § 209 trestního zákoníku. Pomocí komparace byly vymezeny hranice, popř i vzájemné vztahy mezi porovnáními trestnými činy.

Čtvrtá část diplomové práce vymežila trestný čin podvodu z pohledu kriminalistického, kdy se pokusila popsat běžného pachatele trestného činu podvodu, jeho základní vlastnosti a základní způsoby páchaní podvodné trestné činnosti, a to společně se základními problémy vyšetřování této trestné činnosti.

V páté části bylo rozebráno podvodné jednání, ke kterému dochází v kybernetickém prostoru. Byly vymezeny základní podoby podvodných jednání v kybernetickém prostoru, a dále byly pomocí indukční metody subsumovány pod relevantní trestné činy podle trestního zákoníku. Pátá část se zejména zaměřuje na popis podvodného jednání v kybernetickém prostoru z pohledu tzv. phishingu, ale dále také rozebírá další podoby, jako jsou tzv. scamy či jiná podvodná jednání, nebo tzv. vishing. Dále byla rozebrána i současný stav právní úpravy v souvislosti s rozvojem technologií a přesunem každodenních aktivit do kybernetického prostoru.

Šestá část na závěr komparuje českou právní úpravu trestného činu podvodu podle § 209 trestního zákoníku s trestným činem podvodu podle anglické právní úpravy v Fraud Act 2006. Trestný čin podle Fraud Act 2006 je rozebrán z hlediska potřeby jeho zákonné úpravy a odklonu od právní úpravy „common law“, dále jsou analyzovány jeho generální skutkové podstaty, tedy podvody „by false representation“ – nepravdivým prohlášením, „by failure to disclose information“ – neposkytnutím informací, „by abuse of position“ – zneužitím postavení. Na základě komparace jsou vyvozeny obecné návrhy *de lege ferenda* spočívající v inspiraci anglickou právní úpravou a její aplikace zejména na zvláštní typy podvodů dle trestního zákoníku.

Seznam zkratek

1. Trestní řád – Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.
2. Listina základních práv a svobod – Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
3. Trestní zákon č. 140/1961 Sb. – Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
4. Trestní zákoník – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
5. Občanský zákoník – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

- [1] BORČEVSKÝ, Pavel. Trestní právo hmotné: zvláštní část. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2023, 902 stran ; 21 cm. ISBN 978-80-7380-909-6.
- [2] EISSA, Adrian, Colin WELLS, Nathaniel RUDOLF a Alistair MCCREATH. Fraud: a practitioner's handbook. Haywards Heath, Velká Británie: Bloomsbury Professional, 2014, xliv, 444. ISBN 978-1-78043-137-6.]
- [3] FRYŠTÁK, Marek a kol. Trestní právo hmotné: zvláštní část. 3. aktualiz. vyd. Ostrava: Key Publishing, 2012, 170 s. ISBN 978-80-7418-159-7.
- [4] GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST, Ivana ZOUBKOVÁ, et al. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, 587 s. ISBN 978-80-7598-554-5.
- [5] CHMELÍK, Jan, František NOVOTNÝ a Simona STOČESOVÁ. Trestní právo hmotné: obecná část. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, 311 s. ISBN 978-80-7380-583-8.
- [6] CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. Hospodářská a ekonomická trestná činnost. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2015, 202 stran ; 26 cm. ISBN 978-80-7408-109-5.
- [7] JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3.
- [8] Jelínek kriminologie
- [9] KOLOUCH, Jan. CyberCrime. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o, 2016, 522 s. ISBN 978-80-88168-15-7.
- [10] KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0.
- [11] ORMEROD, David Christopher, Karl LAIRD. Smith and Hogan's criminal law: text, cases, and materials on criminal law. 11th ed. Oxford: Oxford University Press, 2014, xliv, 939 s. ; 25 cm. ISBN 978-0-19-969488-4.
- [12] PORADA, Viktor a Peter POLÁK. Kriminalistika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015, 510 s. ISBN 978-80-7380-558-6.
- [13] SMEJKAL, Vladimír. Kybernetická kriminalita. 3. rozšířené a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022, 1166 s. ISBN 978-80-7380-849-5.

- [14] ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní review*. 4/2020 Praha. 2020.
- [15] ŠÁMAL, Pavel, Oto NOVOTNÝ, Tomáš GŘIVNA, Jiří HERCZEG, Marie VANDUCHOVÁ, Lukáš BOHUSLAV a kol. *Trestní právo hmotné. 9., přepracované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2022, 1200 s. ISBN 978-80-7598-764-8.
- [16] ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník. 3. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2023.
- [17] VLACH, Jiří, Kateřina KUDRLOVÁ a Viktorie PALOUŠOVÁ. *Kyberkriminalita v kriminologické perspektivě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2020. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-189-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

- [1] Aplikace JakTrestame.cz. In jaktrestame.cz [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: https://jaktrestame.cz/aplikace/#appka_here.
- [2] Autentická nahrávka. Pozor, takto se podvodníci vydávají za zaměstnance. In [Cnb.cz](https://www.cnb.cz) [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/aktuality/Autenticka-nahravka.-Pozor-takto-se-podvodnici-vydavaji-za-zamestnance-CNB/>.
- [3] Druhy podvodné komunikace. In <https://www.dpd.com/cz/cs/> [online]. [cit. 2023-07-05]. Dostupné z: https://www.dpd.com/cz/cs/bezpecnostni-informace/#podvodne_zasilky.
- [4] Důvodová zpráva k vládnímu návrhu trestního zákona. Sněmovní tisk 744/0. 2004. In: [psp.cz](https://www.psp.cz) [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=0>.
- [5] Fraud Act 2006. Explanatory Notes. 2006, In: [legislation.gov.uk](https://www.legislation.gov.uk) [online]. [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/35/notes>.
- [6] CHALMERS, James, Fiona LEVERICK. Twice as much criminal law as England?. *Edinburgh Law Review, Scotland*, 2013, no. 17 (3), s. 376-381. ISSN 1364-9809. [online]. [cit. 2023-08-03]. Dostupné z: <https://core.ac.uk/reader/42349720>.
- [7] KRUPIČKA, Jiří. Phishing a problémy s jeho trestněprávní kvalifikací v teorii a praxi. *Iuridica*, 2012, č. 4, s. 57-73. [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: https://karolinum.cz/data/clanek/663/Iuridica_4_2012_04_Krupicka.pdf.
- [8] Ministry of Justice, Criminal Offences Gateway Guidance. In: [justice.gov.uk](https://www.justice.gov.uk) [online], [cit. 2023-06-28], Dostupné z: <https://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/criminal-offences-gateway-guidance.pdf>.

- [9] Návrh zákona o kybernetické bezpečnosti. Národní úřad pro kybernetickou bezpečnost. In odok.cz [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://odok.cz/portal/veklep/material/ALBSCSSFKU7S/>.
- [10] Nejvyšší státní zastupitelství. Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů ve vztahu ustanovení § 250 odst. 1 a § 250a odst. 1 a § 250b odst. 1 trestního zákona. Sbíрка výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství. Poř. č. 15/2003. 2003 In: verejnazaloba.cz [online]. [cit. 2023-07-30]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/stanovisko-15-2003.pdf>.
- [11] Office for National Statistics. Crime in England and Wales: year ending September 2022. 2023, In: ons.gov.uk [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/crimeandjustice/bulletins/crimeinenglandandwales/yearendingseptember2022>.
- [12] Policie ČR s ČSOB varují před zvýšenou aktivitou kybernetických zločinců. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/policie-cr-s-csob-varuji-pred-zvysenou-aktivitou-kybernetickyh-zlocincu.aspx>.
- [13] Pozor na „Nigerijské dopisy“. In policie.cz [online]. [cit. 2023-07-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/pozor-na-nigerijske-dopisy.aspx>.
- [14] Průměrná hrubá měsíční mzda ČSÚ 2000-2022. In czso.cz [online]. [cit. 2023-06-30]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/prumerna-hruba-mesicni-mzda-graf>.
- [15] Skutečně zachraňujete své peníze?!. In policie.cz [online]. [cit. 2023-07-25]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/skutecne-zachranujete-sve-penize.aspx>.
- [16] ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [online]. [cit. 2023-06-13]. Dostupné z: www.beck.cz.
- [17] The Law Commission. A Criminal Code for England and Wales. Volume 2. Commentary on Draft Criminal Code Bill. 1989, LAW COM No. 177. In: lawcom.gov.uk [online], [cit. 2023-08-03], Dostupné z: https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2015/06/Criminal_Code_177_2.pdf.
- [18] The Law Commission. Legislating the Criminal Code. Offences against the Person and General Principles. 1993, LAW COM No. 218. In: lawcom.gov.uk [online], [cit. 2023-08-03], Dostupné z: <https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2015/06/lc218.pdf>.
- [19] The Law Commission. Report on Fraud. 2002, LAW COM No. 276. In: lawcom.gov.uk [online], [cit. 2023-07-17], Dostupné z: https://www.lawcom.gov.uk/app/uploads/2015/03/lc276_Fraud.pdf.

- [20] TLAPÁK NAVRÁTILOVÁ, Jana, Ingrid GALOVCOVÁ. Uchovávání dat uložených v počítačovém systému – poskytování součinnosti, nebo nahrazování činnosti orgánů činných v trestním řízení?. Bulletin advokacie, 2019, č. 11, s. 36-39. [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>.
- [21] UK Finance. Annual Fraud Report. The definitive overview of payment industry fraud in 2022. 2023. In: ukfinance.org.uk [online]. [cit. 2023-07-03]. Dostupné z: <https://www.ukfinance.org.uk/policy-and-guidance/reports-and-publications/annual-fraud-report-2023>.
- [22] Vishing: Upozorňujeme na telefonáty zneužívající jméno ČNB. In cnb.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/ochrana-spotrebitele/upozorneni/Vishing-Upozornujeme-na-telefonaty-zneuzivajici-jmeno-CNB/>.
- [23] Vishing a spoofing. In policie.cz [online]. [cit. 2023-08-26]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vishing-a-spoofing.aspx>.
- [24] Vládní návrh trestního zákona. Sněmovní tisk 744/0. 2004. In: psp.cz [online]. [cit. 2023-05-20]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=4&ct=744&ct1=0>.
- [25] Vývoj registrované kriminality v roce 2021. Kybernetická kriminalita.m4a. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/policie-cr-prilohy-kyberneticka-kriminalita-m4a.aspx>.
- [26] Vývoj registrované kriminality v roce 2022. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.
- [27] Vývoj registrované kriminality v roce 2022. Kriminalita v roce 2022.pptx. s. 15. In policie.cz [online]. [cit. 2023-06-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/soubor/kriminalita-v-roce-2022-pptx.aspx>.

Seznam použitých právních předpisů

- [1] Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- [2] Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.
- [3] Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
- [4] zákon č. 290/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
- [5] Zákon č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

- [6] Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- [7] Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, ve znění pozdějších předpisů.
- [8] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [9] Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
- [10] Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- [11] Zákon č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti, a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- [12] Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
- [13] Zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů.
- [14] Zákon č. 287/2018 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- [15] Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- [16] Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948.
- [17] Dodatkový protokol k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950.
- [18] Mezinárodní pakt o občanských a politických právech z roku 1966.
- [19] Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a politických právech z roku 1966.
- [20] Úmluva o počítačové kriminalitě Rady Evropy z roku 2001.
- [21] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2555 ze dne 14. prosince 2022, o opatřeních k zajištění vysoké společné úrovně kybernetické bezpečnosti v Unii a o změně nařízení (EU) č. 910/2014 a směrnice (EU) 2018/1972 a o zrušení směrnice (EU) 2016/1148 (směrnice NIS 2).

Seznam použité judikatury

- [1] Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 10. 3. 1927, sp. zn. Rv I 1084/26.
- [2] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR č. 54/1967 Sb. rozh. tr.
- [3] Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR č. 21/1972 Sb. rozh. tr.
- [4] Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR č. 57/1978 Sb. rozh.
- [5] Výtah ze zprávy pléna Nejvyššího soudu ČSSR č. 42/1979 Sb. rozh. tr.

- [6] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR, č. 17/1980 Sb. rozh. tr.
- [7] Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR č. 20/1981 Sb. rozh. tr.
- [8] Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR č. 46/1981 Sb. rozh. tr.
- [9] Rozsudek Nejvyššího soudu ČSFR č 18/1991 Sb. rozh. tr.
- [10] Usnesení Nejvyššího soudu č. 50/1992 Sb. rozh. tr.
- [11] Usnesení Nejvyššího soudu č. 44/1999 Sb. rozh. tr.
- [12] Usnesení Nejvyššího soudu č. 3/2001 Sb. rozh. tr.
- [13] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. 8 Tz 297/2000.
- [14] Rozsudek Nejvyššího soudu č. 5/2002 Sb. rozh. tr.
- [15] Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 16/2002 Sb. rozh. tr.
- [16] Rozsudek Nejvyššího soudu č. 47/2002 Sb. rozh. tr.
- [17] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 9. 2002, sp. zn. 5 Tdo 614/2002.
- [18] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1256/2003.
- [19] Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu č. 6/2004 Sb. rozh. tr..
- [20] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1382/2003.
- [21] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2004, sp. zn. 11 Tdo 902/2003.
- [22] Usnesení Nejvyššího soudu č. 14/2006 Sb. rozh. tr.
- [23] Usnesení Nejvyššího soudu č. 36/2006 Sb. rozh. tr.
- [24] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2006, sp .zn. 7 Tdo 153/2006.
- [25] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 8. 2006, sp. zn. 7 Tdo 918/2006.
- [26] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1370/2006.
- [27] Usnesení Nejvyššího soudu č. 22/2007 Sb. rozh. tr.
- [28] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 6 Tdo 559/2007.
- [29] Usnesení Nejvyššího soudu č. 22/2008 Sb. rozh. tr.
- [30] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 11. 2008, sp zn. 8 TDO 1388/2008.
- [31] Usnesení Nejvyššího soudu č. 19/2009 Sb. rozh. tr.
- [32] Usnesení Nejvyššího soudu č. 34/2010 Sb. rozh. tr.
- [33] Usnesení Nejvyššího soudu č. 39/2010 Sb. rozh. tr.
- [34] Usnesení nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 7 Tdo 486/2010.
- [35] Usnesení Nejvyššího soudu č. 73/2011 Sb. rozh. tr.

- [36] Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu, č. 51/2011 Sb. rozh. tr.
- [37] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2012, sp. zn. 3 Tdo 1588/2011.
- [38] Usnesení Nejvyššího soudu č. 33/2012 Sb. rozh. tr.
- [39] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2013, sp. zn. 3 Tdo 89/2013.
- [40] Usnesení Nejvyššího soudu č. 27/2014 Sb. rozh. tr.
- [41] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2014, sp. zn. 8 Tdo 927/2014-36.
- [42] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. 7 Tdo 1153/2014-20.
- [43] Usnesení Nejvyššího soudu č. 14/2015 Sb. rozh. tr.
- [44] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2015, zp. Zn. 4 Tdo 1492/2014-23.
- [45] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1641/2014-62.
- [46] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 8 Tdo 381/2015-31.
- [47] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. 3 Tdo 1326/2015-39.
- [48] Usnesení Nejvyššího soudu č. 19/2016 Sb. rozh. tr.
- [49] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. 8 Tdo 342/2016-24.
- [50] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 7 Tdo 475/2016.
- [51] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 7 Tdo 1501/2016.
- [52] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6 Tdo 1750/2016.
- [53] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1661/2016.
- [54] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2017, sp. zn. 7 Tdo 354/2017.
- [55] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 7 Tdo 854/2017.
- [56] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 4 Tdo 1598/2017.
- [57] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 6 Tdo 1338/2018.
- [58] Usnesení Nejvyššího soudu č. 8/2019 Sb. rozh. tr.
- [59] Usnesení Nejvyššího soudu č. 19/2019 Sb. rozh. tr.
- [60] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2020, sp. zn. 4 Tdo 23/2020.
- [61] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2020, sp. zn. 4 Tdo 118/2020.
- [62] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2020, sp. zn. 6 Tdo 715/2020.
- [63] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 2020, sp. zn. 7 Tdo 859/2020.
- [64] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sp. zn. 8 Tdo 906/2021.
- [65] Usnesení Nejvyššího soudu č. 56/2022 Sb. rozh. tr.

- [66] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2022, sp. zn. 3 Tdo 294/2022.
- [67] Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2001, sp. zn. Pl. ÚS 5/2000.
- [68] Nález Ústavního soudu ze dne 17. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1748/2008.
- [69] Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 46/18.
- [70] Usnesení Vrchního soudu v Praze č. 56/1994 Sb. rozh. tr.
- [71] Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci č. 74/2013 Sb. rozh.tr.
- [72] Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích č. 27/1996 Sb. rozh. tr.
- [73] Usnesení Krajského soudu v Ostravě č. 45/1996 Sb. rozh. tr.
- [74] Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové č. 35/1998 Sb. rozh. tr.
- [75] Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 11. 2001, sp. zn. 7 To 411/2001.
- [76] Usnesení Okresního soudu v Českém Krumlově č. 42/1990 Sb. rozh. tr.
- [77] Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 č. 22/1991 Sb. rozh. tr.

Seznam ostatních zdrojů

- [1] Důvodová zpráva k zákonu č. 253/1997 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- [2] Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- [3] Trestní zákoník Spolkové republiky Německo – Strafgesetzbuch.
- [4] Voyeurism Act z roku 2019.
- [5] Theft Acts z roků 1968-1996.
- [6] Bribery Act 2010
- [7] Fraud Act z roku 2006.
- [8] Slovenský trestný zákon č. 300/2005 Z. z.

Seznam příloh

[1] Příloha č. 1 – Komunikace ze dne 18. 11. 2022

Příloha č. 1 – Komunikace ze dne 18. 11. 2022

Dobrý den! Mohu si
objednat doručení
kurýrem z domova
do domu? Zaplatím
všechny náklady.
Chlapecké usle
Bauer 37,5 EU za
800 Kč

19:16

Určitě. Můžeme se
tak domluvit.
Tomanová

19:17 ✓✓

Je možné poslat po
zaplacení zálohy na
účet
prostřednictvím
kurýrní společnosti
DPD? Objednám
kurýra a pokryju
náklady na
dopravu. Kurýr
dorazí ve vhodnou
dobu, vše, co
potřebujete k balení
a doručení balíčku,
bude u kurýra.
dobře?

19:22

Potřebuji číslo
účtu, e-mail a
adresu. Musím to
dát do dpd

19:34

Hotovo zaplatil
jsem prosim
zkontrolujte postu a
potvrďte platbu

19:44

poďařilo se?

20:01

Poněkud problém ...
vypadá to, že to
není DPD, ale
nějaké cizí
stránky???

20:07 ✓✓

----- Přeposlaná zpráva -----

Od: DPD Czech <seles_supporters@icloud.com>

Datum: pá 18. 11. 2022 v 19:43

Předmět: Nová objednávka №Y455793P

Komu: [REDACTED]

Objednávka №Y455793P

Požadavek na dodání přijat! Kupující zaplatil za zboží a čeká na potvrzení o doručení. Kliknutím na tlačítko "Potvrdit" potvrdíte objednávku a přejdete na stránku pro vyplnění formuláře.

[Potvrdit](#)

Trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku, abstrakt, klíčová slova

Abstrakt

Tématem diplomové práce je trestný čin podvodu podle § 209 trestního zákoníku. Diplomová práce se zaměřuje na rozbor relevantní právní úpravy, systematické zařazení trestného činu podvodu, analýzy znaků skutkové podstaty trestného činu podvodu, komparaci trestného činu podvodu s jinými majetkovými trestnými činy a předestření návrhů *de lege ferenda* reagující na současnou úpravu trestného činu podvodu. Diplomová práce zároveň rozebírá trestný čin podvodu i z hlediska kriminologického a kriminalistického a dále z hlediska kybernetické kriminality.

Diplomová práce je členěna do 6 částí, které jsou dále členěny samostatné kapitoly, případně podkapitoly, body a podbody. V první části diplomové práce je trestný čin podvodu systematicky začleněn do trestního zákoníku mezi trestné činy proti majetku. V této části jsou dále rozebírány vztahy majetkové kriminality. V druhé části diplomové práce je rozebrána stěžejní problematika trestného činu podvodu a dále zejména analýza konstrukce základní skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 trestního zákoníku. Deskriptivní metoda je doplněna především analýzou judikatury Nejvyššího soudu, kazuistikou a využitím komparativní metody v otázkách znaků skutkových podstat příbuzných majetkových trestných činů.

Třetí část diplomové práce pojednává v první kapitole o komparaci trestného činu podvodu s trestným činem pojistného, úvěrového a dotačního podvodu. Obdobně je ve druhé kapitole třetí části srovnáván trestný čin podvodu s trestným činem krádeže podle § 205 trestního zákoníku, trestným činem zpronevěry podle § 206 trestního zákoníku, a trestným činem zatajení věci podle § 219 trestního zákoníku. Komparaci ve třetí části doplňuje popis a analýza vybraných znaků skutkové podstaty komparovaných trestných činů.

Čtvrtá část diplomové práce nahlíží na trestný čin podvodu z pohledu kriminalistické nauky a stručně rozebírá typické způsoby páchání trestného činu podvodu, charakterizuje pachatele a poškozenou osobu. V páté části diplomové práci je rozebírána kriminalita v kybernetickém prostoru, přičemž je zaměřena na podvodnou trestnou činnost. Část se orientuje zejména na tzv. spamy, scamy 419, neboli nigerijské dopisy, a podvodné nabídky, dále na phishing a vishing, a jejich posouzení v českém právním řádu. Poslední část

diplomové práce je věnována mezinárodní komparaci trestného činu podvodu podle českého trestního práva a anglického trestního práva, resp. trestního práva Anglie a Walesu.

Klíčová slova: podvod, podvodné jednání, kybernetická kriminalita.

Criminal offence of fraud under Section 209 of the Criminal Code, abstract, key words

Abstract

The subject of the thesis is the criminal offense of fraud under Section § 209 of the Criminal Code. The thesis focuses on the analysis of the relevant legal regulation, the systematic classification of the criminal offense of fraud, analysis of the constituent elements of the criminal offense, the comparison of the criminal offense of fraud with other criminal offenses against property, and the presentation of proposals *de lege ferenda* responding to the current regulation of the criminal offense of fraud. The thesis also examines the criminal offense of fraud from a criminological and forensic perspective and further from the perspective of cybercrime.

The thesis is divided into 6 sections and which are further subdivided into individual chapters, sub-chapters, sections, and subsections. In the first section of the thesis, the criminal offense of fraud is systematically incorporated into the Criminal Code among other criminal offenses against property. This section also discusses the relations of property criminality. In the second section of the thesis, the fundamental issues of the criminal offense of fraud are examined, with a particular focus on the analysis of the basic elements of the criminal offense of fraud under the Section 209 para. 1 of the Criminal Code. The descriptive method is supplemented primarily by the interpretation of the Supreme Court jurisprudence, case studies, and a comparative method in terms of the elements distinguishing the constituent elements of various criminal offenses against property.

The third section of the thesis, in its first chapter, deals with a comparison of the criminal offense of fraud with the criminal offenses of insurance fraud, credit fraud, and subvention fraud in the first chapter. Similarly, in the second chapter of the third section, the criminal offense of fraud is compared with the criminal offenses of theft under the Section 205 of the Criminal Code, embezzlement under the Section 206 of the Criminal Code, and concealment of things under the Section 219 of the Criminal Code. The comparison in the third section is complemented by a description and analysis of selected elements of the constituent elements of the compared criminal offenses.

The fourth section of the thesis examines the criminal offense of fraud from the perspective of forensic science and briefly discusses typical methods of committing the

criminal offense of fraud, characterizes both the perpetrator and the deceived person. In the fifth section of the thesis, cybercrime is analyzed, focusing on fraudulent criminal activities. This section particularly addresses spam, 419 scams, also known as Nigerian letters, and fraudulent offers, as well as phishing and vishing, and their assessment in the Czech legal system. The final section of the thesis is dedicated to the international comparison of the criminal offense of fraud under Czech criminal law and the criminal law of England and Wales.

Keywords: fraud, fraudulent conduct, cybercrime.